

**A BOLSEVIKOK PÁRTJA
A NÉPGAZDASÁG
HELYREÁLLÍTÁSÁNAK
BÉKÉS MUNKÁJÁRA VALÓ
ÁTTÉRÉS IDŐSZAKÁBAN**

(1921—1925)

**SEGÉDANYAG A SZK(b)P TÖRTÉNETE
TANULMÁNYOZÁSÁHOZ**

**A BOLSEVIKOK PÁRTJA
A NÉPGAZDASÁG
HELYREÁLLÍTÁSÁNAK
BÉKÉS MUNKÁJÁRA VALÓ ÁTTÉRÉS
IDŐSZAKÁBAN**

(1921—1925)

**SEGÉDANYAG A SZK(b)P TÖRTÉNETE
TANULMÁNYOZÁSÁHOZ**

SZIKRA

BUDAPEST 1951

A mű eredeti címe:

ПАРТИЯ БОЛЬШЕВИКОВ В ПЕРИОД ПЕРЕХОДА
НА МИРНУЮ РАБОТУ ПО ВОССТАНОВЛЕНИЮ
НАРОДНОГО ХОЗЯЙСТВА

(1921 — 1925 ГОДЫ)

МОСКОВСКИЙ РАБОЧИЙ, МОСКВА 1949

A népgazdaság helyreállításának békés munkájára való áttérés évei a bolsevik párt történetének egyik legfelelősségteljesebb időszakát jelentik. A párt feszült helyzetben végre tudta hajtani a nehéz fordulatot a hadikommunizmus politikájáról az új gazdasági politikára. A párt új gazdasági alapon megszilárdította a munkások és parasztok szövetségét. Létrejött a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége.

Az új gazdasági politika útján döntő sikereket értünk el a népgazdaság helyreállítása terén. A Szovjetország sikeresen túljutott a népgazdaság helyreállításának időszakán és fokozatosan áttért az új időszakra, az ország iparosításának időszakára.

A polgárháborúról a békés szocialista építésre való átmenet nagy nehézségekkel járt, különösen az első időben. A bolsevizmus ellenségei, a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjában levő pártellenes elemek, ennek az időszaknak egész tartama alatt elkeseredett harcot folytattak a lenini párt ellen. Ezeknek a pártellenes elemeknek élén Trockij állt. Cinkosai ebben a harcban Kamenyev, Zinovjev és Buharin voltak. Az ellenzékiek arra számítottak, hogy Lenin halála után felbomlasztják a bolsevik párt sorait, szakadást idéznek elő a pártban, megfertőzik a pártot hitetlenséggel a szocializmusnak a Szovjetunióban való győzelmét illetően. A trockisták lényegében arra törekedtek, hogy a Szovjetunióban megteremtsék az új burzsoázia politikai szervezetét, egy másik pártot alapítsanak — a kapitalista restauráció pártját.

A párt a lenini zászló alatt lenini Központi Bizottsága köré, Sztálin elvtárs köré tömörült és vereséget mért a trockistákra, valamint a trockisták új leningrádi barátaira — a Zinovjev—Kamenyev-féle új ellenzékre.

A bolsevikok pártja, erőt gyűjtve és felhalmozva az anyagi eszközöket, elvezette az országot az új történelmi szakaszhoz, a szocialista iparosítás szakaszához.

(A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának története. Rövid tanfolyam. Szikra 1950. 336—337. old.)

A. KOTYELENYEC

V. I. LENIN UTOLSÓ CIKKEI

A polgárháború befejezése és az intervenciósoknak a Szovjetköztársaság határain túlra való űzése után még nem számoltuk fel véglegesen az imperialisták új fegyveres támadásának veszélyét a Szovjetország ellen. Lenin erre állandóan figyelmeztette a pártot és a népet. Lenin minden erejét a szovjet állam további katonai és gazdasági megszilárdítására fordította.

Lenin 1922 végén és 1923 elején, erősen megromlott egészségi állapota ellenére is, összegezte az elvégzett munka eredményeit, kijelölte a párt és a nép feladatait a szovjet állam megszilárdítása és a szocializmus országunkban való győzelmének kivívása terén.

Lenin súlyos betegen, ágyhozszegezve, egész sor fontos cikket diktált. 1923 január 2-án lediktálta „Naplójegyzetek“, 4-én és 6-án „A szövetkezetekről“, 16—17-én „Forradalmunkról“, 9-én, 13-án, 19-én és 22—23-án „Hogyan szervezzük át a Munkás- és Paraszt-Ellenőrzést?“, február 2-án, 4-én, 5-én, 6-án, 7-én és 9-én „Inkább kevesebbet, de jobban“ című cikkeit.

Ezek voltak Lenin utolsó írásai. A nagy vezérnek ezekben a munkáiban feldolgozott tervei és útmutatásai alkották a bolsevik párt és a szovjet állam elkövetkező tevékenységének alapját.

Vlagyimir Iljics utolsó cikkeiben kijelölte a szocializmus építésének konkrét tervét országunkban. „Utolsó cikkeiben — mondotta Sztálin elvtárs — összegezte a végzett munka eredményeit és vázlatos tervet adott arra vonatkozólag, hogyan építhető fel a szocializmus országunkban a parasztságnak a szocialista építésbe való bevonása útján.”*

Lenin továbbfejlesztette azt az általa kidolgozott tanítást, hogy a szocializmus győzhet egy egymagában vett országban, és hangsúlyozta, hogy a Szovjetköztársaságnak „megvan mindene, ami a teljes szocialista társadalom felépítéséhez szükséges”.** Lenin megjegyezte, hogy a feladat megoldása rendkívül nehéz, de minden nehézsége ellenére is feltétlenül megoldjuk és Oroszországban felépítjük a szocializmust. „... bármilyen nehéz is ez a feladat — mondta Lenin 1922 novemberében, a Moszkvai Szovjet plénumban — bármennyire új is előző feladatainkhoz képest és bármilyen sok nehézséget okoz is számunkra — mindannyian együtt, nem holnap, de néhány éven belül, mindannyian együtt megoldjuk ezt a feladatot minden körülmények között, úgy, hogy a «nep» Oroszországból szocialista Oroszország lesz.”***

Lenin ezekben a cikkeken és különösen az „Inkább kevesebbet, de jobban” című munkájában nagy figyelmet szentelt a gépesített nagyipar fejlesztése kérdésének. Lenin az élenjáró technikán alapuló szocialista nagyipar felépítésével és a villamosítás fejlesztésével kapcsolta össze a szocializmus sorsát országunkban, a mezőgazdaság szocialista átalakításának az ügyét. „Inkább kevesebbet, de jobban” című cikkében Lenin ezt írta: „Ha megőrizzük a munkásosztály vezető szerepét a parasztság fölött, akkor az államháztartásunkban keresztülvitt lehető legnagyobb takaré-

* A SzK(b)P története. Szikra 1950. 316. old.

** *Lenin Művei*. 3. kiad. XXVII. köt. 335. old. (oroszul).

*** Ugyanott, 366. old.

kossággal elérhetjük azt, hogy minden legkisebb megtakarítást félre tudunk tenni gépesített nagyiparunk fejlesztésére, a villamosítás és a tüzegkitermelés fejlesztésére, a Volhov-művek* építésének befejezésére stb.

Ebbe és csakis ebbe vessük reménységünket. Csakis így tudunk majd, képletesen szólva, egyik lóról a másikra, tudniillik a nyomorúságos parasztgebéről, a muzsik lováról, a tönkretett parasztszázhoz illő takarékoság lováról arra a lóra átnyergelni, amelyet a proletariátus keres és lehetetlen, hogy ne keressen a maga számára: a gépesített nagyipar, a villamosítás, a Volhov-művek stb. lovára.“**

A pártot Leninnek ez a még 1923-ban adott útmutatása vezette, amikor Sztálin elvtárs kezdeményezésére kidolgozta az első ötéves tervet.

Sztálin elvtárs a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának 1933. évi közös plénümán, az első ötéves terv eredményeiről tartott beszámolójában ezt mondotta: „Átülni a nyomorúságos muzsik-gebéről a nagy gépipar lovára, ez az a cél, amelyet a párt maga elé tűzött, mikor az ötéves tervet kidolgozta s megvalósításáért harcolt.“***

A bolsevik párt és Sztálin elvtárs, a lenini útmutatásból kiindulva, azt tanították, hogy ha nem építünk volna hatalmas szocialista ipart, nem oldhattuk volna meg az ország szocialista átalakításának egyetlen más feladatát sem, nem oldhattuk volna meg a proletárforradalomnak azt az igen nehéz feladatát, hogy az elmaradt technikával rendelkező egyéni parasztgazdaságokat átállítsuk a szocializmus vágányaira.

* Volhov-művek — hatalmas villanytelep a Volhov-folyónál Leningrád közelében. Építését 1927-ben fejezték be. — Szerk.

** Lenin. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 1029. old.

*** Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 446. old.

Lenin többször hangsúlyozta, hogy milyen döntő jelentőségű a nehézipar a népgazdaság minden ágának átalakítása szempontjából. „A tartalékok biztosításának, a szocialista társadalom megteremtésének valóságos és egyetlen alapja — mondta Lenin — a nagyipar... Nekünk gazdaságunk e nagyipari bázisát meg kell teremtenünk és meg is fogjuk teremteni. Enélkül szó sem lehet gazdasági életünk semilyen, valóban szocialista alapjáról.”*

Lenin rámutatott arra, hogy ha minden erőnkkel és bármilyen nélkülözések árán, a lehető legrövidebb időn belül nem létesítünk korszerű nehézipart, mint önálló ország, elpusztulunk. Sztálin elvtárs a lenini útmutatások alapján kidolgozta országunk szocialista iparosításának tételét. A bolsevik párt, Sztálin elvtárs vezetésével, a szocialista iparosításról szóló lenini-sztálini tanítással felfegyverezve, bátran vezette az országot technikai elmaradottságának felszámolása útján. Korszerű ipart létesítettek, amely az ország hatalmának és az egész népgazdaság szocialista átépítésének alapja lett. A szocialista iparosítás tervét sikeresen megvalósítottuk, s ennek eredményeképpen a Szovjetunió nagyhatalom lett.

A német és a japán imperialisták ellen vívott háború éveiben megmutatkozott, hogy milyen előrelátó volt pártunk politikája, amely az ország iparosítását tűzte ki célul. A háború időszakában országunk, gépesített nagyiparunk eredményeképpen, rövid időn belül biztosítani tudta dicső Szovjet Hadseregünk ellátását a szükséges fegyverzettel. A bolsevik párt által vezetett szovjet nép szocialista iparunk, valamint szocialista iparunk segítségével létesített szocialista mezőgazdaságunk révén gyorsan és jól meg tudta szervezni a háborús gazdaságot. A szocialista ipar az egyik leg-

* *Lenin Művei.* 3. kiad. XXVI. köt. 390—391. old. (oroszul).

főbb feltétele volt az ellenség felett aratott történelmi jelentőségű győzelemnek.

A háborúelőtti sztálini ötéves tervek időszakában létesített szocialista ipar, iparunk fejlesztése és új, élenjáró technikával való felszerelése volt a legfontosabb feltétele népgazdaságunk további fellendítésének, valamint annak, hogy országunk a kommunizmus felé vezető útra léphetett.

Sztálin elvtárs utalt arra, hogy Lenin utolsó cikkeiben megjelölte a szocializmus országunkban való felépítésének tervét és ezzel kapcsolatban ezt írta:

„Ebben a tervben Lenin kifejtette szövetkezeti tervét a parasztságnak a szocialista építésbe való bekapcsolására.”*

Miután a proletariátus kivívta a hatalmat, a legnehezebb történelmi feladat a sokmillió parasztgazdaságnak a szocializmus útjára való átállítása volt. Lenin különös figyelmet fordított arra, hogy a parasztömegeket bevonják a szocializmus építésébe. Ebből a szempontból Lenin „A szövetkezetekről” című cikke a bolsevik párt programjává lett.

Lenin különösen hangsúlyozta, hogy a szövetkezetek kérdése, mint a szocialista építés gyakorlati útja, rendkívüli jelentőségre tesz szert azután, hogy a munkásosztály kivívta az államhatalmat. Míg a szövetkezeti eszme régi hívei arról ábrándoztak, hogy békés úton térünk át a kapitalizmusról a szocializmusra, ami tisztára utópia, megvalósíthatatlan ábránd volt, addig a szovjet állam feltételei között, amikor a hatalom a munkásosztály kezébe került és a termelési eszközök ennek a hatalomnak a birtokában vannak, a szövetkezet kérdése egész más értelmet és jelleget ölt. Nálunk megvannak a feltételek a lakosság szövetkezetekbe tömörítésére. „Nálunk — írta Lenin — valóban, ahol az államhatalom a munkásság kezében van, ahol min-

* A SzK(b)P története. Szikra 1950. 316. old.

den termelési eszköz ennek az államhatalomnak birtokában van, nálunk valóban csak az a feladat maradt hátra, hogy szövetkezetekbe tömörítsük a lakosságot.”*

Lenin, elemezve a szövetkezetek óriási jelentőségét, megállapította, hogy a szövetkezetek lehetővé teszi a parasztság bevonását a szocialista építésbe. A szövetkezetek szervesen egyesítik a parasztság egyéni, magánérdekeit a közös érdekekkel, s állami ellenőrzés mellett a parasztság egyéni érdekeit a közös érdek, a szocialista fejlődés érdeke alá rendelik.

Lenin abban látta a szövetkezet rendkívüli szerepét, hogy a szövetkezet az új rendre, a szocializmusra való áttérés időszakában a legegyszerűbb és a legkönnyebben elérhető út a parasztság számára.

Emellett Lenin rámutatott a szövetkezetek nagy nevelő szerepére, mert a szövetkezetekben — kezdve azoknak legegyszerűbb formájával — a paraszt fokozatosan megszokja az ügyek közös intézését és emellett megérti a társadalmi, szocialista gazdaság előnyeit is. Mindez olyan emelővé tette a szövetkezeteket, amelynek segítségével a proletárállam előtt hatalmas lehetőségek nyílnak a parasztgazdaságoknak a szocializmus irányában való fejlesztésére. Lenin a szövetkezetet olyan láncszemnek tartotta, amelyet megragadva, a párt és a Szovjethatalom sikeresen megoldja a szovjet forradalom legnehezebb feladatát és létrehozza a szocialista kolhozgazdaságot.

„A szövetkezetekről” című cikkben feltárul a lenini szövetkezeti terv teljes mélysége és bölcsesége. A cikk megvilágítja a szövetkezetek szerepét és jelentőségét a szocialista társadalom felépítésében. „Valóban: — írta Lenin — minden nagyüzemi termelési eszköz az állam hatalmában van, az államhatalom a proletariátus kezében, e proletariátus szövetségben a sokmillió kis- és törpeparaszttal, a proletariátus vezető

* Lenin. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 998. old.

szerepe a parasztság irányában biztosítva stb. — hát ez nem minden, ami kell ahhoz, hogy a szövetkezetekből, egyesegyedül a szövetkezetekből, amelyeket azelőtt mint szatócskodást kezeltünk — s amelyeket most, az új gazdasági politika idején, bizonyos tekintetben jogosan kezelhetünk ugyanúgy, vajjon ez nem minden-e, ami a teljes szocialista társadalom felépítéséhez szükséges? Ez még nem a szocialista társadalom felépítése, de ez minden, ami e felépítéshez szükséges és elegendő.”*

Lenin rámutatott arra, hogy az egyéni, kis parasztgazdaságoknak a föld társadalmi jellegű, közös megmunkálására való átállítása alkatrésze a szocialista társadalom felépítése egyetemes kérdésének. „... ha a régi, szegény, nyomorúságos parasztgazdaság megmaradna olyannak, amilyen régebben volt, akkor szó sem lehetne a szocialista társadalom semmiféle tartós építéséről.”**

Lenin szövetkezeti terve újabb lépés annak a lenini elméletnek a továbbfejlesztésében, amely szerint a szocializmus győzhet országunkban. Lenin a szövetkezeti tervben „... kijelölte a konkrét utakat, amelyeken a parasztság alapvető tömegeit fokozatosan eljuttatjuk és bevonjuk a szocialista építés medrébe a szövetkezetek segítségével, melyek a proletárdiktatúra kezében hatalmas eszközök a kisparasztgazdaság átépítésére és a parasztság alapvető tömegeinek a szocializmus szellemében való átnevelésére”.***

Amikor Lenin arról beszélt, hogy Oroszország szövetkezetbe tömörítése, mégpedig olymódon való szövetkezetbe tömörítése, hogy abban az egész lakosság résztvesz, hatalmas, felmérhetetlen dolog, akkor hangsúlyozta, hogy ehhez nem egy-két év, hanem egy

* Lenin. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 999. old.

** Ugyanott, 637. old.

*** Lenin. Válogatott művek. 1. köt. Szikra 1949. 43. old.

egész történelmi korszak szükséges. „Ezt a korszakot, — mondta Lenin — ha a dolgok jól mennek, egy-két évtized alatt befuthatjuk.”*

Ez alatt az idő alatt a parasztságnak meg kell tennie az utat a szövetkezetek legalsóbb formájától, a beszerzési és terményértékesítési szövetkezetektől a szövetkezetek magasabb formájáig, a termelőszövetkezetekig, a kolhozokig. Lenin abból indult ki, hogy a szövetkezetek magasabb formájának megvalósításához évek kellene és megfeszített harcot kell vívni korszerű nehézipar létesítéséért, mert az az egyetlen alapja annak, hogy a mezőgazdaságot sikeresen átállíthassuk a szocializmus vágányaira.

A trockisták és a jobboldali opportunisták egész ellenforradalmi bandája különös dühvel kelt hadra a lenini szövetkezeti terv ellen, mert a lenini szövetkezeti terv volt a záloga a szocializmus országunkban való győzelmének. Az imperializmusnak ezek az ügynökei igyekeztek meggátolni Lenin szövetkezeti tervének megvalósítását. A kapitalizmust visszaállítani akaró jobboldaliak a falu szocialista átalakítására vonatkozó zseniális lenini tervet csak a beszerzési és terményértékesítési szövetkezetekig akarták megvalósítani. Azt állították, hogy a kolhoz nem szövetkezet.

Sztálin elvtárs „A nagy fordulat éve” című, történelmi jelentőségű cikkében leleplezte ezeket a leninizmusellenes állításokat és ezt írta: „Ha idézőjelek nélkül akarunk beszélni, akkor azt kell mondanunk, hogy a falu szocialista fejlődésének főútja Lenin szövetkezeti terve, mely a mezőgazdasági szövetkezeteknek minden formáját magában foglalja, az alsóbbfokúaktól (beszerzési és terményértékesítési szövetkezetek) a magasabbfokúakig (termelőszövetkezetek — kolhozok). Aki szembeállítja a kolhozokat a szövetkezetek-

* Lenin. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 1001. old.

kel, az csúfot űz a leninizmusból és a saját tudatlanságát bizonyítja be.”*

Sztálin elvtárs idejében leleplezte a trockisták és a buharinisták minden olyan kísérletét, amellyel el akarták torzítani a nagyszerű lenini tervet és meg akarták hiúsítani annak megvalósítását. Sztálin elvtárs nemcsak megvédelmezte a lenini szövetkezeti tervet, hanem a tervre támaszkodva, kidolgozta a mezőgazdaság kollektivizálásának elméletét is. Sztálin elvtárs alkotó módon kidolgozta azokat a kérdéseket, amelyek a mezőgazdaság kollektivizálási útjára és ütemére, a kulákságnak a teljes kollektivizálás alapján való felszámolására, a mezőgazdasági artelre mint a kolhozmozgalom alapvető formájára, a gép- és traktorállomásoknak, továbbá a szovhozoknak a falu szocialista átalakításában betöltött szerepére, az osztályharc új falusi formájára és a mezőgazdaság vezetésében felmerülő új feladatokra vonatkoznak a kolhozrendszer győzelme esetén. Sztálin elvtárs a pártot felfegyverezte a mezőgazdaság kollektivizálásának elméletével. Ez az elmélet hatalmas eszmei és szervezési fegyver, amelynek segítségével döntő győzelmet arattunk a falu szocialista építésében, a szocialista társadalom felépítésében a Szovjetunióban. Sztálin elvtárs volt a kolhozrendszer lelkesítője és megszervezője.

A bolsevik párt és a szovjet nép, Sztálin elvtárs vezetésével, egy évtized alatt megvalósította azokat az útmutatásokat, amelyeket Lenin „A szövetkezetekről” című cikkében adott meg. Sztálin elvtárs rámutatott arra, hogy „...a bolsevikok pártja az 1930—1934-es években olyan történelmi feladatot oldott meg, mely a hatalom meghódítása után a proletárforradalom legnehezebb feladata volt: a kistulajdonosi paraszt-

* *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 329. old.

gazdaságok millióit átvezette a kolhozok, a szocializmus útjára”.*

A szocialista iparosítás folyamán traktorokat és korszerű mezőgazdasági gépeket gyártó üzemeket építettünk, amelyek segítették a sokmillió egyéni, kis parasztgazdaságot abban, hogy áttérjen a nagyüzemi kolhoztermelésre. Az új gépi technika döntő feltétele volt annak, hogy teljes mértékben megvalósíthattuk a mezőgazdaság szocialista átalakítására vonatkozó lenini tervet.

A kolhozrendszer biztosította mezőgazdaságunk gyors növekedését. 1924-ben a gabona össztermése csak 3,1 milliárd pud volt, ezzel szemben 1940-ben a gabona össztermése 7,3 milliárd pudra emelkedett. A mezőgazdaság fejlődésének egyetlen útja a kolhozok útja volt, amely teljes mértékben megfelelt a parasztság létérdekeinek, a Szovjethatalom megszilárdítása érdekeinek. A mezőgazdaság szocialista átalakítására vonatkozó lenini-sztálini politika teljes bölcsesége és ennek a politikának az ország és a nép sorsa szempontjából megmutatkozó nagyszerű jelentősége különös erővel mutatkozott meg a fasiszta Németország ellen vívott Nagy Honvédő Háború éveiben.

„A Szovjetunió a kolhozrendszer győzelmének eredményeképpen az élenjáró szocialista mezőgazdaság országa lett. A kolhozrendszer alapján átalakítottuk népgazdaságunk legelmaradottabb ágát — a földművelést. A békés építés éveiben a szovjet állam több ezer gép- és traktorállomást létesített, felszerelte a kolhozokat és szovhozokat az élenjáró gépi technikával. A háború viszonyai között a kolhozrendszer bebizonyította hatalmas életerejét. Ha nem lettek volna nálunk kolhozok, a háború idején a mezőgazdaság teljesen lehanyatlott volna és nem tudtuk volna élelemmel el-

* A SzK(b)P története. Szikra 1950. 397. old.

látni sem a hadsereget, sem a lakosságot. Mezőgazdaságunk csak a kolhozok révén oldotta meg becsülettel a háborús idők feladatait.”*

A háború győzelmes befejezése után a szovjet nép, a kolhozparaszság, a párt vezetésével, hatalmas feladatok teljesítését kezdte el a szocialista mezőgazdaság helyreállítása, megszilárdítása és továbbfejlesztése terén. A szocialista mezőgazdaság további fellendülésének és a háború-okozta nehézségek leküzdésének záloga a kolhozrendszer előnyei, valamint parasztságunk hazafisága, mely a háború napjaiban teljes erővel megmutatkozott.

A mezőgazdaság háborúutáni helyreállításának éveiben a kolhozparaszság hatalmas nehézségekkel találta szemben magát. A háború-okozta nehézségekhez járultak azok a nehézségek is, amelyeket az 1946. évi példátlan aszály idézett elő. Az 1946. évi aszály még az 1921. évi aszályt is túlszárnyalta. Az élenjáró mezőgazdasági technikával felszerelt és a bolsevik párt által lelkesített kolhozparaszság sikeresen küzdött le ezeket a nehézségeket. A kolhoztagok teljesítették azokat a feladatokat, amelyeket a háborúutáni időben nagy vezérünk és tanítónk, Sztálin elvtárs tűzött a mezőgazdaság elé, és 1947-ben 58 százalékkal növelték a gabona össztermését 1946-hoz képest. Az állam 1947-ben annyi gabonát kapott, amennyit a legjobb háborúelőtti években. 1948-ban a szovjet paraszság még nagyobb termést ért el és több százmillió pud gabonát adott terven felül az államnak.

Annak ellenére, hogy a Volga mentén aszály volt, a gabona össztermése 1948-ban kis híján elérte a háborúelőtti színvonalat. Szovjet parasztágunk a sztálini terv alapján talajvédő erdősávokat, tavakat és vízgyűjtőket létesített, áttért a füves vetésforgó alkalma-

* „A SzK(b)P Központi Bizottságának felhívása valamennyi választóhoz.” *Bolsevik* 1946. 2. szám. 5. old. (oroszul).

zására és sikeresen oldja meg a szocialista földművelés további fellendítésének feladatát.

A szovjet nép, a kolhozparaszság előtt ragyogó és biztos út áll: a szocialista mezőgazdaság megszilárdításának és fejlesztésének útja, a kommunizmus felé való előretörés útja. A kollektivizálás lenini-sztálini politikájának megvalósítása következtében a Szovjethatalom szilárd szocialista bázist kapott a falun és szoros kötelékekkel kapcsolta össze társadalmunk két osztályának — a munkásságnak és a parasztságnak — barátságát és együttműködését.

Vlagyimir Iljics utolsó cikkeiben különös erővel hangsúlyozta, hogy a parasztság szervezetbe tömörítésének meg kell szilárdítania a munkások és parasztok szövetségét, a munkásosztály diktatúrájának legfőbb elvét. Lenin rámutatott arra, hogy a szovjet állam nem létezhet és fejlődhet ilyen szövetség nélkül. Lenin a pártot arra tanította, hogy még csak szó sem lehet a parasztság semilyen szervezetbe tömörítéséről, ha a munkásosztály és a parasztság szövetségében komoly hasadás keletkezik, ha ezt a szövetséget megbontják, ha a proletariátus nem őrzi meg vezető szerepét ebben a szövetségben. Éppen a szervezeteknek kellett olyan eszközzé lenniök, amelynek segítségével még jobban meg lehetett és kellett szilárdítani a proletariátus és a dolgozó parasztság szövetségét. Lenin a „Hogyan szervezzük át a Munkás- és Paraszt-Ellenőrzést?” című cikkében rámutatott arra, hogy „köztársaságunk sorsa ... végeredményben attól függ, együtt fog-e haladni a parasztság tömege a munkásosztállyal, hű marad-e a vele kötött szövetséghez, avagy lehetővé teszi-e a «nepmanoknak», azaz az új burzsoáziának, hogy közte és a munkások között meghasonlást idézzon elő, hogy elszakítsák őt a munkásoktól”.*

* Lenin. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 1014. old.

Lenin a belpolitika sarkkövének tekintette a munkásosztály és parasztság szövetségének megőrzését és megszilárdítását a munkásosztály vezető szerepe mellett, mert ilyen szövetség nélkül még csak számítani sem lehetett a győzedelmes szocialista építésre. Ugyanezt tekintette Lenin az ország nemzetközi helyzete szempontjából is a legfontosabbnak, mert a szovjet társadalom két alapvető osztályának szilárd szövetsége az a legfőbb feltétel, amely lehetővé teszi, hogy a Szovjetországot megvédjük az egysége és függetlensége ellen irányuló imperialista merénylettől.

A bolsevikok pártja Lenin hagyatékát követi és a szocialista építés folyamán évről-évre erősíti a munkásság és parasztság szövetségét, amelynek szilárdsága és megdönthetetlensége különös erővel nyilvánult meg a Nagy Honvédó Háború éveiben.

*

Lenin, utolsó cikkeiben, az államrend megszilárdításával szoros, elszakíthatatlan kapcsolatban vizsgálta a kultúrforradalom kérdéseit is.

A Szovjethatalom olyan országot kapott örökségbe a cárizmustól, amelyben a lakosság írni-olvasni nem tudó részének százalékszámja igen magas volt.

Ugyanakkor országunk dolgozói a szocialista építés úttörői, a szocializmus első megteremtői voltak. Országunk dolgozóira világtörténelmi jelentőségű feladat hárult: a világon elsőnek kellett felépíteniök az új, szocialista társadalmat. Ez az oka annak, hogy Lenin a kultúrforradalom kérdéseit közvetlenül összekapcsolta a szocialista építéssel, mert a győzedelmes szocialista építés egyik legfontosabb feladatának azt tartotta, hogy a lakosság legszélesebb tömegeit kultúrálttá tegyük. Ezzel magyarázhatjuk azt is, hogy Lenin, utolsó cikkeiben, újra és újra minden oldalról megvilágította a kultúrforradalom feladatait. „A szervezetkezetekről” című cikkében Lenin hangsúlyozta,

hogy a mindenkit átfogó szövetkezetbe tömörítés esetén már mindkét lábunkkal a szocializmus talaján állnánk és ezt mondta: „Ahhoz azonban, hogy mindenkit szövetkezetekbe tömörítsünk, a parasztságnak (éppen a parasztságnak, mint óriási tömegnek) a kultúra oly magas fokára kell fölemelkednie, hogy ez a mindenkit átfogó szövetkezetekbe tömörítés egész kultúrforradalmat követel.”*

Lenin ugyanakkor élesen kigúnyolta a menseviek kísérleteit, melyekkel be akarták bizonyítani, hogy Oroszország még nem érte el a szocialista építéshez szükséges kultúrszínvonalat. „Ha a szocializmus megteremtéséhez — mondta Lenin — meghatározott kulturális színvonalra van szükség (bár senki meg nem tudja mondani, hogy milyen ez a meghatározott «kulturális színvonal»), akkor miért nem szabad nekünk azzal kezdeni, hogy először forradalmi úton kivívjuk a szükséges előfeltételeket e meghatározott színvonal számára, hogy *azután*, már a munkás-paraszthatalom és a szovjet rendszer alapján induljunk el utólérni a többi népet?”**

Miben látta Lenin az előfeltételét és a biztosítékát annak, hogy népünk, országunk a legrövidebb időn belül leküzdí a kulturális elmaradottságát? Ennek biztosítékát abban látta, hogy „...sehol a néptömegek nem szomjazzák annyira az igazi kultúrát, mint nálunk; sehol e kultúra kérdéseit nem vetik fel olyan mélyenszántóan és olyan következetesen, mint nálunk; sehol, egyetlen országban sincs az államhatalom a munkásosztály kezében, amelynek zöme teljes tudatában van a maga fogyatékokainak — szándékosan nem mondom, a kultúráltság, de azt mondom — az írni-olvasni tudás terén; sehol sem kész a munkásosztály ebbeli helyzetének megjavítására olyan áldo-

* Lenin. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 1004. old.

** Ugyanott, 1008. old.

zatokat hozni és sehol sem hoz olyan áldozatokat, mint nálunk".*

A Szovjethatalom példátlan vonzalmat ébresztett a népben a tudás és a kultúra iránt.

Lenin „Naplójegyzetek” című cikkében egész sor halaszthatatlan gyakorlati intézkedést jelölt meg a kultúra emelése terén. Azt javasolta, hogy zárjunk be minden olyan intézményt, amelyek nélkül meg lehetünk, bánjunk takarékosan a népoktatás szükségleteire előirányzott összeggel, csökkentsük a különböző hivatalok kiadásait úgy, hogy a felszabadított összegeket a Közoktatásügyi Népbiztosság szükségleteire fordítsuk. Lenin követelte, hogy a Közoktatásügyi Népbiztosság nagymértékben javítsa meg munkáját. Lenin nagy figyelmet fordított a gyári és üzemi ifjúság oktatásának megszervezésére. A kulturális színvonal emelése terén említett intézkedések között Lenin külön helyen említette a néptanítókat és azt követelte, hogy a néptanítót emeljék olyan magasra, „... amilyen magasan a burzsoá társadalomban sohasem állt, nem áll és nem is állhat”.**

Az „Inkább kevesebbet, de jobban” című cikkben Lenin mélyértelműen meghatározta a kultúra és tudomány fejlesztésének útját országunkban, a kultúra és tudomány helyét a szocialista építésben. El kell ér-nünk, mondotta Lenin, hogy „... tudásunk ne maradjon holt betű, vagy divatos frázis (ami bizony nálunk, minek is tagadnók, igen gyakran előfordul), hogy a tudás valóban hússá és vérré váljék bennünk, hogy valóban és igazán mindennapi életünk alkotórészévé legyen”.***

A bolsevik párt Sztálin elvtárs vezetésével energikusan és következetesen megvalósította és megvalósítja Leninnek az országunkban lezajló kultúrforrada-

* Ugyanott, 994. old.

** Ugyanott, 995. old.

*** Ugyanott, 1017. old.

lomra vonatkozó útmutatásait. A Lenin halála óta eltelt idő alatt az oktatás és kultúra kérdése mindig a párt és a kormány figyelmének központjában állt.

Az ország szocialista iparosítása és kollektivizálása folyamán egyre több lehetőség nyílt a kultúrforradalomra, egyre bővült az anyagi alap, amely szükséges ahhoz, hogy a kulturális építés frontján újabb és újabb sikereket érjünk el. Már egyedül az a körülmény, hogy a Szovjetunió valóban megvalósította az általános tankötelezettséget, hatalmas bizonyítéka azoknak a nagy sikereknek, amelyeket a szovjet állam a kultúra fejlesztése terén elért. 1914-ben az elemi és középiskolák tanulóinak száma 8 millió volt. Ez a szám 1940-re 35 millióra emelkedett. A felsőfokú iskolákban tanulók száma 1914-ben 112 ezer volt, ami 1948-ra 734 ezerre növekedett. 1948-ban 122 ezer ember fejezte be főiskolai tanulmányait.

A lenini-sztálini nemzetiségi politika eredményeképpen a művelődési lehetőség, a tudomány és kultúra soknemzetiségű országunk valamennyi népénél a széles tömegek tulajdona lett. Azerbajdzsanban az 1914/15-ös tanévben 73 ezer ember tanult az iskolákban, 1947-ben pedig 534 ezer ember. Kazahsztanban 1914/15-ben 105 ezer és 1947-ben 940 ezer ember tanult. Nemzeti köztársaságainkban hatalmas arányokban fejlődött a felsőfokú oktatás. Például Ukrajnában 1914-ben 19 főiskola volt 26 700 diákkal és 1941-ben már 162 főiskola 128 ezer diákkal.

Grúziában 1914-ben csak egy főiskola volt 300 diákkal. Grúziában ma 20 főiskola van, s ezekben 22 ezer diák tanul.

A szocializmus győzelmes felépítése, valamint a párt és a szovjet kormány arról való gondoskodása, hogy növekedjék a nép kultúrája és az írni-olvasni tudók száma, azt eredményezte, hogy országunkban nagylétszámú népi szocialista értelmiség nevelődött ki.

Országunkban ez a tény a szocializmus egyik legnagyobb vívmánya.

A szovjet értelmiség felbecsülhetetlen érdemeket szerzett a szocialista állam gazdasági és katonai hatalmának megszilárdítása terén. A szovjet értelmiség mind a békés szocialista építés éveiben, mind a Nagy Honvédő Háború éveiben hatalmas szerepet játszott a szocializmus győzelmében és az országunk dolgozóinak hősi munkájával elért vívmányok megvédésében. A szovjet értelmiség országunk életében betöltött hatalmas szerepének és a haza javára végzett értékes munkájának egyik legékesebb bizonyítéka a Sztálin-díj odaítélése kiváló tudományos munkákért, találmányokért, a termelőmunka módszereinek tökéletesítéséért és a művészet, valamint az irodalom terén végzett kiváló munkáért. A szovjet értelmiség minden erejét arra áldozza, hogy a Szovjetunió valamennyi népének gazdasága és kultúrája továbbfejlődjék.

*

Lenin hatalmas jelentőséget tulajdonított a szovjet államgépezet építésének és az államgépezet szerepének az ország szocialista átalakításában. Lenin rámutatott arra, hogy pontosan működő és jól megszervezett államgépezet nélkül nem oldhatók meg sikeresen a szocialista építés feladatai. Lenin hatalmas jelentőséget tulajdonított annak, hogy a forradalom által szétzúzott burzsoá-földesúri államgépezet helyett hatalmas szovjet szocialista államgépezetet létesítsünk. A „Hogyan szervezzük át a Munkás- és Paraszt-Ellenőrzést?” és az „Inkább kevesebbet, de jobban” című cikkeiben Lenin beszélt a szovjet államgépezet építéséről, megszilárdításáról és arról, hogy azt a lehető legközelebb hozzuk a dolgozókhoz, a Szovjethatalom legfontosabb bel- és külpolitikai feladatainak sikeres megoldása érdekében.

Lenin azt tanította, hogy valóban szovjet államgé-

pezetet csak akkor lehet létesíteni, ha erélyesen harcolunk a bürokratizmus ellen, a dolgozókat széles körben bevonjuk az állami munkába és mindenképpen megszilárdítjuk az államgépezet és a tömegek közötti kapcsolatot. Lenin hangsúlyozta, hogy az embereket szorgalmasan és rendszeresen kell oktatni az államvezetésre. Lenin ezt írta: „Államapparátusunk megújítása érdekében a következő feladatot kell bármi áron magunk elé tűznünk: először — tanulni; másodszor — tanulni és harmadszor is — tanulni...”*

Lenin azt tartotta, hogy „... államgépezetünknek és e gépezet megjavításának kérdése rendkívül nehéz, korántsem megoldott s egyben rendkívül életbevágó kérdés”.**

Hogyan kell átszerveznünk államgépezetünket, többek között a Munkás- és Paraszt-Ellenőrzés Népbiztosságát, amelyet a szovjet államgépezet egész rendszerének ellenőrzése és megjavítása érdekében létesítettek? Hol találhatók meg azok az erők, amelyek az államgépezetet támogatva, azt a szocialista építés feladatainak színvonalára tudják emelni? A felvetett kérdésre ragyogó választ adtak azok a tapasztalatok, amelyeket a Szovjethatalom az intervenciók és ellenforradalmárok ellen vívott harc szakaszában szerzett. Lenin ekkor ezt írta: „Hogyan jártunk el a polgárháború veszélyesebb pillanataiban?

Pártunk legjobb erőit a Vörös Hadseregbe összpontosítottuk; mozgósítottuk munkásaink legjobbait, új erők után kutatva odafordultunk, ahol diktatúránk legmélyebben gyökeret vert.

Meggyőződésem szerint a Munkás- és Paraszt-Ellenőrzés átszervezésének forrását is ebben az irányban kell keresnünk.”***

A Munkás- és Paraszt-Ellenőrzés munkájának meg-

* Lenin. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 1017. old.

** Ugyanott, 1010. old.

*** Ugyanott.

javítása érdekében Lenin szükségesnek tartotta egyesítését a Központi Ellenőrző Bizottsággal, úgyhogy mintaszerű intézményt létesítsenek, amelynek az a hivatása, hogy megvalósítsa az egész államgépezet gyökeres átépítését és a pártellenőrzéssel karöltve, valóban szovjet ellenőrzési rendszert létesítsen kivétel nélkül minden állami és gazdasági szervezet és intézmény munkája felett.

A KEB és a MPE egyesített szerve, amelyet Leninnek a XII. pártkongresszuson elhangzott javaslatára alakítottak meg, hatalmas tevékenységet fejtett ki az államgépezet minden részlegén végzett munka megjavításában, a bürokrácia és a huzavona elleni harcban és a személyzeti állomány lecsökkentése terén. A bolsevik párt teljesítette Lenin végakarátát, évről-évre szilárdabbá tette a szovjet államgépezetet és rengeteg olyan vezető- és közép-kádert nevelt fel a szovjet államgépezet részére, „akik működésben tartják hatalmas államgépezetünket a tudomány, a gazdaság és a katonai ügyek minden ágában”. (Sztálin.)

Lenin örökbe hagyta ránk, hogy úgy vigyázzunk a bolsevik párt egységére, mint a szemünk fényére. Csak egységes, egyöntetű párt tudta vezetni a város és a falu dolgozóit a szocialista építés útján. Éppen ezért a leninizmus és a szocializmus ellenségei igyekeztek megbontani a párt egységét, igyekeztek szakadást előidézni a pártban, eltéríteni a helyes útról. Pártunk ellenségeinek azonban nem sikerült megvalósítaniok aljas terveiket. A párt egységes maradt és a lenini Központi Bizottság köré tömörült. A KEB hatalmas szerepet játszott abban a harcban is, amelyet a párt sorai egységének megvédése érdekében vívott.

A bolsevik párt a lenini ügy hatalmas folytatójának, Sztálin elvtársnak vezetésével halad a Lenin által megjelölt úton. A bolsevik párt szívós és könyörtelen harcban szétzúzta a leninizmus, a párt és a nép ellenségeit, biztosította a szocializmus győzelmét a

Szovjetunióban, példátlanul egységes, egyöntetű lett és még közelebb került országunk dolgozóinak nagy tömegeihez.

Lenin utolsó cikkeiben nagy figyelmet fordított a Szovjetunió nemzetközi helyzetének és belpolitikájának kérdésére a tőkés környezet viszonyai között. „Bennünket — írta Lenin az «Inkább kevesebbet, de jobban» című cikkében — az a taktika érdekel, amelyet nekünk, az Oroszországi Kommunista Pártnak, nekünk, az oroszországi szovjet hatalomnak követnünk kell abból a célból, hogy megakadályozzuk a nyugateurópai ellenforradalmi államokat abban, hogy bennünket eltiporjanak.”* Lenin arra tanította a pártot, hogy országunk katonai, gazdasági és politikai hatalmának megszilárdítása a legfontosabb feltétele annak, hogy megvédjük a katonai támadás veszélyétől.

Lenin utolsó cikkeinek hatalmas elméleti és gyakorlati jelentősége van. A cikkekben Lenin összegezte annak a munkának az eredményeit, amelyet a Szovjet-hatalom első éveiben végeztünk, értékelte első, történelmi jelentőségű vívmányainkat és kijelölte a szocializmus országunkban való építésének hatalmas programját. Lenin a történelem folyamán először dolgozta ki elméletileg és gyakorlatilag, marxista szemszögből, sokmillió dolgozó parasztnak az egyéni, kisárutermelő gazdaságról a szocialista mezőgazdaság vágányaira való átállítását. A kollektivizálás bolsevik politikájának Lenin szövetkezeti terve volt az alapja. Ezzel a politikával oldották meg a szocialista forradalom egyik legbonyolultabb feladatát és sokmillió dolgozó parasztot vontak be a szocialista társadalom építésébe. Leninnek ezekben a cikkeiben magyarázatot találunk olyan fontos kérdésekre, mint például: hatal-

* *Lenin. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 1028. old.*

mas hazai ipar létesítése, a munkások és parasztok szövetségének további megszilárdítása, a szovjet államgépezet mindenképpen megszilárdítása, a nép kulturális színvonalának emeléséért vívott harc. Lenin ezekben a cikkeiben ismét felvetette az ország védelmének és a szovjet állam külpolitikájának kérdését a tőkés környezetben. Amikor a nép ellenségei a Szovjetköztársaság pusztulását jósolgatták, pánikot keltettek és hátráltatták a pártot — Lenin génusza megvilágította a szocializmus felé vezető utat és az új társadalmi rend építésére lelkesített sokmillió dolgozót. Leninnek ezek a cikkei a szocialista építés zseniális tervei, a szovjet nép politikai öröksége.

Lenin halála után a szovjet nép, Sztálin elvtárs és a bolsevik párt vezetésével, teljesítette vezére és tanítója végakarátát, kiharcolta a szocializmus győzelmét országunkban, példátlan mértékben megszilárdította a szovjet állam hatalmát és nemzetközi tekintélyt biztosított számára. A szovjet nép Lenin zászlaja alatt, Sztálin vezetésével megvédelmezte nagyszerű vívmányait a fasiszta német rablópótlók ellen vívott harcban és biztosan halad előre a kommunizmus felé vezető úton. További győzelmeink záloga: Lenin nagyszerű tanításaiba vetett hitünk.

A. JAKOVLEV

A TERMÉNYADÓRÓL SZÓLÓ LENINI DEKRÉTUM ÉS A PARASZTSÁG

Amint elcsendesedett a Vrangel ellen vívott harc zaja, Lenin egyre gyakrabban hangsúlyozta nyilatkozataiban, hogy figyelmesen tanulmányozni kell a munkásosztály és a parasztság közötti viszonyt. Rámutatott arra, hogy az új viszonyok új formát követelnek a parasztsággal való szövetségben és új módszereket követelnek a parasztsággal szembeni magatartás terén.

Lenin 1920 december 30-án beszédet mondott a Szovjetek VIII. kongresszusának küldöttei és a Szovjetunió Szakszervezeti Központi Tanácsa, valamint Moszkva Városi Szakszervezeti Tanácsa kommunista tagjai egyesített gyűlésén. Lenin ezt mondta: „Kielemezve a jelenlegi politikai helyzetet, azt mondhatnánk, hogy átmeneti időszakot élünk az átmeneti időszakban. Az egész proletárdiktatúra átmeneti időszak, de — hogy úgy mondjam — most egész sor új átmeneti időszak van. A hadsereg leszerelése, a háború vége, a sokkal hosszabb békés lélekzetvételi szünet lehetősége, mint azelőtt, a háborús frontról a munka frontjára való sokkal tartósabb átmenet lehetősége. Egyedül ettől, csak ettől már megváltozik a proletariátus osztálya és a parasztság osztálya közötti viszony. Hogyan változik meg? Ezt kell figyelmesen megvizs-

gálnunk... Amíg ezt nem vizsgáltuk meg, addig várunk kell. A nép túlságosan elfáradt, egész sor olyan készletet, amelyet a termelés néhány elsőrendű fontoságú részlegén kellett volna felhasználnunk, már felhasználtunk...”*

A proletariátus és a parasztság összefogása új formájának meghatározásában a Szovjetek VIII. Összszövetségi kongresszusa tette meg az első lépést. A kongresszuson felvetett minden kérdés közvetlen kapcsolatban volt országunk fejlődésének új szakaszával, a háborúról a békés építésre való áttéréssel. Az ipar helyreállításának, a mezőgazdaság, közlekedés, villamosítás, szovjet építés fejlesztésének, a Vörös Hadsereg leszerelésének, a Munka Vörös Zászlaja érdemrend megalapításának és az egyéb kérdéseknek egy célja volt: harcra vinni a szovjet népet a háborús pusztítás okozta károk eltüntetéséért és a gazdasági feladatok megoldásáért. A VIII. kongresszus munkájának középpontjában a parasztgazdaság fejlesztésére és megszilárdítására vonatkozó intézkedések kérdése állt. Az agrártörvény tervezete körül „... mint gyújtópont körül, százával csoportosulnak... a Szovjethatalom rendeletei és törvénytervezetei”.**

Igaz, hogy a VIII. Szovjetkongresszus nem dolgozott ki új irányvonalat, nem határozta meg az új gazdasági politikára való áttérést. Ezt a feladatot a párt X. kongresszusa végezte el. Azonban a Szovjetek VIII. kongresszusán hozott határozatok, amelyek a parasztgazdaság megszilárdításának és fejlesztésének rendszabályaira, továbbá vetési és falusi bizottságok létesítésére vonatkoztak, a párt és a kormány első lépését jelentették az új úton. Ez az új irányvonal kezdete volt. A vetési és falusi bizottságok létesítésére vonatkozó határozattal megkísérelték, hogy az állami szabályozás és kényszerítés rendszabályait (a vetési bizott-

* *Lenin Művei*. 3. kiad. XXVI. köt. 73. old. (oroszul).

** *Lenin*. Az agrarkérdésről. 2. köt. Szikra 1950. 605. old.

ságok nem engedhették meg a vetésterület további csökkentését) összeegyeztessék a parasztságnak a munkatermelékenység fokozásában és a mezőgazdasági technika megjavításában való személyi érdekeltiségével. Erre azt a módszert használták fel, hogy a parasztgazdaságokat mezőgazdasági gépekkel jutalmazták.

Abban az időben azonban még nem merült fel az a kérdés, hogy az egész gabonafelesleg kötelező beszállgatásának a rendszeréről áttérjenek a terményadóra és a VIII. kongresszuson hozott törvénynek — Kalinyin kifejezése szerint — nem volt alapja. Az az alap, amelyen a parasztságot fel lehetett emelni és ösztönzést lehetett adni a mezőgazdaság fejlesztéséhez, — a terményadóra vonatkozó lenini dekrétum volt.

1920 decemberében Lenin és a párt rendkívül nehéz körülmények között, az antileninista csoportok és frakciók elleni elkeseredett harc közepette kezdte meg annak a történelmi jelentőségű fordulatnak a kijelölését, amelyet az OK(b)P X. kongresszusán valósítottak meg. A trockisták, a „munkásellenzék” és a „demokratikus centralisták” csoportja vitára kényszerítették a pártot a szakszervezetekkel kapcsolatban. Lényegében mindannyioknak az volt a céljuk, hogy megghiúsítsák a párt áttérését az új gazdasági politikára. Lenin és a Központi Bizottság lenini többsége a szakszervezetekről folytatott vita során nemcsak azt látta meg, hogy a szakszervezetek feladatainak és szerepének kérdésével kapcsolatban elvi ellentét van a bolsevik párt és a trockisták, a „munkásellenzék” és a „decisták” („demokratikus centralisták”) között, hanem azt is bebizonyította, hogy a valóságban „a hadikommunizmussal elégedetlen parasztsággal szembeni magatartás, a pártonkívüli munkástömegekkel szembeni magatartás, általában a pártnak a tömegekkel szembeni magatartása” körül folyik a harc „abban az időszakban, amikor a polgárháború már végetért”.*

* A SzK(b)P határozatokban. 1. rész. 651. old. (oroszul).

Lenin 1921 január 23-án, a bányamunkások II kongresszusán előadói beszédet mondott és foglalkozott a szakszervezetek szerepével és feladataival: „Nagyszerű pillanathoz érkeztünk el forradalmunkban, felemeltük a proletariátus tömegeit, felemeltük a falusi szegényparaszság tömegeit, hogy öntudatosan támogassanak bennünket.”* Ugyanitt Lenin rámutatott arra is, hogy a parasztság abban az esetben fog mögöttünk állni, ha „helyes politikát folytatunk”.

Lenin 1921 február 4-én a fémmunkások moszkvai konferenciáján ezt mondotta: „Minden erőfeszítésünket arra kell irányítanunk, hogy rendezzük a munkások és parasztok viszonyát... rendeznünk kell a munkások és parasztok helyes kölcsönös viszonyát.”** Lenin a vetéskampánnyal kapcsolatos javaslatra válaszolva, a következő fontos következtetést vont le: „Lássunk hozzá és vizsgáljuk felül a munkások és parasztok viszonyát... Mi nem vagyunk ellene e viszony felülvizsgálásának.”*** Ebben az időben, 1921 elején, már teljesen nyilvánvaló volt Leninnek az a következtetése, hogy az egész gabonafelesleg kötelező beszállításának a rendszerét terményadóval kell felváltani. Nyilvánvaló volt, hogy a terményadó az egyetlen eszköz, amely megsegíti a pártot és a Szovjethatalmat a népgazdaság helyreállítása terén megmutatkozó nehéz kérdések megoldásában, biztosítja a munkásosztály és a parasztság szilárd gazdasági alapjának a megteremtését, ösztönzi az egész népgazdaság és elsősorban a mezőgazdaság fellendítését. Lenin azt tartotta, hogy a terményadó a kiindulási pont, a kezdet az ország egész belpolitikájának történelmi megváltoztatásában.

Lenin átgondolta és kidolgozta az új gazdasági politika alapjait és ebben a munkájában figyelmesen meghallgatta a parasztokat, tanulmányozta a parasztok

* *Lenin Művei*. 3. kiad. XXVI. köt. 100. old. (oroszul).

** Ugyanott, 147, 148. old.

*** Ugyanott, 149. old.

leveleit is. 1921 februárjában és március elején állandóan a *Bednota* (Szegényparaszság) parasztújság szerkesztőségéhez fordult és kérte, hogy küldjék meg neki a parasztok leveleit. A X. pártkongresszus (1921 február—március) előtti időben Lenin több parasztküldöttséget fogadott a különböző kormányzóságokból. 1920 végén és 1921 elején Iljics moszkvai fogadószobájában a paraszság sok szószólója fordult meg, akik a paraszság bajairól és gondjairól beszéltek. 1921 februárjában és március elején Lenin beszélgetett a tambovi kormányzóság parasztjaival, Szibéria parasztjainak képviselőivel, a vlagyimiri kormányzóság parasztküldöttségével, Csuvas-terület és más vidékek küldötteivel. A legtöbb küldöttség elmondta Leninnek mindazt, amit a terményadóról, a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának megszüntetéséről és a terménybegyűjtő osztagok felszámolásáról titokban gondolt.

Lenin 1921 február 14-én a Kremlben fogadta a tambovi kormányzóság parasztjainak hattagú küldöttségét. Ez a fogadás időben egybeesett azzal a ténnyel, hogy a tambovi kormányzóságban beszüntették az egész gabonafelesleg kötelező beszolgáltatását. Lenin „Megjegyzések a tambovi kormányzóságban uralkodó helyzetről” című, a tambovi parasztokkal folytatott beszélgetése idején írt feljegyzéseiből láthatjuk, hogy nemcsak a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának természetbeni adóval való felváltásáról volt szó, hanem a banditizmus elleni harcról is. Abban az időben a tambovi kormányzóság néhány járásában Antonov bandája garázdálkodott, amely kirabolta a szovjet és szövetkezeti gazdaságokat, elvette a parasztoktól a gabonát, jószágot, lovat, lószerszámot és takarmányt. A tambovi kormányzóságban uralkodó helyzetet bonyolultabbá tette az a tény, hogy a banditizmus megnehezítette a gabona beszállítását délkeletről a központba. Lenin megjegyzései azt is bizonyítják, hogy

a parasztokat érdekelte a volt Lichtenberg-féle földek felosztása is.

Lenin tehát a parasztokkal folytatott számtalan beszélgetése alkalmával tisztázta az akkori idők politikájának legfontosabb kérdéseit.

Lenin és a bolsevik párt tudta, hogy 1918-ban és 1919-ben, amikor a fiatal Szovjetköztársaság fegyverrel a kezében védelmezte állami függetlenségét a külföldi intervenciók és a belső ellenforradalmárok ellen, a parasztság eleget tett a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának. Amikor azonban a háború végetért, a parasztság elégedetlenkedni kezdett a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának rendszere miatt, amely szerint a paraszttól elvették minden felesleges gabonáját, jószágát, takarmányát és egyéb mezőgazdasági terményét.

Következésképpen tehát meg kellett változtatni a parasztsággal szemben alkalmazott magatartást, meg kellett szilárdítani a parasztgazdaságokat. Ezért a parasztság érdekévé kellett tenni a vetésterület növelését és a mezőgazdaság termelékenységének fokozását. Ezt csak egy úton lehetett elérni: a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatását természetbeni adóval kellett felváltani. Ezt az óhajukat a parasztok ki is fejezték Leninnel folytatott beszélgetéseikben.

Lenin a parasztokkal folytatott beszélgetései alkalmával nemcsak azt tisztázta, hogy a parasztok milyen magatartást tanúsítanak a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának rendszerével szemben, hanem a parasztság hangulatát is tanulmányozta, hogy milyen intézkedéseket hozzanak a munkásosztály és a parasztság szövetségének megszilárdítása érdekében, amely a legfontosabb tényezője volt a szovjet állam létének és további fejlődésének.

Lenin számtalan levelet kapott a parasztoktól, amelyekben javaslatokat tettek, tanácsokat adtak, gondolataikat közölték. A levelek vagy közvetlenül a

Kremlbe, vagy a központi újságokon keresztül érkeztek.

Így például a vologdai kormányzóság Grjazovec kerületének panfilovi járásából a parasztok egy 16 főből álló csoportja ezt írta a *Bednota* című újságban: „Üdvözetünket küldjük szeretett vezérünknek, a nagy géniusznak, Lenin elvtársnak. Levelünkben az alább következőket mondjuk el: jelenleg városunkban majdnem mindent elvettek a parasztoktól: gabonát, jószágot, szénát, nyersanyagot. A kézműipar elsenyvedt. A parasztoknak havi 18—30 pud élelmet hagytak meg... A tavaszi vetés idejére majdnem teljesen vetőmag nélkül maradtunk. Vetőmagot venni igen nehéz dolog, mert már nagyon drága. A vetési bizottságokra és az egész vetéskampányra abban az értelemben van szükség, hogy segítsenek vetőmaggal és a szükséges mezőgazdasági felszerelésekkel. És mindezt idejében kell megtenni. Kívánatos volna, ha áttérnénk, ahol csak lehetséges, sokforgású gazdálkodásra. Azonban az egész vetéskampány hiábavaló lesz, ha a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatását nem helyettesítik adóval, melyet a parasztokra nem pénzben, hanem gabonában vetnek ki. Az adót a föld minőségének megfelelően kell kiszámítani, például itt nálunk északon 10—15 pudot minden gyeszjatyina bevetett terület után. Akkor majd a paraszt tisztában lesz adójával és betartja a beadás idejét, nem kell járásunkban tucatjával tartanunk a termésbegyűjtő ügynököket. Úgy gondoljuk, hogy minden dolgozó paraszt elfogadja ezt az adórendszert és megjavítja gazdaságát... Még a fabeszolgáltatás terén tapasztalható hiányosságokra is felhívjuk figyelmét. A legjobb lenne, ha a parasztoknak kiszabnák a beszolgáltatás normáját és kijelölnék a beszolgáltatás határidejét. A paraszt pedig akkorra készítené elő és akkor szállítaná be, amikor neki a legalkalmasabb. Kijelentjük, hogy szükség van ezeknek az intézkedéseknek a bevezetésére és kérjük, ne tartsanak

bennünket a Szovjethatalom rosszindulatú ellenségeinek, hanem ellenkezőleg, olyanoknak, akik áldásos munkát akarnak végezni és meg akarják szilárdítani a parasztok és munkások szabadságát.”*

Ezt a levelet a X. kongresszus előestéjén írták. A levél hangja igen jellemző. Miként Lenin is mondta, a parasztok sok esetben maguk követelik, hogy a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának rendszerét adórendszerrel váltsák fel. A paraszt már a tavaszi vetés előtt ismerni akarja „adóját és a beadás idejét”. Az adó bevezetése a parasztság legfőbb kívánsága volt; ez a kívánság vörös fonalként húzódik végig leveleiken. Lenin erről a következőket mondta az OK(b)P X. kongresszusán tartott előadói beszédében:

„Igyekeznünk kell kielégíteni a parasztok követeléseit, akik nincsenek kielégítve, akik elégedetlenek, s joggal elégedetlenek és nem is lehetnek megelégedettek. Azt kell mondanunk a parasztoknak: «Igen, ez a helyzet nem tarthat tovább». Hogyan elégíthetjük ki a parasztot és mit jelent a paraszt kielégítése? Honnan kaphatunk választ arra a kérdésre, hogy miképpen kell a parasztot kielégíteni? Természetesen éppen a parasztság követeléseiből. Ezeket a követeléseket ismerjük. De meg kell vizsgálnunk ezeket a követeléseket, a gazdaságtudomány szempontjából mérlegelnünk kell mindazt, amit a földművesek gazdasági követeléseiről tudunk. Ha behatolunk ebbe a kérdésbe, azonnal rájövünk arra, hogy a kis földművest alapjában véve csak két dologgal lehet kielégíteni... Először is, bizonyos szabad forgalomra, az egyéni kiskgazda bizonyos szabadságára van szukség, másodszor pedig árut, cikkeket kell szerezni. Miféle szabad forgalom az, amikor nincs mit forgalomba hozni és miféle szabadkereskedelem az, amikor nincs mivel kereskedni. Mindez holt betű marad, márpedig az osztályokat nem elégí-

* *Bednota*. 1921 március 9. (oroszul).

tik ki holt betűk, hanem csak anyagi javak. Ezzel a két feltétellel alaposan tisztában kell lennünk. A második feltételtől — arról, hogy miképpen tudunk áruhoz jutni és tudunk-e egyáltalán áruhoz jutni — erről később beszélünk. Ezzel szemben az első feltételre — a szabad forgalomra — ki kell térnünk.”*

A parasztokkal fenntartott élénk kapcsolat és az ország különböző járásaiból özönlő levelek segítettek Lenin elvtársnak abban, hogy megtalálja a proletár-állam és a sokmilliós paraszttömegek közti viszony új formáit. Lenin 1921 február 8-án összeállította híres „A parasztokra vonatkozó tézisek ideiglenes tervezete” című munkáját, amelyben megszövegezte a párt feladatait az új gazdasági politikára való áttéréssel kapcsolatban. Ez az első olyan dokumentum, amelyben meghatározta a munkásosztály és a parasztság kapcsolatainak új formáját, a hadikommunizmus rendszeréről az új gazdasági politikára való áttérés lényegét. A vázlat mindössze négy pontból áll:

„1. Kielégíteni a pártonkívüli parasztság kívánságát, hogy az egész gabonafelesleg kötelező beszolgáltatását (a felesleg igénybevételének [elvétele] értelmében) gabonaadóval váltsuk fel.

2. Ennek az adónak a mértékét a tavalyi beszolgáltatáshoz viszonyítva csökkenteni kell.

3. Jóvá kell hagyni azt az elvet, amely szerint az adó mértékét összhangba hozzuk a földműves (gazda) szorgalmával és igyekezetével (igyekezetének méreteivel) olyan értelemben, hogy az adót százalékosan csökkentjük a földműves igyekezetének fokozódása szerint.

4. Fokozottan biztosítani a paraszt lehetőségét arra, hogy az adón felüli feleslegeit a helyi piacon el-

* Lenin. Az agrárkérdésről. 2. köt. Szikra 1951. 618—619. old.

adhassa, amennyiben adóját idejében és teljes egészében befizette.”*

Az OK(b)P X. kongresszusára Lenin tézisei képezték a párt egész előkészítő munkájának alapját.

1921 február 8-án a Központi Bizottság Politikai Irodájának ülésén megvitatták „A vetéskampányról és a parasztság helyzetéről” című előadói beszédet. A KB Politikai Irodája különleges bizottságot alakított; a bizottság munkájának alapjává a lenini téziseket tették. A bizottságot megbízták, hogy részletesen tanulmányozza a parasztkérdést és a Központi Bizottság határozatához készítsen tervezetet a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának terményadóval való felváltásáról. A Központi Bizottság plénuma a kérdést február 24-én újra megvitatta. A KB plénuma felülvizsgálta és alapul fogadta el „A Központi Bizottság határozattervezete a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának természetbeni adóval való felváltásáról” című tervezetet, amelyet a Politikai Iroda bizottsága állított össze. A tervezetben kimondták, hogy a parasztgazdaságok megszilárdítása, a vetésterületek növelése és a mezőgazdaság termelékenységének fokozása érdekében a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatását, mint az élelmiszer állami beszerzésének módszerét, természetbeni adóval váltják fel. Az adót a lakosságnak már a tavaszi földmunkák előtt ismernie kell és az adókat minden parasztgazdaságban a bevetett terület százalékos kiszámításával, a termés számbavételével, a gazdaság munkaképes tagjainak száma és a valóban meglévő jószágállomány szerint szedik be.

A tervezetben kimondták, hogy az adó progresszív jellegű. „Az adókivetésnél figyelembe kell venni a földműves igyekezetét.”** Az 1921. évi adó összegét 350 millió pud gabonában állapították meg. A beadás

* Lenin-gyűjtemény. 20. köt. 57—58. old. (oroszul).

** Ugyanott, 59. old.

határideje 1921 december 1-e volt. A tervezetben azt is kimondták, hogy a terményadó befizetése után a parasztnak joga van szabadon rendelkeznie feleslegével és hogy az Élelmezésügyi Népbiztosság mellett különleges alapot létesítenek gazdasági felszerelési, berendezési és közszükségleti cikkekre. Az itt felhalmozott iparcikkek olyan élelmiszerért cserélhetők, amelyet a parasztlak adójuk befizetése után önként szolgáltatnak be. A parasztlak 1921-ben, árucseré útján, az adón felül 30 millió pudot adtak be a tervezetben előírt beszállításon felül és a régihez képest 1 millió gyeszjattinnal növelték a vetésterületet.

A bizottság a kidolgozott tervezetet március 3-án átadta Leninnek. Lenin a tervezetet még aznap átnézte és megtette helyesbítő megjegyzéseit. Hangsúlyozta, hogy a törvényt még a tavaszi vetés kezdete előtt nyilvánosságra kell hozni, pontosan meghatározta az adófizetés (adófizető csoportonkénti) ellenőrzésének megszervezését és javasolta, hogy dolgozzák ki az ellenőrzés módszerét arra vonatkozóan, nehogy a csere spekulációt szüljön. Március 7-én, a KB plénümán, Lenin elnöklése alatt új bizottságot állítottak össze, amelynek véglegesen ki kellett dolgoznia azt a tervezetet, amely a gabonafelesleg kötelező beszállításának terményadóval való felváltására vonatkozik. Ezt a végleges tervezetet a X. pártkongresszus 1921 március 15-én módosítás nélkül elfogadta.

Az a tény, hogy a gabonafelesleg kötelező beszállításának terményadóval való felváltására vonatkozó határozatot ilyen gondosan készítették elő, bizonyítja, hogy a párt és a kormány milyen figyelmesen és óvatosan kezelte, dolgozta ki és valósította meg ezt a történelmi jelentőségű, igen fontos határozatot.

A terményadó, amelyet a párt X. kongresszusa határozott meg, az első lépés volt az új gazdasági politika útján. A párt a „nep” megvalósítását a mezőgazdaság

termelőerőinek fellendítésével kezdte el, mert a „nep” első időszakában a népgazdaság fejlesztése „a mezőgazdaságra támaszkodott” (*Sztálin*). Az ipar annyira le volt rombolva, hogy lehetetlen volt egyszeriben helyreállítani: nem volt elegendő gabona, fűtőanyag és gép. „Tehát: elsősorban azonnali komoly intézkedésekre van szükség a parasztság termelőerőinek emelésére.”* Ilyen intézkedés volt a terményadó.

A terményadó a paraszt személyes érdekévé tette, hogy fokozza munkája termelékenységét és fellendítse a mezőgazdaságot. Az adót minden parasztgazdaságban a szántóföld, a termés és a fogyasztó családtagok számbavétele alapján számították ki. Az adó összege, melyet már a tavaszi vetés előtt ismertettek a paraszttal, a X. kongresszus határozata alapján alacsonyabb volt, mint a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának mértéke. Az adófizetésre bizonyos beszolgáltatási időhatárt állapítottak meg.

A terményadó alapján kifejlődött az áruforgalom, szilárd gazdasági kapcsolat létesült a város és a falu között. Ez a proletariátus és a parasztság közötti új kölcsönös kapcsolat kezdetét jelentette.

A X. pártkongresszus legfontosabb eredménye az volt, hogy a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának rendszerét terményadóval váltotta fel. „A hadikommunizmustól a «nep» felé tett fordulatban megnyilatkozott a lenini politika egész bölcsesége és előrelátása.”**

*

A szovjet- és pártszervezeteknek az volt a legfőbb feladatuk, hogy parasztságunkhoz továbbítsák a terményadóról szóló új törvényt és megszilárdítsák a párt kapcsolatát a tömegekkel. Ezt a feladatot a párt X. kongresszusa és később az OK(b)P 1921. évi össz-

* *Lenin*. Válogatott művek. 2. kot. Szikra 1949. 849. old.

** A SzK(b)P története. Szikra 1950. 310. old.

szövetségi konferenciája tűzte az illető szervezetek elé. Lenin különös gondot fordított arra, hogy a X. pártkongresszus határozata, amely a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának terményadóval való felváltására vonatkozik, a lehető leggyorsabban keresztülmenjen a törvényhozó szerveken és a tavaszi vetéskampány kezdetére eljusson a parasztokhoz. 1921 március 16-án, vagyis a X. pártkongresszus döntését követő napon, az Összoroszársági Központi Végrehajtó Bizottság határozatot hozott a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának természetbeni adóval való felváltásáról és ugyanakkor különleges bizottságot bízott meg azzal, hogy március 20-ára dolgozza ki ennek a törvénynek alapvető tételeit. Sürgősen összehívták a Végrehajtó Bizottság második ülészakát és itt március 20-án elfogadták a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának természetbeni adóval való felváltására vonatkozó törvényt. A Népbiztosok Tanácsát megbízták, hogy a törvény továbbfejlesztése érdekében egy hónapon belül adjon ki részletes dekrétumokat, amelyek a terményadóról szóló törvénnyel teljes összhangban megszabják az adókat, kiszámításuk rendjét és az egyéb rendszabályokat.

Az OKVB második ülészakája felhívással fordult az OSzFSzK parasztságához, amelyben felszólította a falvak dolgozó tömegeit, hogy teljes rendben hajtsák végre a tavaszi vetéskampányt, tanúsítsanak igen nagyfokú szervezettséget, kezdeményezést és határozottságot a vetés alkalmával tapasztalható nehézségek leküzdésében. „Közeledik a tavaszi vetés ideje — olvashatjuk a felhívásban — és az OKVB, valamint a Népbiztosok Tanácsa felhívja Oroszország földműveseit, hogy egyetlen gyeszjatyin szántóföld se maradjon bevetetlenül. Most minden parasztnak tudnia kell és meg kell értenie, hogy minél nagyobb földet vet be, annál több lesz a gabonafeleslege, amely teljes mértékben

rendelkezésében marad, és ugyanakkor azt is meg kell értenie az egész munkás-paraszt Oroszországnak, hogy a Szovjethatalom most csak azért tudja megkönnyíteni a földművesek terheit, mert a dicsőséges Vörös Hadsereg kiűzte a dolgozó nép ellenségeit és az egész világ előtt bebizonyította a munkás-paraszt állam meg-ingathatlanságát.”*

1921 március 28-án a Népbiztosok Tanácsa dekrétumot adott ki, amelyben 1921/22-re 240 millió pudban állapította meg a természetbeni élelmiszeradó mértékét, számításon kívül hagyva Ukrajnát és Turkmeniát, szemben az 1920/21. évi gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának 423 millió pudjával. Ugyanebben a dekrétumban 44 kormányzóság területén engedélyezték a gabona és szemestakarmány szabad cseréjét, eladását és megvételét. Engedélyezték a gabona, szemestakarmány, burgonya és széna szabad szállítását, visszahívtak minden vámkirendeltséget mind az országúti, mind a vasúti és vízi közlekedés útjairól.

1921 április 7-én a Népbiztosok Tanácsa dekrétumot adott ki a fogyasztási szövetkezetekről. A dekrétumban hatályon kívül helyeztek minden korlátozást és jogot adtak a szövetkezeteknek arra, hogy mindenfajta mezőgazdasági terméket beszeressenek. Április 29-én az Igazságügyi Népbiztosság rendeletére beszüntettek minden olyan bírósági eljárást, amely az élelmiszerbeszolgáltatásra vonatkozó törvények megszegésével volt kapcsolatos. 1921 április-májusában a Népbiztosok Tanácsa dekrétumokat adott ki, amelyek a legfőbb mezőgazdasági termékek — gabona, burgonya, olajosmagvak, tejtermékek, tojás stb. — természetbeni adójára vonatkoztak. Így május 10-én a gyapjú, len és kenderrost, május 11-én a dohány, május 17-én a széna, május 31-én a konyhakertészeti termékek és a dinnyeföldek termékei, augusztus 9-én a

* Az Oszszoorszozági Központi Végrehajtó Bizottság nyolcadik ülészakának ülései. Melléklet. GIZ 1921. 15. old. (oroszul).

nyersbőr természetbeni adójával kapcsolatban. Szeptember 15-én az OKVB és a Népbiztosok Tanácsa dekretumot adott ki a baromfi természetbeni adójával kapcsolatban. A Népbiztosok Tanácsának október 27-i dekretuma adót vetett ki a szőrmeárukra. Az OKVB és a Népbiztosok Tanácsának ezek a rendeletei a Szovjet-hatalom első gyakorlati lépéseit jelentették annak a feladatnak a megoldásában, amelyet a X. pártkongresszus tűzött ki az élelmiszerpolitika megváltoztatása terén.

Az OKVB második ülészakának határozatát, amely a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának terményadóval való felváltására vonatkozik, továbbá a Népbiztosok Tanácsának dekretumait táviratok és rádió útján közölték a vidékkel és azokat a helyi sajtó is ismertette. Mind a központban, mind a vidéken nagy példányszámban röplapokat adtak ki a terményadóról, az OKVB második ülészakának felhívásáról, a Népbiztosok Tanácsának felhívásáról, az OKVB-nak arról a rendeletéről, amely a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának adóval való felváltására vonatkozik, valamint a Népbiztosok Tanácsának a terményadóra, a szövetkezetekre és az áruforgalomra vonatkozó dekretumairól. A terményadóval kapcsolatban falragaszokat, brosúrákat, könyveket stb. bocsátottak ki. A terményadóra vonatkozó dekretumnak és az új gazdasági politika lényegének megmagyarázásában igen nagy szerepet játszottak Lenin „A terményadóról” című brosúrája, az OK(b)P Központi Bizottságának a terményadóval kapcsolatos tézisei, továbbá M. I. Kalinyin „A terményadóról” című brosúrája.

A párt minden figyelmét a X. pártkongresszus határozatának megvalósítására és elsősorban a terményadónak falun való megmagyarázására és bevezetésére fordította.

A párt nagy figyelmet fordított az új irányvonal propagandájára és agitációjára. A Központi Bizottság

a X. pártkongresszus után többször ellenőrizte a parasztok körében végzett propaganda és agitációs munkát. A párt igen nagy jelentőséget tulajdonított ennek a munkának. Ez abból is látható, hogy a Központi Bizottság az Agitációs és Propaganda Osztály vezetőjévé Sztálin elvtársat nevezte ki.

A Központi Bizottság 1921 szeptemberi beszámolójában a következőket olvashatjuk: „A Központi Bizottság hatalmas jelentőséget tulajdonít az osztály munkája továbbfejlesztésének és ezért az Agitációs és Propaganda Osztály vezetőjévé Sztálin elvtársat nevezte ki.”*

A Központi Bizottság által március 15-től május 1-ig kiadott dokumentumok azt bizonyítják, hogy milyen gondosan irányította a Központi Bizottság napról-napra a helyi szervezetek munkáját, milyen jelentőséget tulajdonított annak, hogy a terményadóról szóló dekrétumot helyesen magyarázzák meg a munkások és parasztok nagy tömegeinek. Mindenekelőtt a következő leíratot küldték az OK(b)P minden kormányzósági pártbizottságának és minden politikai osztályának: „A Központi Bizottság elkezdte a kampány kidolgozását és a különösen fontos kérdéssel kapcsolatban előírta, hogy sürgősen, tömör formában, táviratilag válaszoljanak a következőkre: 1. hogyan fogadta a lakosság a terményadót; 2. sorolják fel azokat a kérdéseket, amelyek az adóagitációval kapcsolatban felmerültek és amelyek sajtón keresztüli felvilágosítás útján központi magyarázatot követelnek; 3. közöljék azokat az akadályokat, amelyek az adó bevezetésekor felmerülnek.

Az OK(b)P Központi Bizottságának titkára,
Jaroszlavszkij.”**

* Az OK(b)P Központi Bizottságának hírel. 1921. 35. szám. 4. old. (oroszul).

** Ugyanott, 31. szám. 11. old.

Az OK(b)P Központi Bizottságának titkára, Molotov elvtárs aláírásával levelet küldtek a kormányzósági és területi pártbizottságoknak. A levélben a következőket olvashatjuk: „A párt rendkívül fontosnak tartja a lakosság és elsősorban a parasztság különböző rétegeinek a Szovjethatalom legutóbbi rendszabályaihoz (a terményadóra, a szövetkezetekre vonatkozó dekrétumok stb.) való viszonyát. Azonban azok a hírek, amelyek ezzel kapcsolatban a Központi Bizottsághoz jutnak, rendkívül zavarosak és rendszertelenek. A kormányzósági pártbizottságok a mai napig nem válaszoltak a Központi Bizottság távirati kérdésére, hogy milyen a terményadóval kapcsolatos hangulat. A Központi Bizottság az ügy szempontjából rendkívül károsnak tartja, hogy a kérdés körül nincs élénk véleménycsere a helyi szervezetek és a pártközpont között, ezért utasítja a kormányzósági pártbizottságokat, hogy a lehető leggyorsabban küszöböljék ki ezt a hiányosságot. A kerületekből (járásonként) feltétlenül össze kell gyűjteni az arra vonatkozó híreket, hogy a parasztság és a munkásság különböző rétegei miként értelmezik az új élelmezési irányvonalat (ha helytelenül, akkor úgy, ahogy éppen értelmezik), megfigyelhető-e politikai hangulatváltozás, a parasztok nagyobb érdeklődést tanúsítanak-e gazdaságuk fejlesztése iránt s ez utóbbi miben jut kifejezésre (a vetésterület növelése stb.), a legutóbb kiadott dekrétumokkal kapcsolatban megváltozik-e a kommunistákhoz és a Szovjethatalomhoz való viszony. A következtetéseket pontosan összegyűjtött tényekkel kell megerősíteni. A kerületi pártbizottságoknak és a falusi sejteknek rendszeresen figyelniök kell a parasztság hangulatát és be kell számolniok róla. A kért értesítéseket jelentésekben és speciális levelekben részletesebben és pontosabban lehet közölni, minden következtetést elegendő és ellenőrzött tényekkel alátámasztva. A kérdéssel kapcsola-

tos kiemelkedőbb tényeket és a rövid tartalmi leírást táviratilag továbbítsák.”*

Végül közlünk még egy határozatot, amelyet 1921 május elején, a terményadókampány megkezdésével kapcsolatban adtak ki: „Valamennyi kormányzósági pártbizottságnak. Az OK(b)P Központi Bizottságának határozata: 1. Tekintsék a jelen pillanat legfontosabb feladatának a terményadóval kapcsolatos felvilágosító kampányt a parasztság és a munkástömegek körében. 2. Minden kormányzósági pártbizottság küldjön pontos, tömör beszámolót, hogy mit tett ebben az irányban, küldjön kimerítő anyagot a Központi Bizottságnak és abban jelöljön meg minden olyan problémát, amely vidéken a terményadó bevezetésével kapcsolatban felmerült, tudassa az új, megoldatlan kérdéseket. Hetenként küldjenek összesítést. 3. Küldjék el gyakorlati javaslataikat. 4. Minősítsék teljesen megengedhetetlennek a gyors híradás hiányát, ami abban nyert kifejezést, hogy a Központi Bizottságnak a terményadó kérdésével kapcsolatos, határidőhöz kötött, rádión bemondott és a *Pravda*-ban közölt kérdését csak néhány bizottság válaszolta meg. 5. Jelen határozat végrehajtásáért a kormányzósági pártbizottságok titkárai felelősek. Molotov, a Központi Bizottság titkára.”**

A Központi Bizottságnak egyetlen olyan ülése sem volt, amelyen ne vetették volna fel az új gazdasági politika kérdését. „A Központi Bizottságnak a terményadó kérdésében konkrétan kellett foglalkoznia azokkal a feladatokkal, amelyeket a Szovjethatalom tűzött az Élelmezésügyi Népbiztosság szervei elé. A természetbeni terményadó beszédési módjainak kidolgozását, az adó mennyiségének megállapítását, az adó és az élelmiszeralap áruforgalma közötti kölcsönös vi-

* Az OK(b)P Központi Bizottságának hírel. 1921. 31. szám. 11. old. (oroszul).

** Ugyanott.

szonyt, az adóbeszedési elvek megállapítását a Központi Bizottság több ülésén figyelmesen megvitatták."

A párt a terményadóra vonatkozó törvény és az egyéb dekrétumok megmagyarázása érdekében mozgósította a központi és a helyi sajtót. A Központi Bizottság rendszeresen ellenőrizte és tájékoztató levelek segítségével irányította a helyi újságok munkáját.

A párt Központi Bizottsága arra tanította a helyi szervezeteket, hogy értékeljék az újságok minden példányát, értékeljenek minden brosúrát és könyvet. Felhívta figyelmüket arra, hogy az újságokat, brosúrákat és könyveket az olvasók minél nagyobb számban olvassák, sőt olyan részletkérdéseket is érintett, hogy ragasszanak ki agitációs irodalmat, válasszák meg a kiragasztás helyét, a ragasztóanyag tartósságát stb. Ez abban az időben volt, amikor szószerint minden újságpéldányért, minden brosúráért harcot vívtunk. A központi és helyi újságok első oldalára fejlécként, hatalmas betűkkel ezt írtuk: „Takarékoskodjatok az újságokkal, mert kevés van belőlük."

Különösen ki kell emelnünk a pártonkívüli parasztok konferenciáinak szerepét. Az OK(b)P Központi Bizottsága 1921 február 2-i levelében ezt írta: „A vetéskampány megindítása érdekében végzett agitáció legjobb formájának a pártonkívüli parasztok konferenciáit kell tartanunk."* Azonban a parasztkonferenciák összehívása és megtartása nagy nehézségekbe ütközött, ha figyelembe vesszük a párt- és a szovjetszervezetek munkaviszonyait abban az időben. A parasztkonferenciák összehívásakor és különösen a konferenciákon heves összezsapások zajlottak le pártunk és az eszerek, valamint a mensevikek között. „A tapasztalatok bebizonyították, hogy a pártonkívüliek konferenciái a szociálforradalmárok és mensevikek agitációjának és

* Az OK(b)P Központi Bizottságának hírei. 1921. 30. szám. 8. old. (oroszul).

szervezkedésének porondjává válnak. Mindkét párt különleges irányvonalat dolgozott ki, hogy a pártonkívüliek konferenciáit felhasználhassák ellenforradalmi eszer-mensevik céljaik érdekében.”*

Mivel a Központi Bizottság az agitáció legjobb és szükséges tömegformájának minősítette a pártonkívüliek konferenciáit, a kormányzósági pártbizottságokat levélben előre figyelmeztette, hogy komolyan és gondosan készítsék elő a pártonkívüliek konferenciáit. A Központi Bizottság utasította a helyi pártszervezeteket, hogy a pártonkívüliek valamennyi konferenciájáról küldjenek jelentést.

Lenin különösen a X. pártkongresszus után nagy jelentőséget tulajdonított a pártonkívüli parasztok konferenciáinak. Lenin „A terményadóról” című brosúra tervezetében külön részt szentel a pártonkívüli konferenciák jelentőségének.

1921 április 20-án Lenin kezdeményezésére a Földművelésügyi Népbiztosság összehívta a pártonkívüli parasztok konferenciáját. A moszkvai parasztkonferencián a szmolenszki, vityebszki, tulai, pszkovi, voronyezsi, tambovi, ufai és orenburgi kormányzóság képviselői vettek részt. Két kérdést vitattak meg: a vetéskampány és a terményadó kérdését. A parasztok a terményadóról szóló beszámolóval kapcsolatban több javaslatot tettek az adó gyakorlati bevezetése érdekében. Minden küldött egyhangúlag azt mondta, hogy a terményadó célszerű és bevezetése igen hasznos. A Földművelésügyi Népbiztosság különleges feladattal bízta meg a parasztküldötteket. Hazatértük után mindegyikük a földművelésügyi osztályoknál vagy a vetési bizottságokban dolgozott és beszámolt a vidék munkájáról. Lenin javaslatára két küldöttet közvetlenül bevontak a Földművelésügyi Népbiztosság munkájába.

* Agitációs és propaganda híradó. 1921. 11—12. szám. (oroszul).

1921 első felében a parasztkonferenciák az egész országban elterjedtek: a kormányzósági városokban, kerületekben és járásokban; a falvakban gyűléseket tartottak.

A parasztkonferenciák menetéről és azoknak a harcoknak a jellegéről, amelyek a konferenciákon az első időszakban kibontakoztak, Kalinyin elvtárs beszélt a XII. pártkongresszuson tartott beszámolójában. Megemlítette az 1921 tavaszán, Ivanovo-Voznyeszenszkben lezajlott parasztkonferenciát: „Igen sok eszer és mensevik volt jelen. Már az első pillanatban harc kezdődött. A zárszó időpontjában mérgezett hangú feljegyzést kaptam, amely így szólt: «Hát ki kedvesebb a Szovjethatalomnak — a munkás vagy a paraszt? És ki tett többet a forradalom érdekében' — a munkás vagy a paraszt?» Mikor ezt a feljegyzést nyilvánosságra hoztam, viharos taps és gúnyos nevetés tört ki. Mindenki ezt gondolta: «Lássuk, hogyan fog Kalinyin kikecsmeregni ebből a helyzetből?» A kérdés váratlan volt és akkor ezt válaszoltam: «Hát mi drágább az embernek: a jobb- vagy a ballába? Szerintem, ha forradalmunkban azt mondjuk, hogy a munkás kedvesebb és a paraszt kevésbé, ez ugyanolyan, mintha az embernek a bal- vagy a jobb-lábát vágják le.» Így válaszoltam a feljegyzésre. Ezután viharos taps tört ki és a parasztok végeredményben meglelégedéssel vették tudomásul, hogy a Szovjethatalom elismeri a paraszt jelentőségét. Az egésznapos harc után, az ülés végefelé, már éjjel 12 órakor felállt egy paraszt és kijelentette: «A paraszt-ság nevében van egy megjegyzésem az OKVB elnöke, Kalinyin felé. Tegnap Kalinyin a munkások gyűlésén volt és üdvözölte a munkásokat, ma Kalinyin beszédét nem a parasztok üdvözlésével kezdte. Ebből látjuk a viszonyban mutatkozó különbséget.» Azt feleltem: «Mikor a munkások előtt beszédet tartottam, előzőleg egy munkás üdvözölt engem, mint az OKVB elnökét, itt pedig a parasztok, ahelyett, hogy üdvözöltek volna,

majdnem leszavazták az ivanovo-voznyeszenszki szovjet elnökét a konferencia elnökségében.» Elmult 5—10 perc, majd valaki hirtelen felállt a parasztok képviselőjében, hogy üdvözlje az OKVB elnökét. Ezután természetesen én is üdvözöltem a parasztokat.”*

Ez a tény bizonyítja, hogy a konferenciákon a főkérdés a munkások és parasztok közötti viszony volt. A parasztok világos választ akartak kapni azokra a kérdésekre, amelyek őket abban az időben érdekelték, tudni akarták a párt és a Szovjethatalom politikájának lényegét a faluval kapcsolatban.

A harc értelme, amelyről Kalinyin elvtárs beszélt, abban rejlett, hogy ezeken a konferenciákon az eszerek, a mensevikek és a Szovjethatalom minden ellensége éket akart verni a munkásosztály és a parasztság közé, a Szovjethatalmat mint a munkások hatalmát szembe akarták állítani a parasztsággal, ellenségeskedést akartak szítani a munkásosztály és a parasztság között. Ezeket a kísérleteket megghiúsítottuk, mert a Szovjethatalom politikájával szemléltetően bebizonyította a parasztságnak, hogy munkás-paraszthatalom, ahol a szocializmusért vívott harcban a proletariátus a parasztság vezetője.

*

A párt és a kormány rövid idő alatt (április-május) hatalmas törvényhozó, szervezési és gyakorlati munkát végzett a terményadó bevezetése érdekében. A Központi Bizottság, a Népbiztosok Tanácsa, a Munka és Honvédelem Tanácsa és az Oszdoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság többször megvitatta a gazdasági politika új irányvonalait meghatározó, március-május között és később kiadott alapvető dekrétumokat. Lenin minden dekrétumot gondosan áttanulmá-

* M. I. Kalinyin. Cikkek és beszédek 1919—1935. Partizdat 1936. 97—98. old. (oroszul).

nyozott, szerkesztett és a dekrétumok csak komoly előkészítés után kerültek nyilvánosságra.

1921 március végén Lenin elkezdte „A terményadóról” című cikke megírását. A cikk április 21-ére már elkészült és külön brosúrában került kiadásra száz-ezres példányszámban. Ez a brosúra kézikönyve lett minden párttagnak. A brosúrában Lenin rendkívüli egyszerűséggel és világos stílusban indokolta meg az új gazdasági politika jelentőségét és bevezetésének feltételeit. A pártmunkások nagy tömegei körében 1921-ben Leninnek „A terményadóról” című brosúrája volt a legnépszerűbb könyv, amelyet a helyi párt- és szovjet-szervezetek többször is kiadtak.

Az új gazdasági politikára való áttérésnek megfelelően a párt és a kormány átépítette a központi és helyi szovjet apparátust. Az új gazdasági politika bevezetésével kapcsolatban új feladatokat tűztek az ipar és a közlekedés, továbbá a belkereskedelmi, pénzügyi és földművelésügyi népbiztosok elé. A gyakorlati megoldásra váró kérdések a következők voltak: egyes vállalatok bérbeadása a Szovjethatalom által, koncessziók engedélyezése, a szövetkezetek megszervezése a falvakban stb.

Ez az oka annak, hogy Lenin ebben az időben rendkívüli figyelmet fordított a központi és helyi apparátus szervezeti átépítésére, követelve, hogy a lehető leggyorsabban forduljanak a gazdasági politika feladatai felé. Lenin két hónapon keresztül nap mint nap azon dolgozott, hogy előkészítse az új gazdasági politika elveinek gyakorlati bevezetését. Lenin híres cikke, „A Munka és Honvédelem Tanácsának utasítása a helyi szovjetintézményeknek”, igen fontos dokumentum, amely meghatározta a párt-, szovjet- és gazdasági szervezetek gyakorlati feladatait az új gazdasági politika bevezetése terén és segítségünkre volt abban, hogy megértsük a hadikommunizmusról az új gazdasági politikára való áttérés értelmét. Az utasítás

alapvető gyakorlati útmutatásokat tartalmazott az ország életének minden fontosabb kérdésével kapcsolatban, felölelte a munka fontosabb ágait.

„A Munka és Honvédelem Tanácsa... — olvashatjuk az utasításban — azzal a nyomatékos követeléssel fordul valamennyi helyi intézményhez, hogy feszítsék meg minden erejüket és fejtsenek ki bármi áron nagyarányú tevékenységet a parasztgazdaság mindenirányú megjavítása és az ipar fejlesztése érdekében, hajtsák végre szigorúan az új törvényeket...”*

Lenin májusban, az összszövetségi pártkonferencia soronkívüli összehívásával kapcsolatban a konferencia előkészítésével és megvalósításával foglalkozott. Lenin és a párt Központi Bizottsága, júniusban előkészítette a Népbiztosok Tanácsának utasítását az új gazdasági politika gyakorlati megvalósításáról. Az utasítást 1921 augusztus 9-én jóváhagyták.

*

Az egyik első válasz a X. pártkongresszus határozatára, amely előírta a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának terményadóval való felváltását, a tambovi kormányzóság pártonkívüli parasztjainak konferenciáján hangzott el. A konferencia a pártkongresszus napjaiban zajlott le. Amikor a konferencián közölték, hogy Lenin a X. pártkongresszuson beszámolót tartott a terményadóról, a parasztok — a falvak és járások küldöttei — kezdetben nyugtalankodtak, vajjon nem áll-e be ugyanaz a helyzet, mint a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásánál, panaszkodtak a nagy pusztítás miatt és azért, hogy nincs elegendő lovuk stb. Miután felvilágosították őket, hogy a terményadó kevesebb lesz, mint a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatása, hogy a paraszt feleslegével saját belátása szerint rendelkezhet és ezt törvény biztosítja,

* Lenin. Az agrárkérdésről. 2. köt. Szikra 1950. 695. old.

március 16-án a kormányzósági konferencia a következő határozatot fogadta el: „Üdvözljük Lenin elvtárs nyilatkozatát, hogy az egyénileg gazdálkodó parasztnak szabad teret kell engedni és át kell térni a gabonafelesleg kötelező állami beszolgáltatási rendszeréről a természetbeni terményadóra. Ebben az esetben a paraszt már jóelőre tudni fogja, mennyit kell beadnia állami adó fejében.”*

A tulai kormányzóság parasztjai lelkes szavakat irtak „Teljesítették kérésünket” című cikkükben: „Mi, a tulai kormányzóság Venyev kerületének Uruszov járásába tartozó parasztok, megvitattuk egymás között a jelenlegi helyzetet és elhatároztuk, hogy minden gondolatunkat megírjuk újságunkba, a *Bednotá*-ba. Az Októberi Forradalomban mindannyian egy emberként álltunk a bolsevikok mellé, mert ez a forradalom földet adott nekünk és a forradalommal véget ért a burzsoák által kirobbantott háború. Később azonban, amikor kezdték megvalósítani a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának a rendszerét, a dolog rosszabbodott és közülünk soknak nem volt kedvére az ilyen rend. Néhányan teljesen elpártoltak és szidalmazni kezdték a Szovjethatalmat. Különösképpen a terménybegyűjtő osztagok nem tetszettek nekünk. Mennyire csodálkoztunk és örültünk, amikor nemrégén olvastuk a központi hatalom szándékát, hogy a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatását adóval váltják fel. Nincs szó, amely kifejezhetné megelégedésünket. Végre megértette a központi hatalom törekvésünket és bajainkat. Adják ki, milyen gyorsan lehet, ezt a törvényt a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának adóval való felcseréléséről és terjesszék azt minden faluban. Nálunk mindenki az adó mellett van és egyetlen olyan sincs, aki ellene volna. A parasztok azt mondják, hogy hajlandók adóra még töb-

* *Tambovskij paharj*. 1921 március 21. (oroszul).

bet is fizetni, csak határozott formája legyen az állam-mal való kapcsolatunknak... Most már mindenki szabadon lélekzett fel. Olyan a falu, mintha a böjt után beköszöntött volna a húsvét. Már nem hallani hangot a Szovjethatalom ellen. Mindenki csak arra gondol, hogy megjavítsa gazdaságát, és ha biztosat hallanak a terményadóra vonatkozó törvényről, többet fognak bevetni, hogy feleslegük is maradjon. A falu ma meghitt család. Trofim Revjakin, Bricskov, J. Kopilov parasztok.”*

A sokmilliós paraszttömegek Lenin és a kormány nevére érkező táviratokban, helyi gyűléseken, párton-kívüli parasztok konferenciáin, összejöveteleken, gyűléseken hozott számtalan határozatban fejezték ki megalégedésüket a bölcs lenini politika iránt. A bölcs lenini politikának az volt a célja, hogy a falu termelő-erőinek fellendítése érdekében minden eszközzel támogatást nyújtson a parasztoknak.

Mikor áttértek az új gazdasági politikára és bevezették a terményadót, a parasztság minden figyelmét a gazdasági feladatokra és a vetés előkészítésére fordította. 1921 április 15—16-án az altáji kormányzóság Satalino nevű falujában 12 járás parasztjai konferenciát tartottak. A terményadóra vonatkozó ismertetés után a parasztok a következő határozatot hozták: „Mi, földműves parasztok, ismét meggyőződünk arról, hogy az OK(b)P által vezetett Szovjethatalom nem szavakban, hanem a valóságban is a dolgozók egyetlen védelmezője. Megértjük azokat a körülményeket, amelyek a Szovjethatalmai arra kényszerítették, hogy bevezesse a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának rendszerét, mint az állami gabonabegyűjtés módszerét, és elismerjük, hogy ennek az áldozatnak, amelyet a szocialista forradalom megvédése érdekében hoztunk, gyümölcse dolgozó államunk növekvő hatalmában

* *Bednota*. 1921 március 23. (oroszul).

mutatkozik meg. A konferencia üdvözli a terményadót és szükségesnek tartja... a falu minden erejének megfeszítését annak érdekében, hogy ne csak az állam által meghatározott vetésterületet, hanem minden talpalatnyi szabad földet is be vessünk.”*

A terményadó a termelés fellendülését váltotta ki a parasztság körében. Nem volt olyan gyűlés, amelyen, a terményadóra vonatkozó dekrétum megvitatása alkalmával, a parasztok ne ismerték volna el, hogy az állam és a parasztság saját érdekében az egész vetésterületet be kell vetni.

1921 júniusában az altaji pártunkívüli parasztok konferenciát tartottak, amelyen résztvettek a barnauli, zmejnogorodi és kamenszki járás képviselői is. A terményadóra vonatkozó előadás után a következő határozatot fogadták el: „Elismerjük, hogy a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának terményadóval való felváltása minden paraszt kívánsága volt. Elismerjük, hogy a terményadó bevezetése egyéni felelősség terhe mellett mindannyiunknak lehetővé teszi, hogy Szovjetjeinknek, Vörös Hadseregünknek és az éhező központi vidékeknek megbizonyítsuk igaz törekvésünket, hogy falvaink terményeivel támogassuk őket. Örülünk, hogy a terményadó bevezetése és a személyi felelősség lehetővé teszi, hogy leleplezhessük a dolgozó nép haszonlesőit és ellenségeit, akik a tömegek mögé bújnak és nem segítik éhező testvéreinket, nem akarják végrehajtani a dekrétumokat. A terményadót az utolsó szemig be kell gyűjteni, minden kibúvó nélkül. Felhívjuk Szibéria minden parasztját, hogy legyenek öntudatosak, hagyjanak fel a rossz vért szülő nyereszke déssel és kövessék példánkat... Üdvözljük érdekeink védelmezőjét, az OK(b)P-t, amely a parasztok válláról levette a gabonafelesleg kötelező beszolgál-

* Krasznoj Altaj (Barnaul). 1921 május 25. (oroszul).

tatásának terhét és azt a X. pártkongresszuson terményadóval váltotta fel."*

1921 április 10-én az *Izvesztyija*-ban rövid, majdnem operatív jellegű közlemény jelent meg arról, hogy miként fogadják a parasztok a terményadót. A pjatigorszki járás parasztjai és kozákjai üdvözölték a terményadóra vonatkozó dekrétumot. A vjazemi és dorogobuzsi járásban, a szmolenszki kormányzóságban a parasztok üdvözölték a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának terményadóval való felváltását. A szamarai kormányzóságban még nem mindenhol hozták nyilvánosságra a terményadóra s a szabadcserére vonatkozó dekrétumot, de ott, ahol ez megtörtént, a parasztok lelkesen fogadták azt. Az arhangelszki kormányzóság parasztjai a legnagyobb megértéssel fogadták a terményadóra és a szabadcserére vonatkozó dekrétumot. A nyizsegorodi kormányzóságban mind a parasztok, mind a munkások igen jól viszonyultak a terményadóhoz és a szabadcserére vonatkozó dekrétumhoz. A penzai kormányzóságban a parasztok nagy lelkesedéssel fogadták a terményadót. A Don-terület lakossága, különösen a földművesek, nagy lelkesedéssel fogadták a természetbeni terményadót és azt a Szovjethatalom igazságos intézkedésének tartották. Tyerék-területen mind a kozákokra, mind a munkásokra igen jó benyomást gyakorolt a terményadó és a szabadcsere bevezetése.

Április 27-én a *Pravda* ezt közölte: „Vlagyimir, április 26. A pártonkívüli parasztok az egész kerületben járási konferenciákat tartottak. A parasztság határozottan rokonszenvez a Szovjethatalom legutóbbi intézkedéseivel és szilárdan elhatározta, hogy leküzdi a mezőgazdasági kampány minden nehézségét.”

A parasztok az adó kihirdetése után azonnal kijelentették, hogy növelni akarják a vetésterületet. Majd-

* *Krasznij Altaj*. 1921 július 6. (oroszul).

nem általánosnak mondhatjuk azt a jelenséget, hogy a birtokukban lévő földet teljesen be akarták vetni. 1921 áprilisában befutottak az első jelentések, hogy a Kaspi-tengeren túl, Szamarkand-területen, a szemi-recsei, altaji kormányzóságokban és egyéb helyeken növelték a vetésterületet. A donterületi Cserkaszk-körzetben, a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának terményadóval való felváltásával kapcsolatban, néhány kozák faluban kiásták az elrejtett vetőmagot és készülődni kezdtek az egész föld bevetésére.

A pszkovi kormányzóság parasztjai is barátságos légkörben készültek a vetésre. „A sztavropoli kormányzóságban van olyan falu, ahol egy talpalatnyi föld sem maradt bevetetlenül — írta az *Izvesztyija*. — A Kaspi-tengeren túl sikeresen folyik a vetéskampány. A jekatyerinoszlavi kormányzóság falvaiban a parasztok vetési szombatokat rendeznek. A szimbirszki kormányzóságban a parasztok minden igyekezetükkel azon vannak, hogy bevessék az egész földet. A szimferopoli járásban a vetésterület sok helyen jelentősen nagyobb, mint a tavalyi. A caricini kormányzóság néhány falvában a vetés túlszárnyalja az előirányzatot.”*

Ugyanilyen hatással volt a terményadó a vityebszki, podoliai és egyéb kormányzóságok parasztiaira is. 1921 május 11-én az *Izvesztyija* táblázatot közölt a vetéskampány lefolyásáról és ismertette azt a hatalmas munkalendületet, amelyet a terményadó váltott ki a lakosság körében. Minden kormányzóságban azt tapasztalták, hogy a parasztok növelni akarják a vetésterületet. A szántás mindenütt fokozott ütemben folyt.

Megváltozott a parasztság viszonya a Szovjetek VIII. Összszövetségi Kongresszusának határozatára létesített vetési bizottságokkal szemben is. A parasztok kezdtek aktívan résztvenni a vetési és falusi bizottságok munkájában, például az ufai, szemipalatyinszki,

* *Izvesztyija*. 1921 április 21.

omszki és egyéb kormányzóságokban. Míg a kozákság azelőtt bizalmatlan volt a vetési bizottságok és a vetéskampány iránt, most a természetbeni terményadó bevezetése fokozta a kozákok energiáját és minél nagyobb terület bevetésére irányuló törekvését. Sztavropolból az *Izvesztyija* tudósítója azt közölte, hogy a földművesek egy emberként mentek ki a földekre. Megkezdődött a vetés. Nem feledkeztek meg a vöröskatonák családjairól. Minél nagyobb terület bevetésével akarták segíteni a köztársaságot.

Mit bizonyít a parasztok nagyszámú válasza a terményadóra vonatkozó lenini dekrétummal kapcsolatban? Bizonyítja, hogy a parasztok többsége egyhangúan elfogadta a párt és a kormány határozatát a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának terményadóval való felváltásáról, hogy a parasztok lelkesen támogatták a terményadóra vonatkozó lenini dekrétumot, hogy a parasztok helyre akarták állítani a mezőgazdaságot és a lehető legjobban akarták előkészíteni és megvalósítani a tavaszi vetéskampányt.

A terményadóra vonatkozó lenini dekrétum nyilvánosságra hozatala nemcsak hatalmas munkalendületet váltott ki a parasztság körében, hanem politikai fordulatot is jelentett. A munkásosztály és a parasztság szövetsége az új alapon napról-napra erősödött. Ez a politikai fordulat — a Szovjethatalom és a bolsevik párt helyzetének megszilárdulása a falun — abban is kifejezésre jutott, hogy a kulákok banditizmusát gyorsan megfékeztük és felszámoltuk és ebben nagy szerepet játszottak a paraszttömegek. Nem véletlen eset, hogy a kulákok banditizmusát 1921 nyarára teljesen felszámolták. A parasztok fegyveres osztagokat alakítottak és aktívan segítették a Szovjethatalmat a kuláklázongások elleni harcban. Ez volt az egyik legdöntőbb és legalapvetőbb oka annak, hogy a banditizmust teljesen felszámolhattuk.

1921, az új gazdasági politika megvalósításának

első éve bebizonyította, hogy a „legfőbb feladatot”, amelyet a bolsevik párt és kormány megoldott — „a munkásoknak és a parasztoknak még a legnagyobb nyomor és pusztulás idején is szilárd gazdasági szövetségbe való egyesítését — helyesen vetettük fel és helyes irányvonalat választottunk”.*

Lenin a Szovjetek IX. Összszövetségi Kongresszusán összegezte az új gazdasági politika első évének eredményeit és ezt mondotta: „A terményadó könnyítést jelentett általában és egészében a parasztság egész tömegének, az egész parasztságnak. Ehhez nem kell bizonyíték. Nemcsak arról van szó, hogy mennyi gabonát vettünk el a parasztságtól, hanem arról is, hogy a paraszt a terményadó révén biztosítottabbnak érezte magát és megnőtt érdekeltsége a gazdaságban.”**

A terményadó fellendítette a mezőgazdaság termelőerőit. A terményadó volt az első lépés az új úton, segített a kistermelők összefogásában és az élelmiszer, nyersanyag és egyéb termékek fokozottabb termelésére ösztönzött. Azáltal, hogy a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásáról áttértünk a terményadóra, a mezőgazdaság a fellendülés útjára lépett.

Az 1921. évi terményadó-kampányt sikeresen befejeztük, ami szemléltetően bebizonyította a párt lenini-sztálini politikájának helyességét. A terményadó volt az egyetlen módja annak, hogy új formát létesítsünk a munkások és parasztok szövetségében.

Lenin 1921 végén, az OSzFSzK Szovjetjeinek IX. kongresszusán beszélt 1921 eredményeiről, a terményadóra való áttérés eredményeiről. Beszédében ezt mondotta: „Az új társadalom, melynek alapja a munkás-paraszt szövetség lesz, elkerülhetetlenül

* Lenin Művei. 3. kiad. XXVII. köt. 140. old. (oroszul).

** Ugyanott, 129. old.

bekövetkezik. Az új társadalom előbb vagy utóbb, húsz évvel korábban vagy húsz évvel később létrejön, és mi ennek az új társadalomnak segítünk a munkás-paraszt szövetség formáit kidolgozni, amikor új gazdasági politikánk megoldásán munkálkodunk. Mi megoldjuk ezt a feladatot és olyan szilárd munkás-paraszt szövetséget hozunk létre, hogy nincs a földön olyan erő, amely azt megbonthatná.”*

Lenin nagyszerű előrelátása teljes mértékben beigazolódott.

* Ugyanott, 141. old.

M. JOVCSUK

**SZTÁLIN ELVTÁRS KIDOLGOZZA
A HELYREÁLLÍTÁSI IDŐSZAK
MARXI-LENINI ELMÉLETÉT**

Az 1921 és 1923 között eltelt idő a szovjet állam történelmének kezdeti időszaka. A szovjet állam megvédte létét a külföldi imperialistákkal és a fehérgárdistákkal szemben, majd áttért a népgazdaság helyreállításának békés munkájára.

„Be kellett gyógyítani a háború okozta sebeket — olvashatjuk a SzK(b)P történetében. — Helyre kellett állítani a szétrombolt népgazdaságot, rendbe kellett hozni az ipart, a közlekedést, a mezőgazdaságot.

De a békés építőmunkára való áttérést rendkívül nehéz körülmények között kellett végrehajtani. A polgárháborúban aratott győzelemnek nagy ára volt. A négyéves imperialista háború és az intervenció elleni hároméves háború tönkretette az országot.”*

Áttérve a békés gazdasági építőmunkára, Lenin—Sztálin pártjának mindenekelőtt meg kellett szilárdítania a munkáosztály és a parasztság szövetségét. E szövetség régi, katonai-politikai formája a szovjet haza ellenségei felett aratott győzelem eredményeképpen már nem volt időszerű és ezért át kellett

* A SzK(b)P története. Szikra 1950. 300. old.

térni a munkásosztály és a parasztság gazdasági szövetségére. Ennek érdekében a hadikommunizmus politikájáról át kellett térni az új gazdasági politikára.

Ebben az időben mind a fiatal szovjet állam nyílt ellenségei — a kulákság, a nepman burzsoázia, a régi polgári értelmiség ellenforradalmi elemei, a fehér-gárdisták, mensevikek, eszerek, anarchisták, burzsoá nacionalisták — mind a pártnak és a szovjet népnek ebben az időben még burkolt ellenségei — a trockisták, buharinisták, a „munkásellenzék“, a nacionalista elhajlók — igyekeztek a Szovjethatalom elleni harcban kihasználni a nehéz gazdasági helyzetet, amelyet a háború és az intervenció okozott. A párt és a szovjet állam ellenségei a szovjet-rendszer alá-
 ásása érdekében igyekeztek mindenképpen növelni és felhasználni a parasztság, valamint a munkásság egy részének a hadikommunizmus politikájával szembeni elégedetlenségét, amit a háború és a háborúval járó nélkülözés váltott ki.

1921—1923-ban a párt kemény harcot vívott a pártonbelüli antileninista ellenzéki áramlatok és csoportok — a trockisták, a „munkásellenzék“, a „baloldali kommunisták“, a „demokratikus centralisták“ — ellen, melyek belülről igyekeztek gyengíteni és aláásni a szovjet állam hatalmát.

A párt a bolsevizmus ellenségei ellen vívott harcban Lenin és a Központi Bizottság köré tömörült. A párt és az ország életének ebben a nehéz és felelősségteljes időszakában Lenin javaslatára az OK(b)P Központi Bizottságának főtitkárává Sztálin elvtársat választották.

Lenin 1921 végétől betegsége miatt gyakran kénytelen volt félbeszakítani munkáját. A párt és a szovjet állam vezetése munkájának főrésze Sztálin elvtársra hárult. Sztálin elvtárs felbecsülhetetlen történelmi érdeme az a lankadatlan és következetes harc, melyet a párt Lenin körül való tömörítéséért

és azért folytatott, hogy a lenini politika győzelmet arasson a leninizmus minden ellensége felett.

Sztálin elvtárs ebben az időszakban, miközben gyakorlatilag irányította a párt tevékenységét és a szovjet állam építését, továbbfejlesztette a marxista-leninista elméletet, megvédte Lenin tanításait a párt ellenségeitől, kidolgozta és konkretizálta a leninizmus elméleti tételeit a forradalmi harc gyakorlata és a győzedelmeskedő proletariátus állami építésének tapasztalatai alapján.

1921 és 1923 között Sztálin elvtárs számos cikket írt, előadást és beszámolót tartott a bolsevizmus gyakorlati és elméleti kérdéseiről, új tételekkel gazdagította a marxista-leninista elméletet, új bizonyítékokkal támasztotta alá annak igazságát és időszerűségét.

Sztálin elvtárs 1921 és 1923 között írott munkáiban az állam- és pártépítés marxista-leninista elméletének és gyakorlatának nagyon sok fontos kérdését dolgozta ki és fejlesztette tovább.

Sztálin elvtárs ebben az időszakban számos problémát mélyrehatóan és minden oldalról megvilágított műveiben. Különösen jelentősek a bolsevik párt elméletére és politikájára vonatkozó következő kérdések: 1. az új, szocialista társadalom országunkban való felépítésének útjai és eszközei, a munkások és parasztok szövetségének megerősítése, a szovjet államnak és a munkásosztály pártjának, mint a szovjet állam vezető erejének megszilárdítását biztosító utak és eszközök; 2. a nemzetiségi kérdés megoldásának útjai a szovjet állam viszonyai között; 3. a munkásosztály forradalmi pártjának stratégiája és taktikája; 4. a párt és a néptömegek közötti kapcsolat megszilárdítása, a párt politikai tömegbefolyásának megerősítése, a tömegek bolsevik szellemben való nevelésének formái és módszerei.

Sztálin elvtárs Lenin tanításait tartotta szemelőtt, amikor a bolsevizmus elméletének és gyakorlatának

ezeket a fontos kérdéseit kidolgozta. Helyes irányt mutatott a kommunista pártnak a bonyolult nemzetközi és belpolitikai helyzetben, tudományosan meghatározta a párt és a szovjet állam fejlődésének távlatait, lelkesítette pártunkat és országunk munkásosztályát, és felfegyverezte azt a szocialista építés győzelméért vívott harcban. Sztálin elvtárs 1921 és 1923 között írt műveit — valamennyi más művéhez hasonlóan — az alkotó marxizmus harcos, támadó szelleme hatja át.

*

A bolsevikok pártja 1921-ben, Lenin és Sztálin vezetésével kidolgozta a mezőgazdasági építés új célkitűzéseit, hogy a legrövidebb időn belül helyreállíthassák a háború és az intervenció által lerombolt népgazdaságot és megteremtsék az előfeltételeket a társadalom szocialista átalakításához. A párt Lenin javaslatára terményadóval váltotta fel a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának rendszerét, hogy fellendítse a zilált állapotban levő mezőgazdaságot. A párt harcot indított, hogy a munkásosztály alkotóerejének bevonásával helyreállíthassa és feltámaszthassa az ipart.

A párt ellenségei — a trockisták, a „munkásellenzék” és a többiek — igyekeztek a pártot eltéríteni ettől az egyedül helyes, lenini úttól. Mindent elkövettek, hogy szakadást idézzenek elő a munkásosztályban, és a párt ellen lázították a pártonkívüli munkásokat. Igyekeztek megakadályozni, hogy a munkásosztály betölthesse vezető szerepét. Szóval mindent elkövettek, hogy megingassák a szovjet állam alapjait. A szakszervezetekről folyó viták idején a trockisták a szakszervezetek „államosítását” követelték. A trockisták a kényszerítés és parancsolgatás katonai módszereit akarták rákényszeríteni a munkásosztályra és annak szakszervezeteire.

Lenin és Sztálin a szakszervezetekről folyó vita

időszakában leleplezte a pártellenes csoportokat és a párt egyik legfőbb feladatává tette, hogy a munkásosztályt a szakszervezetek segítségével a kommunizmus szellemében nevelje, győzze meg a munkásokat, hogy minden erejüket a gazdasági bomlás ellen vívott harcra kell összpontosítani, hogy helyreállíthassák a háború által szétfűzött ipart és közlekedést.

Sztálin elvtárs a szocialista építés megszervezésének szentelte a következő, 1921-ben írt cikkeit: „Nézeteltéréseink”, „A párt a hatalom megragadása előtt és után”, „Távlatok”, „Levél Leninhez”, „Oroszország villamosítási tervé”-ről stb.

Sztálin elvtárs ebben az időszakban az ipari termelés területén a párt legfontosabb feladatának tartotta, hogy megszervezze a munkásosztályt a gazdasági bomlás leküzdéséért és az ipar mielőbbi helyreállításáért való harcra.

A munkásosztálynak a Szovjethatalom iránti bizalmát minden eszközzel meg kellett szilárdítani, hogy a Szovjetország dolgozó tömegeinek élére állhasson a gazdasági bomlás felszámolásáért vívott harcban. Ezt elsősorban meggyőzéssel, a sokmillió szakszervezeti munkás tudatosságának és kezdeményező készségének fejlesztésével lehetett elérni, nempedig a kényszerítés és erőszak módszerével, amelyet a trockisták és a párt egyéb ellenségei akartak alkalmazni.

„Ahhoz, hogy a munkásosztály millióit mozgásba hozzuk a gazdasági bomlás ellen — írta Sztálin elvtárs «Nézeteltéréseink» című cikkében — fel kell keltenünk a nagy tömegek kezdeményezését, tudatosságát, öntevékenységét, konkrét tények alapján *meg kell győzni* őket arról, hogy a gazdasági bomlás ugyanolyan reális és halálos veszély, mint amilyen tegnap a háborús veszély volt, be kell vonni a munkások millióit a termelés feltámasztásának ügyébe a demokratikus felépítésű szakszervezetek útján. Csak ily módon lehet a gazdasági szerveknek a gazdasági bomlás ellen ví-

vott harcát az egész munkásosztály szívügyévé tenni. Enélkül nem győzhetünk a gazdasági fronton.”*

Sztálin elvtárs „Nézeteltéréseink” című cikkében, amelyet a pártellenes frakciók és csoportok ellen vívott harcnak szentelt, hangsúlyozta, hogy a fiatal szovjet állam sorsa a munkásosztály tudatosságától, öntevékenységtől és kezdeményezésétől függ.

„Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaságnak és a vele szövetséges köztársaságoknak együttesen most körülbelül 140 millió lakosa van. E lakosság 80%-a — paraszt. Ahhoz, hogy ilyen országot kormányozzunk, elengedhetetlen a munkásosztálynak a Szovjethatalomba vetett szilárd bizalma, mert ilyen ország csak a munkásosztályon keresztül és a munkásosztály erejével vezethető. De ahhoz, hogy megtartsuk és megszilárdítsuk a munkások többségének bizalmát, rendszeresen fejlesztenünk kell a munkásosztály tudatosságát, öntevékenységet, kezdeményezését, rendszeresen nevelnünk kell a munkásosztályt a kommunizmus szellemében, mégpedig oly módon, hogy beszervezzük a szakszervezetekbe és bevonjuk a kommunista gazdaság építésébe.”**

Sztálin elvtársnak ezt a cikkét a *Pravda* 1921 január 19-én közölte. A cikk a szakszervezetekről folyó vita idején hatalmas szerepet játszott a lenini irányvonal győzelméért és a pártnak Lenin köré való tömörítéséért vívott harcban.

Lenin és Sztálin bölcs politikájának eredményeképpen a párt a helyes utat választotta: tovább szilárdította a kapcsolatot a munkásosztállyal, biztosította a dolgozó tömegek bizalmát a párt és a Szovjethatalom iránt, sokmillió munkást mozgósított a gazdasági építésre és a legrövidebb történelmi időszak (öt-hat év) alatt helyre tudta állítani a háború és az intervenció által lerombolt népgazdaságot.

* *Lenin—Sztálin.* Párt és pártépítés. Szikra 1950. 377. old.

** Ugyanott, 381—382. old.

Ebben az időszakban a bolsevik pártnak ugyanilyen fontos feladata volt az is, hogy megnyerje a parasztság alapvető tömegeit és bevonja őket abba a harcba, amelyet az ország egész népgazdaságának helyreállításáért és a munkásosztály és parasztság közötti szövetség megszilárdításáért vívtunk.

1921 márciusában zajlott le a bolsevik párt X. kongresszusa, amely Lenin kezdeményezésére határozatot hozott arra vonatkozóan, hogy a gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásáról át kell térni a terményadóra, át kell térni az új gazdasági politikára. Lenin „A terményadóról”, „Az új gazdasági politikáról”, „Az OK(b)P Központi Bizottságának politikai beszámolója a XI. pártkongresszus előtt”, „A szervezetekről”, „Inkább kevesebbet, de jobban” stb. című cikkeiben és beszédeiben világította meg az új gazdasági politika lényegét. Lenin ezen műveinek eszméi alapja a munkásosztály és parasztság szövetségének megszilárdítása és a szocialista építés megszervezése. Közvetlenül ezekhez a művekhez kapcsolódnak Sztálin elvtárs következő cikkei: „A párt a hatalom meghódítása előtt és után” (1921), „Kilátások” (1921), „Az Októberi Forradalom és a középrétegek kérdése” (1923), Sztálin elvtársnak a nemzeti kérdéssel kapcsolatban tartott beszéde stb.

Sztálin elvtárs „A párt a hatalom meghódítása előtt és után” című cikkében hangsúlyozta, hogy a szovjet állam szilárdságának és megingathatatlanságának legfontosabb feltétele a munkásosztály és a parasztság szoros szövetsége.

„Nyugat forradalmaitól és proletárpártjaitól eltérően, forradalmunk szerencsés sajátossága és pártunk óriási előnye az a tény, hogy a kispolgárság legszélesebb és leghatalmasabb rétegei — a parasztság — a burzsoázia lehetséges tartalékaiból Oroszországban a proletariátus hathatós tartalékaivá változtak át. Ez a körülmény határozta meg az orosz burzsoázia gyenge-

ségét az orosz proletariátus érdekeinek előnyére. Ez főképpen azzal magyarázható, hogy a parasztok felszabadítása a földesúri függés alól, Nyugattól eltérően, Oroszországban a proletariátus vezetésével ment végbe. Éppen ezen a talajon alakult ki Oroszországban a proletariátus és a dolgozó parasztság szövetsége. A kommunistáknak kötelességük megbecsülni és erősíteni ezt a szövetséget.“*

Sztálin elvtárs „Kilátások” című cikkében, amelyet a *Pravda* 1921 december 18-án közölt, megvilágította a szovjet forradalomnak ezt a sajátosságát. Sztálin elvtárs nemcsak gyakorlatilag bizonyította be, hogy Oroszországban meg lehet és meg kell szilárdítani a munkásosztály és a parasztság szövetségét, átterve a szövetség egyik formájáról, a katonai és politikai formáról, a másikra, a sokkal fejlettebb gazdasági formára, hanem a II. Internacionále nyugateurópai szociáldemokrata pártjainak a parasztkérdéssel kapcsolatos elméletét is élesen bírálta, felfedte az elmélet vulgáris jellegét, tudományosan bebizonyította alaptalanságát és a forradalom ügyére gyakorolt káros hatását.

„A Nyugaton van olyan elmélet — írta Sztálin elvtárs — amely szerint a munkások csak abban az országban vehetik kézbe és tarthatják meg a hatalmat, ahol többségben vannak, vagy, mindenestre, ahol az iparban foglalkoztatott lakosság többségben van. Éppen ezen az alapon tagadják a Kautsky-féle urak a proletárforradalom «jogosultságát» Oroszországban, ahol a proletariátus kisebbségben van. Ez az elmélet hallgatólag abból a feltevésből indul ki, hogy a kispolgárság, mindenekelőtt a parasztság, nem támogatja a munkásság harcát a hatalomért, hogy a parasztság zöme a burzsoázia tartaléka, nempedig a proletariátusé. Ennek a feltevésnek történelmi alapja az, hogy a Nyuga-

* *Lenin—Sztálin. Az Októberi Forradalomról. Szikra 1949. 169. old.*

ton (Franciaország, Németország) a kispolgárság (parasztság) válságos pillanatokban *rendszerint* a burzsoázia oldalán állott (1848 és 1871 Franciaországban, a proletárforradalom kísérletei Németországban 1918 után).“*

Sztálin elvtárs rámutatott a jelenség történelmi okaira és világosan megmagyarázta, miként jött létre és szilárdult meg a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetsége a Szovjetunióban.

„Egészen más kép tárul elénk Oroszországban.

Először is Oroszországban a polgári forradalom (1917 február-márciusban), a Nyugattól eltérően, a proletariátus vezetése alatt ment végbe, a burzsoázia ellen folyó ádáz harcok közepette, amelyek folyamán a parasztság a proletariátus köré, mint vezetője köré tömörült.

Másodszor, az oroszországi proletárforradalom kísérlete, ez a sikeres kísérlete, vállalkozása (1917 október), szintén ellentétben a Nyugattal, a polgári forradalom után nem fél évszázaddal, hanem annak nyomában, mintegy 6—8 hónappal utóbb kezdődött s ez alatt a parasztság természetesen nem termelhetett ki hatalmas és szervezett falusi burzsoáziát, maga az 1917 októberében megdőntött nagyburzsoázia pedig később már nem tudott magához térni.

Ez az utóbbi körülmény méginkább megerősítette a munkások és parasztok szövetségét.”**

Sztálin elvtárs 1921 és 1923 között írott munkáiban feladatul tűzte ki a parasztok és Oroszország valamennyi dolgozójának bevonását a szocialista gazdaság építésébe. Elméletileg megindokolta a párt gazdasági politikájában bekövetkezett gyökeres fordulatot és megjelölte a gyakorlati útját a munkásosztály és a

* Lenin—Sztálin. Az Októberi Forradalomról. Szikra 1949. 184. old.

** Ugyanott, 185. old.

paraszság közötti szövetség megszilárdításának és a parasztság bevonásának a szocialista építésbe.

„Az előző időszakokban a párt emelő volt Oroszországban a réginek lerombolására, a tőke megdöntésére — írta Sztálin elvtárs. — Most... éppen ellenkezőleg, az Oroszországon belüli forradalom pártjából az építés pártjává, az új gazdasági formák megteremtésének pártjává lett. Azelőtt a párt a munkások legjobb erőit a régi rendszer megrohamozására toborozta, most a közellátás, a szállítás, az alapvető iparágak megszervezésére toborozza. Azelőtt a parasztság forradalmi elemeit a földbirtokosok megdöntésére mozgósította, most a mezőgazdaság megjavítására, a parasztság dolgozó elemei és a hatalmon levő proletariátus közötti szövetség megszilárdítására toborozza őket. Azelőtt az elmaradott nemzetiségek legjobb elemeit a tőke elleni harcra toborozta, most arra toborozza őket, hogy e nemzetiségek dolgozó elemeinek életét a proletariátussal való együttműködés elve alapján rendezze be. Azelőtt a párt rombolta a hadsereget, a régi tábornoki hadsereget, most új munkás-paraszt hadsereget kell teremtenie, amely elengedhetlenül szükséges ahhoz, hogy megvédjük a forradalom vívmányait a külső ellenséggel szemben.“*

Sztálin elvtárs hangsúlyozta, hogy a proletariátus és a dolgozó parasztság szövetségét úgy lehet megszilárdítani, ha a parasztság élenjáróit bevonjuk az állami munkába, hogy mezőgazdasági ismeretekkel segítséget nyujtsunk a parasztságnak, a város és falu között fejlesztjük a helyes termékcserét, a parasztságot a szervezetek válfajaiban egyesítjük, állami támogatást nyujtunk nekik a magántőke ellen vívott harcban, ha a szervezeteken keresztül megvalósítjuk az élelmiszer és a nyersanyag tömeges beszerzését, fokozatosan villamosítjuk a mezőgazdaságot stb.

* Ugyanott, 165. old.

Sztálin elvtárs, a szocialista építés feladataiból kiindulva, hatalmas jelentőséget tulajdonított Oroszország villamosításának. Sztálin elvtárs 1921 márciusában áttanulmányozta „Oroszország villamosítási tervét” (a GOELRO tervet), amelyben a nagy Lenin kifejtette előzetes útmutatásait. Sztálin elvtárs ezt a dokumentumot így nevezte Leninhez írott levelében: „Mesteri vázlata egy valóban egységes és valóban állami gazdasági tervnek — idézőjel nélkül.” A terv Sztálin elvtárs megállapítása szerint „napjaink egyetlen marxista kísérlete, hogy a gazdaságilag elmaradt Oroszország szovjet felépítménye alá megépítsük a valóban reális, a mai viszonyaink között egyedül lehetséges technikai-termelési alapot”.*

Sztálin elvtárs ugyanitt megsemmisítő kritikát gyakorolt Trockijnak a „gazdasági újjászületésre” vonatkozó „terve” felett, amelynek alapjává a háborúelőtti ipar roncsain tömegesen alkalmazott, képzetlen paraszti munkástömeg (munkahadsereg) munkáját akarta tenni. Sztálin elvtárs ezt mondotta a „tervről” és annak szerzőjéről, Trockijról: „Milyen nyomorúságos, milyen maradi a GOELRO tervéhez képest. Középkori kézműves, aki ibseni hősnek képzei magát és ősrégi legendával akarja «menteni» Oroszországot...”**

Sztálin elvtárs bírálta a GOELRO-tervet támadó Rikov opportunistá tételeit és rámutatott arra, hogy Rikov tétele nyárspolgári „realizmus” (valójában manyilovizmus***), hogy Rikov fázik mindentől, ami elűt a megszokottól.

Sztálin elvtárs Leninhez írt levelében megjelölte a gyakorlati rendszabályokat, hogy miként kezdjék el Oroszország villamosítását. Sztálin elvtárs a villamo-

* Sztálin Művei. 5. köt. Szikra 1951. 53. old.

** Ugyanott.

*** Manyilov, Gogol „Holt lelkek” című regényének egyik alakja, a tehetetlen jólelkűség, az üres álmódzások és az érzélgősség megtestesülése. — Szerk.

sítás tervét olyan történelmi jelentőségű tervnek tartotta, amely országunk népgazdaságát a szocializmus alapján alakítja át.

Szovjetország gazdasági építését a szocializmus útján Lenin és Sztálin bölcs politikája irányította. Ennek a politikának eredményeképpen már 1924-ben jelentős fellendülés mutatkozott népgazdaságunk minden ágában. A bolsevik párt vezetésével a munkássz-tály nagy tömegei aktívan bekapcsolódtak a szocialista építésbe, helyreállították és fellendítették a szocialista ipart. A parasztságnak a Szovjethatalom iránti bizalma hatalmas mértékben megnövekedett. A parasztság tömegei helyreállították a mezőgazdaságot és megindult a szövetkezeti mozgalom, amely bekapcsolta a parasztokat a szocializmus építésébe.

*

Sztálin elvtárs 1921 és 1923 között nagy figyelmet fordított a nemzeti kérdés elméleti kidolgozására és a párt, valamint a szovjet állam gyakorlati tevékenységének irányítására a Szovjetunió nemzeti kérdésének megoldása terén.

Sztálin elvtárs 1921 elején, az OK(b)P X. kongresszusára, megírta „A párt soronlevő feladatai a nemzeti kérdésben” című téziseit és 1921 március 10-én a kérdéssel kapcsolatban előadói beszédet tartott a X. pártkongresszuson. Ugyanebben az évben jelent meg a *Pravda*-ban „A nemzeti kérdés feltevéséhez” és „Az Októberi Forradalom és az orosz kommunisták nemzeti politikája” című cikke, majd a tifliszi pártszervezet gyűlésén előadást tartott „A kommunizmus legközelebbi feladatai Grúziában és a Kaukázusontúl” címmel. Sztálin elvtárs 1922-ben több beszédet tartott a nemzeti kérdéstről azzal kapcsolatban, hogy megalakították a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségét. Sztálin elvtárs 1923-ban, a XII. pártkongresszusra, megírta az OK(b)P Központi

Bizottságának téziseit „Nemzeti mozzanatok a párt- és államépítésben” címmel és a kongresszuson előadói beszédet mondott a kérdéssel kapcsolatban. 1923-ban Sztálin elvtárs vezette az OK(b)P Központi Bizottsága negyedik értekezletének munkáját a nemzeti köztársaságok és területek felelős munkatársaival s az értekezleten előadói beszédet mondott „Gyakorlati rendszabályok a nemzeti kérdésben a XII. pártkongresszuson hozott határozat végrehajtására”.

Sztálin elvtársnak ezek a beszédei, beszámolói és cikkei értékes kincsei a nemzeti kérdés marxista-leninista elméletének. Sztálin elvtárs bennük továbbfejlesztette azokat az eszméket és tételeket, amelyeket „Marxizmus és nemzeti kérdés” című, 1913-ban írt híres könyvében és a bolsevikok 1917 áprilisi konferenciáján a nemzeti kérdéssel kapcsolatos beszámolójában fejtett ki. Sztálin elvtárs ezekben a műveiben minden részletében kidolgozta a nemzeti kérdés bolsevik megoldásának gyakorlati programját, megfogalmazta a népek egyenjogúságára és barátságára vonatkozó lenini-sztálini ideológia fő elveit is. A bolsevik párt ezeknek az alapelveknek a szellemében neveli országunk minden népét.

A párt életében hatalmas elméleti és politikai jelentősége volt és van Sztálin elvtárs téziseinek, előadásainak és a XII. pártkongresszuson tartott, „Nemzeti mozzanatok a párt- és államépítésben” című beszámolójának.

1921—1923 viszonyai között, a háború befejezése után, a békés építésre való áttérés időszakában soknemzetiségű országunk életében különösen fontos politikai jelentősége volt a nemzeti kérdésnek.

Ha pártunk nem folytatott volna helyes politikát országunk különböző nemzeteivel szemben, nem őrizhettük volna meg valamennyi nemzetiség dolgozóinak egységét a nemzetközi kapitalizmussal szemben. Ha pártunk nem folytatott volna helyes politikát a Szov-

jetunió nemzetiségeivel szemben, országunk nemzeteinek dolgozóit nem tudtuk volna bekapcsolni a szocialista építésbe, nem tudtuk volna leküzdeni a végvidékek gazdasági és kulturális elmaradottságát, nem valószínűsíthattuk volna meg egész országunk szocialista átalakítását.

Ha nem folytattunk volna helyes nemzetiségi politikát, ha nem harcoltunk volna erélyesen a nacionalizmus és a sovinizmus ellen, nem tudtuk volna megszilárdítani a korábban elnyomott nemzetiségek nagy néptömegeinek bizalmát, nem nevelhettük volna őket a népek barátságának szellemében, az egymás iránti és a nagy orosz nép iránti tisztelet szellemében.

Sztálin elvtárs a XII. pártkongresszuson azt mondta, hogy itt, a nemzeti kérdés terén, „arról van szó, hogy helyes kölcsönös viszonyt kell teremteni a volt uralkodó nemzet proletariátusa, egész föderációnk proletariátusának legkulturáltabb rétege, és a parasztság, főleg a régebben elnyomott nemzetiségek parasztsága között. Ez a nemzeti kérdés osztálylényege. Ha majd a proletariátusnak sikerül a másnemzetiségű parasztsággal olyan viszonyt teremtenie, amely el tudja osztani annak a bizalmatlanságnak minden maradványát, melyet a cárizmus évtizedes politikája nevelt és oltott ebbe a parasztságba minden iránt, ami orosz, ha majd az orosz proletariátusnak ezen túlmenően sikerül elérnie, hogy nemcsak a proletariátus és az orosz parasztság, hanem a proletariátus és a régebben elnyomott nemzetiségek parasztsága is kölcsönösen és teljesen megértik egymást, megbíznak egymásban, szövetségre lépnek egymással, akkor megoldottuk a feladatot.”*

Kétségtelen, hogy a szovjet államban a nemzeti kérdés helyes megoldása nemcsak belpolitikai, hanem nemzetközi jelentőségű is volt. Az olyan soknemzeti-

* Sztálin Művel. 5. köt. Szikra 1951. 259. old.

ségű országban, mint Oroszország, a nemzeti kérdés megoldásától függött, hogy a szovjet állam meg tudja-e nyerni az elnyomott gyarmati és félgyarmati népek, többek között Kelet népeinek rokonszenvét. A nemzeti kérdés helyes megoldásától függött a nemzetközi proletariátus harcának sikere is, amelyet a fajelméletek ellen, az elnyomott népek „alsóbbrendűségéről” szóló, hazug burzsoá legendák ellen és az uralkodó nemzetek „szocialistáinak” nagy hatalmi sovinizmusa ellen vívott. Ezek a „szocialisták” nem akartak harcolni imperialista kormányaik ellen és nem tudták támogatni az elnyomott népek harcát, amelyet az idegen gyarmati elnyomás alóli felszabadulásukért vívtak.

Sztálin elvtárs a XII. pártkongresszuson hangsúlyozta, hogy a nemzeti kérdés országunkban való helyes megoldásának nagy nemzetközi jelentősége van és ezt mondotta: „...mi törtük át először a kapitalista frontot és a sors akaratából megelőztünk mindenkit... Egész Kelet úgy tekint a mi Köztársasági Szövetségünkre, mint kísérleti mezőre. Vagy helyesen oldjuk meg a nemzeti kérdést gyakorlatilag Szövetségünk keretei között, s itt, e Szövetség keretein belül, megteremtjük a népek valóban testvéri viszonyát, valóságos együttműködését — és akkor az egész Kelet föderációnkban fogja látni saját felszabadulásának zászlaját, élcsapatát, amelynek nyomdokain kell haladnia neki is, s ez lesz a világimperializmus összeomlásának kezdete. Vagypedig hibát követünk el e téren, aláássuk a régebben elnyomott népeknek Oroszország proletariátusába vetett bizalmát, megfosztjuk a Köztársaságok Szövetségét a Keletre gyakorolt vonzóerejétől — és akkor győz az imperializmus, mi leszünk a vesztesek.

Ez a nemzeti kérdés nemzetközi jelentősége.”*

Sztálin elvtárs elméletileg megalapozta a bolsevik

* Sztálin Művei. 5. köt. Szikra 1951. 256., 257. old.

párt nemzetiségi politikáját és gyakorlatilag irányította annak megvalósítását. Sztálin elvtárs továbbfejleszti, előbbreviszi a nemzeti kérdés marxista-leninista elméletét, a háborúutáni kapitalizmus időszakában kialakult nemzetek közötti kapcsolat tudományos elemzésével a szovjet állam keretén belül a nemzetiségek között létesített új, baráti viszony tapasztalataival gazdagítja azt.

Az intervenciósök és a fehérgárdisták ellen vívott háború befejezése idején, 1921-ben, a bolsevik párt már jelentős sikereket ért el a nemzeti kérdés megoldása terén. Felszámolták a cárizmus nemzeti elnyomását. Az OSzFSzK megalakulása után megalakult az Ukrán, Belorussz, Grúz, Örmény, Azerbajdzsán Szovjet Szocialista Köztársaság, a horezmi és bokharai nemzetiségi terület, több más autonóm köztársaság és terület is. Fokozatosan elmúlt az a bizalmatlanság és vieszály, amelyet a múltban tapasztalhattunk országunk különböző nemzetiségei között. Ez már a polgárháború időszakában is ékesen megmutatkozott, amikor a „hátárterületek” dolgozó tömegei az orosz munkásokkal és parasztokkal vállvetve harcoltak az intervenciósök és a fehérgárdisták ellen.

„A szovjet rend megteremtése Oroszországban — írta Sztálin elvtárs «A párt soronlevő feladatai a nemzeti kérdés terén» című téziseiben — és a nemzetek állami különválásra való jogának kihirdetése gyökeresen megváltoztatta az oroszországi nemzetiségek dolgozó tömegeinek egymáshoz való viszonyát, aláásta a korábbi nemzeti ellenségeskedés gyökereit, megfosztotta talajától a nemzeti elnyomást, megszerezte az orosz munkásoknak másnemzetiségű testvéreik bizalmát, mégpedig nemcsak Oroszországban, hanem Európában és Ázsiában is, és ezt a bizalmat a lelkesedésig, a közös ügyért való harci készségig fokozta... Másrészt határozottan állíthatjuk, hogy az orosz munkások nem tudták volna legyőzni Kolcsakot

és Gyenyikint, az Azerbajdzsán és az Örmény Köztársaság pedig nem tudott volna talpraállni, ha odahaza nem szüntették volna meg a nemzeti ellenségeskedést és a nemzeti elnyomást, ha Nyugat és Kelet nemzeti-ségeinek dolgozó tömegei nem fordultak volna feléjük bizalommal és lelkesedéssel.”*

Ebben az időszakban azonban a szovjet államban még nem oldottuk meg teljesen a nemzeti kérdést. Fel kellett számolni a cárizmus terhes hagyatékát, a határterületek gazdasági és kulturális elmaradottságát, biztosítani kellett a nemzetiségek tényleges gazdasági és kulturális egyenlőtlenségének valóságos felszámolását, úgyhogy a korábban elnyomott nemzetiségek, amelyek fejlődésükben elmaradtak Közép-Oroszországtól, gazdasági és kulturális vonatkozásban elérjék azt.

„Ennek a nemzeti egyenlőtlenségnek az a lényege — mondotta Sztálin elvtárs a X. pártkongresszuson — hogy a történelmi fejlődés következtében a multtól örökbe kaptuk azt, hogy egy nemzet, mégpedig a nagyorosz nemzet, politikai és ipari tekintetben fejlettebb a többi nemzetnél. Innen ered a tényleges egyenlőtlenség, amelyet nem lehet egy év alatt megszüntetni, de amelyet meg kell szüntetnünk oly módon, hogy gazdasági, politikai és kulturális segítséget nyújtunk az elmaradt nemzeteknek és népeknek.”**

A régi Oroszország népeinek ez a tényleges egyenlőtlensége a cárizmus politikájának, a földesurak és a burzsoázia politikájának az eredménye volt, amelyet az elnyomott nemzetekkel szemben folytattak. Ennek a politikának az volt a lényege, hogy kiölték a nemzeti államiságnak még a csíráját is, meggátolták az elnyomott nemzetek iparának fejlesztését, elnyomták és kiölték kultúrájukat, kiszorították és üldözték nyelvüket.

Sztálin elvtárs 1921 és 1923 között írt műveiben

* Sztálin Művei. 5. köt. Szikra 1951. 22. old.

** Ugyanott, 38. old.

rámutatott arra, hogy a szovjet államban a nemzeti kérdésnek az a lényege, hogy megszüntessük országunk számos nemzetének a cári Oroszországtól ránk maradt tényleges gazdasági, politikai és kulturális elmaradottságát. Lehetővé tegyük ezeknek a nemzeteknek, hogy mind állami, mind gazdasági és kulturális vonatkozásban utólérjék Közép-Oroszországot.

„... a párt feladata abban áll — írta Sztálin elvtárs — hogy a nem-nagyorosz népek dolgozó tömegeinek segítsen utólérni az előrehaladt Közép-Oroszországot, segítsen nekik abban, hogy:

a) országaikban kifejlesszék és megszilárdítsák a szovjet államiséget e népek nemzeti jellegének megfelelő formákban;

b) országaikban megszervezzék az anyanyelven működő bíróságot, közigazgatást, gazdasági szerveket, hatalmi szerveket helyi emberekből, akik ismerik a helyi lakosság életmódját és lelkivilágát;

c) országaikban kifejlesszék az anyanyelven működő sajtót, iskolákat, színházakat, klubokat s általában a kulturális és művelődési intézményeket.”*

A párt és a Szovjethatalom tevékenységének minden köztársaságban és területen a Szovjetunióban élő népek nemzeti szovjet államiségének és nemzeti kultúrájának fejlesztésére vonatkozó lenini-sztálini program lett az alapja.

A bolsevikok pártja becsülettel megvalósította azt a lenini-sztálini programot, amely a Szovjetunió nemzeti kérdésének megoldására vonatkozik. Országunk minden népe nemzeti szovjet államiséget öltött, nemzeti kádereket nevelt a gazdasági élet minden területén, kifejlesztette formájában nemzeti, tartalmában szocialista kultúráját. Mindörökre megszűnt a „határterületi” nemzetiségek gazdasági, politikai és kulturális elmaradottsága.

* Ugyanott, 27. old.

A Szovjetunióban élő nemzetek dolgozói a nagy orosz nép segítségével és Lenin-Sztálin pártjának vezetésével átalakították gazdasági életüket a szocializmus alapján és aktív építői lettek a szocialista társadalomnak. Országunkban nincs többé helye a nemzetiségi viszálynak: a Szovjetunió egyenjogú népeinek barátsága társadalmunk élettörvénye lett. A korábban elnyomott népek életében beállott nagyszabású változások annak eredményei, hogy a kommunista párt következetesen megvalósítja Lenin és Sztálin politikáját a nemzeti kérdés terén.

Sztálin elvtárs a Szovjetek X. összoroszországi kongresszusán beszédet tartott „A szovjet köztársaságok egyesüléséről” címen. Sztálin elvtárs beszédében feltárta azokat a gyökeres, elvi különbségeket, amikben a soknemzetiségű szovjet állam természete minden soknemzetiségű burzsoá államtól különbözik.

„A Szovjethatalom, mely belső lényegénél fogva internacionális hatalom, — mondotta Sztálin elvtárs abban az időben — úgy van felépítve, hogy a tömegekben minden módon istápolja az egyesülés eszméjét, és már természeténél fogva az egyesülés útjára sarkalja a tömegeket. A tőke, a magántulajdon és a kizsákmányolás szétválasztja az embereket, egymással szembenálló, ellenséges táborokra szaggatja őket, aminek példái Nagybritannia, Franciaország, sőt még az olyan kicsiny soknemzetiségű államok is, mint Lengyelország és Jugoszlávia, melyeket belső, kiengeztelhetetlen ellentmondásaik alapjaikban ásnak alá, — szóval ott, Nyugaton, ahol a tőkés demokrácia uralodik s ahol az államok a magántulajdonon alapulnak, az állam alapja maga olyan, hogy szítja a kölcsönös nemzeti marakodást, a konfliktusokat és harcot, — ezzel szemben itt, a Szovjetek világában, ahol a hatalom nem a tőkén, hanem a munkán épül, ahol a hatalom nem a magántulajdonon, hanem a kollektív tulajdonon épül, ahol a hatalom nem az ember ember

által való kizsákmányolásán épül, hanem e kizsákmányolás ellen harcol, itt, ellenkezőleg, itt maga a hatalom természete hajlamossá teszi a dolgozó tömegeket arra, hogy természetszerűen egy szocialista családban törekedjenek egyesülni.”*

Sztálin elvtárs hangsúlyozta, hogy míg a soknemzetiségű állami egyesülés tőkés típusa az állam összeomlásához vezet, ugyanakkor a soknemzetiségű állami egyesülés szovjet típusa — ellenkezőleg — egy szövetségi állam különböző nemzeteinek fokozatos, tartós közeledéséhez vezet.

A Szovjetunió megalakítása óta eltelt idő megcáfolhatatlanul igazolja Sztálin elvtárs ezen fontos elméleti tételeinek igazságát.

A lenini-sztálini nemzetiségi politika alapján létesített soknemzetiségű szovjet állam becsülettel kiállta a fasiszta Németország ellen vívott háború súlyos megpróbáltatásait és mégjobban megerősödött. A háború bebizonyította, hogy a Szovjetunió, amelyet Lenin és Sztálin a belépő köztársaságok önkéntessége és egyenlősége alapján alakított meg, hatalmas nemzetközi erővé fejlődött, amely hatást tud gyakorolni a nemzetközi helyzetre és meg tudja azt változtatni a nemzeti állam dolgozóinak érdekei szerint. A háború bebizonyította, hogy „a szovjet államrend az államszervezet olyan rendszerét képviseli, amelyben a nemzetiségi kérdés és a nemzetek együttműködésének problémái jobban vannak megoldva, mint bármely más soknemzetiségű államban”.**

Tudjuk, hogy a burzsoá soknemzetiségű államok nem állták ki a háború megpróbáltatásait és összeomlottak. Már az első világháború azt eredményezte, hogy egyes burzsoá soknemzetiségű államok összeom-

* Sztálin Művei. 5. köt. Szikra 1951. 162. old.

** Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-kerületének választói gyűlésén. 1946 február 9. Lásd Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. 1. kiad. 1. köt. Szikra 1949. 209. old.

lottak (Ausztria—Magyarország). A második világháború méginkább bebizonyította, hogy az olyan soknemzetiségű burzsoá államalakulások, amelyek az „idegen” nemzetiségek elnyomásának rendszerén alapulnak (például Lengyelország, Jugoszlávia), nem tudtak helytállni a német fasiszták betörésével szemben.

A fasiszta megszállók ellen vívott felszabadító háború időszakában az új népi demokratikus államokon belül baráti viszony született, nőtt és szilárdult meg a nemzetiségek között. Példa erre a Csehszlovák Köztársaság.

Ezzel párhuzamosan a gyarmati országok (Indonézia, Vietnam, Burma stb.) népeinek nemzeti szabadságharca, amely az utóbbi időben egyre nagyobb méreteket ölt, bizonyítja a burzsoázia nemzetiségi politikájának elnyomó jellegét és a nemzeti kérdés megoldása tőkés módszerének csődjét.

Ilymódon a mai kapitalizmus története százszorosán és ezerszeresen megerősíti Sztálin elvtárs tételének igazságát: „A kapitalista demokrácia már évtizedek óta iparkodik a nemzeti ellentéteket a szabad nemzeti fejlődés érdekeinek és a kizsákmányolás rendszerének összeegyeztetése alapján megoldani. Ez azonban mindeddig nem sikerült és nem is fog sikerülni. Ellenkezőleg, a nemzeti ellentétek csomója egyre jobban összebogozódik és pusztulással fenyegeti a kapitalizmust.”*

Lenin és Sztálin elvtárs a tőkés környezet igen nehéz körülményei között építette fel és szilárdította meg a soknemzetiségű szovjet államot. A szovjet hazahonvédő képességének állandó fokozásával, a szocialista állam diplomáciai tevékenységének bölcs irányításával harcoltak a szovjet népek békéjének és biztonságának biztosításáért.

Sztálin elvtárs 1921-ben írott „Kilátások” című

* Sztálin Művei. 5. köt. Szikra 1951. 167—168. old.

cikkében ezt írta: „A burzsoázia tudja, hogy Oroszország ártalmatlanná tétele nélkül nem képes megtörni «saját» munkásait. Ezért a burzsoázia egyre erősebben fokozza tevékenységét abban az irányban, hogy újabb, minden eddiginél bonyolultabb és alaposabb támadást készítsen elő Oroszország ellen.”* Sztálin elvtárs a XII. pártkongresszuson mondott zárószavában ismét kihangsúlyozta, hogy: „Ellenségek vesznek körül bennünket, ezt mindenki világosan látja. Körülöttünk az imperializmus farkasai leselkednek. Nincs olyan pillanat, amikor ellenségeink ne igyekeznének valami rést találni, hogy azon keresztülbújva, ártsanak nekünk. Senki sem állíthatja, hogy a minket környező ellenségek nem készítenek elő ellenünk blokádot vagy intervenciót.”**

Sztálin elvtárs felhívta a szovjet embereket, hogy gyors ütemben élesszék fel a népgazdaságot, állandóan erősítsék a szovjet állam védelmi képességét, legyenek éberek a külföldi imperialistákkal és azok ügynökeivel szemben.

Sztálin elvtárs a nemzeti kérdéssel kapcsolatos minden felszólalásában és cikkében nagy fontosságot tulajdonított annak, hogy leleplezze és bírálja a nyíltan imperialista és szociálsoviniszta elméleteket a nemzeti kérdés terén.

Sztálin elvtárs „A nemzeti kérdés feltevéséhez” című, 1921-ben írt cikkében feltárta azt az elvi ellentétet, amely a nemzeti kérdés terén a kommunisták és az álszocialisták, opportunisták nézetei között van. A II. Internacionále „szocialistái” néha beszéltek arról, hogy harcolni kell a nem teljesjogú európai nemzetek nemzeti felszabadításáért, de még csak nem is gondoltak arra, hogy felvessek az ázsiai és afrikai népek felszabadításának kérdését az imperialista elnyomás alól.

* Ugyanott, 128. old.

** Ugyanott, 241. old.

Ezzel szemben a kommunisták köteleességüknek tartják követelni a gyarmati népek felszabadítását és minden nemzeti elnyomás határozott megsemmisítését. A II. Internacionále „szocialistái” beszéltek néha az elnyomott nemzetek önrendelkezési jogáról, de ezt csak a nemzeti kulturális autonómia jogának követelésére korlátozták. Ezzel szemben a kommunisták állandó harcot folytatnak a nemzetek önrendelkezési jogáért, értve ezalatt az állami különválás jogát is.

Míg a II. Internacionále „szocialistái” úgy tekintették a nemzeti kérdést, hogy az nincs kapcsolatban a proletárforradalom kérdésével és azt tartották, hogy a nemzeti kérdést a burzsoá társadalom keretein belül, a tőke hatalmának megdöntése nélkül is meg lehet oldani, addig a kommunisták azt tartják, hogy:

„1. a nemzeti és gyarmati kérdés elválaszthatatlan a tőke hatalmától való megszabadulás kérdésétől;

2. az imperializmus (a kapitalizmus legmagasabb formája) nem állhat fenn a nemteljesjogú nemzetek és a gyarmatok politikai és gazdasági leigázása nélkül;

3. a nemteljesjogú nemzetek és gyarmatok nem szabódíthatók fel a tőke hatalmának megdöntése nélkül;

4. a proletariátus győzelme nem lehet maradandó, ha a nemteljesjogú nemzetek és a gyarmatok nem szabadulnak fel az imperializmus igája alól.”*

A történelmi tapasztalat azt bizonyítja, hogy a II. Internacionále „szocialistáinak” a nemzeti egyenjogúságról szóló szószátyárkodása üres fecsegés. Midőn ezek a „szocialisták”, például az angol „munkáspártiak”, a Blum vezetése alatt álló francia szocialisták, a holland szocialisták stb., hatalomra kerültek, nemcsak hogy semilyen intézkedést nem hoztak a nemzetek egyenjogúságának megvalósítása érdekében, hanem folytatták a gyarmati népek elnyomásának imperialista

* *Sztálin Művei*. 5. köt. Szikra 1951. 60. old.

politikáját. Ezt a tényt azonban „demokratikus” frázisokkal leplezik.

Ezért Sztálin elvtárs kritikája, amelyet a nemzeti kérdéssel kapcsolatos szociáldemokrata nézetek felett gyakorolt 1921 és 1923 közötti munkáiban, továbbá a főbb kapitalista országokban működő „szocialista” pártok sovinszta politikájának leleplezése mindmáig megőrizte erejét és jelentőségét.

Sztálin elvtársnak a nemzeti kérdéssel kapcsolatos munkái minden részletükben a nacionalizmus és sovinizmus ellen irányulnak: mind a nagyhatalmi sovinizmus ellen, amely a korábban uralkodó nemzetek kizsákmányoló osztályaitól indult ki, mind a helyi nacionalizmus ellen.

Sztálin elvtárs 1921 július 6-án a Grúz Kommunista Párt tifliszi szervezetének taggyűlésén beszédet mondott „A kommunizmus legközelebbi feladatai Grúziában és a Kaukázusontúl” címmel. Sztálin elvtárs éles kritikát gyakorolt a grúz, örmény és azerbajdzsán nacionalizmus felett, amely ebben az időben fokozódott a Kaukázusontúl abból kifolyólag, hogy ott néhány éven keresztül nacionalista burzsoá pártok uralkodtak (Örményországban a dasnakok, Azerbajdzsánban a musszavatisták és Grúziában a mensevikek), melyek egymás ellen uszították a Kaukázusontúl népeit.

Sztálin elvtárs akkor Grúzia kommunistáinak egyik legfőbb feladatává tette, hogy vívjanak könnyörtelen harcot a nacionalizmus ellen, szilárdítsák meg a testvéri nemzetközi kötelékeket és teremtsenek egészséges légkört, kölcsönös bizalmat a különböző nemzetek dolgozói között. Sztálin elvtárs kijelentette, hogy a nacionalista elemeket tűzzel-vassal irtani kell, a nacionalizmus szörnyét agyon kell taposni és egészséges internacionalista légkört kell teremteni.

Grúzia és az egész Kaukázusontúl dolgozói megvalósították Sztálin elvtársnak ezt az útmutatását, szét-

zúzták a nacionalista elhajlókat, akiket a trockisták támogatottak, megszilárdították a kölcsönös testvéri együttműködést Kaukázus valamennyi népe között és megingathatatlan barátságot létesítettek a nagy orosz néppel.

Sztálin elvtárs a X. és a XII. pártkongresszusra írt téziseiben és az említett kongresszusokon tartott előadói beszédeiben hangsúlyozta, hogy makacs harcot kell vívni a lenini nemzetiségi politika megvalósításáért és a nagyhatalmi soviniszta elhajlás ellen, ami egyes párt- és szovjet funkcionáriusok tetteiben és hangulatában nyilvánult meg. Ezek a munkatársak nem számoltak a nemzeti köztársaságok szükségleteivel és követelményeivel, lekicsinylő magatartást tanúsítottak országunk különböző népeinek kultúrájával és nyelvével szemben, kétségbevonták a szövetségi és autonóm köztársaságok létezését. Ugyanitt azt is hangsúlyozta Sztálin elvtárs, hogy határozott harcot kell folytatni a helyi nacionalista elhajlás ellen, ami a nemzeti elkülönülést táplálta, bizalmatlanságot keltett a korábban elnyomott népekben az orosz munkásosztállyal szemben és nem egyszer meggátolta, hogy baráti és testvéri együttműködést létesíthessünk a Szovjetunió valamennyi népe között.

Sztálin elvtárs a XII. pártkongresszuson zárszavában éles kritikát gyakorolt Buharin, Rakovszkij és a pártnak, valamint a népnek többi, akkoriban még burkolt ellensége felett, akik azt javasolták, hogy vegyük le a napirendről a helyi nacionalizmus káros voltának kérdését. Sztálin elvtárs hangsúlyozta, hogy a pártnak kétfrontharcot kell vívnia: az orosz kommunistáknak harcot kell folytatniuk a nagyorosz sovinizmus és a nem orosz kommunistáknak a helyi nacionalizmus ellen.

1923 júniusában a nemzeti köztársaságoknak és területeknek a Központi Bizottság mellett működő munkatársai értekezletet tartottak. Sztálin elvtárs az érte-

kezleten beszédet mondott, amelyben kiélezte a nacionalizmus elleni ideológiai harc kérdését. A nacionalizmus a legfőbb akadály a nemzeti köztársaságokban és területeken valóban bolsevik pártkádereket neveljünk és fejlesszünk ki.

„A végvidékeken és a köztársaságokban a marxista káderek, a marxista élcsapat kinevelésének legfőbb eszmei akadály a nacionalizmus — mondotta Sztálin elvtárs. — Pártunk története azt tanítja, hogy a bolsevikok pártjának orosz része a mensevizmus elleni harcban nőtt és erősödött, mert a mensevizmus a burzsoázia ideológiája, a mensevizmus közvetíti a burzsoá ideológiát pártunkba és a mensevizmus leküzdése nélkül pártunk nem izmosodhatott volna meg. Iljics több ízben írt erről. A bolsevizmus csak abban a mértékben nőtt és szilárdult meg mint igazi vezető párt, amelyen mértékben a szervezeti és ideológiai mensevizmust le tudta győzni. Ugyanezt kell mondanunk a végvidékek és köztársaságok kommunista szervezeteinek a nacionalizmushoz való viszonyáról is. Ezeknek a szervezeteknek a szempontjából a nacionalizmusnak ugyanaz a szerepe, mint ami a múltban a mensevizmus szerepe volt a bolsevikok pártja szempontjából. Csakis nacionalista lepel alatt hatolhat be végvidéki szervezeteinkbe mindenféle burzsoá befolyás, s köztük a mensevik befolyás is.”*

A bolsevikok pártja leleplezte a nacionalisták, trockisták, buharinisták és a leninizmus egyéb ellenségeinek ideológiáját. A párt leküzdötte az egyes szovjet emberek tudatában élő nacionalista előítéleteket és a Szovjetunió minden köztársaságában és területén marxista, bolsevik kádereket nevelt, akik alkalmasak arra, hogy harcoljanak a nacionalizmus ellen és kiirtsák a nacionalizmus gyökereit is. A párt a Szovjetunió minden nemzetének dolgozóit a népek barátságá-

* Sztálin Művei. 5. köt. Szikra 1951. 332—333. old.

nak szellemében nevelte és biztosította az egész szovjet nép morális és politikai egységét.

A Szovjetunió polgárainak tudatában azonban még ma is fellelhetők a kapitalizmus csökevényei a nemzeti kérdés terén. Ezeket a csökevényeket a külföldi imperialista burzsoázia igyekszik mindenképpen feleleveníteni. Különösképpen abban az időszakban tapasztalhattuk ezt, amikor országunk egy részét a német fasiszták megszállták. A bolsevik párt által szétfűzött nacionalista pártok és csoportok töredékei még ma is a külföldi imperialista burzsoázia lakájainak, ügynökségének szerepét töltik be, egyik részük az egyik, másik pedig a másik kapitalista hatalmat szolgálja. Ezek minden módon és eszközzel igyekeznek feltámasztani országunk népei között a régebbi nemzeti viszályokat, igyekeznek ellenségeskedést szítani közöttük, újra bizalmatlanságot kelteni bennük az orosz néppel szemben. Ezért meghamisítják a történelmet és úgy ferdítik el a dolgokat, mintha a Szovjetunió népeinek egész mult történelme csak szétforgácsolta, nempedig közelebb hozta volna őket egymáshoz. A népek patriarchális és feudális multját idealizálják, hogy ezzel lebecsüljék és diszkreditálják a Szovjetunió népeinek nagyszerű vívmányait a Szovjet-hatalom korszakában. A népek egész multjának történelmét úgy ferdítik el, mintha az „egyenletes fejlődés” közben zajlott volna le, az osztályok harca nélkül. Ezzel a céllal a Szovjetunió népeinek kultúráját szembeállítják a nagy orosz nép kultúrájával és megálázkodva a tőkés Nyugat előtt, azt vallják, hogy az ukrán, belorussz és balti népek, valamint országunk más népei annak köszönhetik nemzeti kultúrájukat, hogy átvették és eltanulták a nyugateurópai burzsoá kultúrát.

Teljesen le kell lepleznünk és teljesen meg kell semmisítenünk a nacionalizmus minden új megnyilvánulását, hogy a kapitalizmus csökevényeit leküzdhes-

sük társadalmunk polgárainak tudatában és minden szovjet embert a kommunista öntudat szellemében nevelhessünk. A nacionalizmus a nemzetek közötti ellenségeskedés mérgező bacillusait terjeszti és a szovjet embereket lelküknek idegen, nacionalista ideológiához igyekszik szoktatni, amely a külföldi imperialista burzsoázia arzenáljából származik.

Sztálin elvtársnak a nemzeti kérdéstről 1921 és 1923 között írt művei felbecsülhetetlen segítséget nyújtanak kádereinknek a nacionalizmus elleni ideológiai harcban és a nacionalista előítéleteknek — a kapitalizmus egyik legéleterősebb és legveszélyesebb csökevényének — leküzdésében.

*

Sztálin elvtárs 1921 és 1923 között is továbbfejlesztette és konkretizálta a munkásosztály pártjáról szóló lenini tanításokat.

Sztálin elvtárs „Az orosz kommunisták politikai stratégiájáról és taktikájáról” című brosúra-vázlatban (1921), „A párt a hatalom meghódítása előtt és után” című cikkében (1921), „Az orosz kommunisták stratégiájának és taktikájának kérdéséhez” című munkájában (1923), „Az Októberi Forradalom és a középrétegek kérdése” című cikkében (1923) és más, ebben az időben írott műveiben kidolgozta a forradalmi proletariátus pártja stratégiájának és taktikájának alapvető tételeit.

Sztálin elvtárs „Az orosz kommunisták politikai stratégiájáról és taktikájáról” című brosúra-vázlata, amelyet először összegyűjtött műveinek 5. kötetében hoztak nyilvánosságra, nagyszerű példaképe a legfontosabb pártpolitikai kérdések mélyreható, tudományos, marxista tanulmányozásának és mesteri megoldásának. Sztálin elvtárs ebben a brosúra-vázlatban mindenképp meghatározza az elméleti tanulmány tárgyát és a terminusokat (elmélet, program, stratégia, taktika, agitációs és akciójelszavak stb.) megmagyarázza.

Sztálin elvtárs abból indult ki, hogy a párt, meghatározva stratégiáját és taktikáját, a munkásmozgalom objektív és szubjektív oldalait veszi számításba. A stratégia és taktika érvényesülésének tere a mozgalom szubjektív oldala.

„Az *objektív* oldalt — azok a fejlődési folyamatok jelentik — írta Sztálin elvtárs — amelyek a proletariátuson kívül és körülötte mennek végbe, függetlenül ez utóbbinak és pártjának akaratától, s amelyek végső fokon meghatározzák az egész társadalom fejlődését. A *szubjektív* oldalt — azok a folyamatok jelentik, amelyek a proletariátuson belül mennek végbe, mint az objektív folyamatok visszatükröződései a proletariátus tudatában, s amelyek meggyorsítják, vagy lassítják, de semmiesetre sem határozzák meg az utóbbiak menetét.”*

A továbbiak során Sztálin elvtárs tudományosan megmagyarázta a marxizmus elmélete és programja között lévő különbséget:

„A marxizmus *elmélete*, amely mindenekelőtt az objektív folyamatokat tanulmányozza fejlődésükben és elhalásukban, meghatározza a fejlődés tendenciáját, rámutat bizonyos osztályokra, amelyek elkerülhetetlenül hatalomra jutnak, vagy amelyek elkerülhetetlenül elbuknak, amelyeknek el kell bukniuk.

... A marxizmus *programja*, amely az elmélet következtetésein alapul, meghatározza az emelkedő osztály — az adott esetben a proletariátus — mozgalmának célját a kapitalizmus fejlődésének egy bizonyos szakaszára, vagy az egész kapitalista időszakra terjedően (minimális program és maximális program).”**

Sztálin elvtárs ezután megfogalmazta a párt stratégiája és taktikája között lévő különbséget.

* Lenin—Sztálin. Párt és pártépítés. Szikra 1950. 16. old.

** Ugyanott, 16—17. old.

„A *stratégia*, amelyet a program útmutatásai vezetnek s amely a belső (nemzeti) és nemzetközi harci erők számbavételére támaszkodik, azt az *általános utat*, azt az *általános irányt* határozza meg, amelynek szem előtt tartásával a proletariátus forradalmi mozgalmát irányítani kell, hogy a vajúdo és fokról-fokra kibontakozó erőviszonyok mellett minél nagyobb eredményeket érjünk el. Ennek megfelelően állapítja meg azt a sémát, amely szerint a proletariátus és szövetségeseinek erői a társadalmi fronton megoszlának (az erők *általános elosztása*). Ne tévesszük össze az «erőelosztás sémájának megállapítását» magával az erők (konkrét és gyakorlati) elosztásának — elhelyezésének munkájával, ami a taktika és a stratégia együttes feladata. Ez nem azt jelenti, hogy a stratégia az út meghatározására és a proletariátus táborához tartozó harci erők elosztási sémájának megállapítására szorítkozik; ellenkezőleg, a stratégia irányítja a harcot és tesz javításokat az átalakulás egész időszakában a mindenkori taktikán, olyanformán, hogy ügyesen használja fel a rendelkezésre álló tartalékokat, s az egyes megmozdulásokat a taktika alátámasztása céljából hajtja végre.

... A *taktika*, amelyet a stratégia útmutatása és a forradalmi mozgalom mind a saját országban, mind a szomszéd országokban szerzett tapasztalata vezérel, minden egyes adott pillanatban számbaveszi az erők állapotát (nagyobb vagy kisebb műveltség, nagyobb vagy kisebb szervezettség és tudatosság, bizonyos hagyományok adottsága, a mozgalom egy vagy más formája, a *fő- és mellékszervezetek* formája) mind a proletariátus és szövetségesei, mind pedig az ellenség táborában, kihasználva minden meghasonlottságot és zavart az ellenfél táborában; olyan *konkrét utakat* szab meg a nagy tömegeknek a forradalmi proletariátus oldalára állítása és a társadalmi front hadállásaiba vezetése érdekében (a stratégiai tervben megállapított

erőelosztási séma végrehajtása alapján), amelyek a legbiztosabban készítik elő a stratégia sikereit. Ennek megfelelően adja ki, vagy változtatja meg a párt jelszavait és utasításait.”*

Sztálin elvtárs a párt történetének konkrét anyagán keresztül mutatta be a párt stratégiája és taktikája közötti kölcsönös viszonyt. A stratégia bizonyos közös cél felé irányítja a proletariátus mozgalmát. Ez a cél egy meghatározott történelmi időszakban (egyik történelmi fordulattól a másikig) öleli fel a proletariátus érdekeit és igyekszik megnyerni az osztályok közötti háborút, amely ezt az egész időszakot kitölti. A párt taktikája nem öleli fel az osztályok közötti egész háborút, hanem annak csak egyes ütközeteit, amelyek az egész háború megnyeréséhez vagy elvesztéséhez vezetnek. Következésképpen tehát a taktika a stratégiai időszak folyamán többször is megváltozhat.

Sztálin elvtárs megvilágította a párt stratégiája és taktikája között lévő kölcsönös hatást.

„A taktika feladata az — írta Sztálin elvtárs — hogy úgy vigye harcba a tömegeket, olyan jelszavakat adjon, úgy vigye a tömegeket új állásokba, hogy a harc végeredményben a háború megnyerését, azaz a stratégiai sikereket eredményezze.”**

Sztálin elvtárs bebizonyította, hogy a pártnak történelmileg szükséges és törvényszerű harcot kell vívnia az opportunisták és békülékenyek ellen.

„Igaza volt-e Leninnek, amikor *engesztelhetetlen harcot* folytatott a *békülékenyek ellen*? Igen, mert enélkül a párt felhígult volna és nem szervezet, hanem különnemű elemek egyvelege volna. a pártból hiányzana a belső egybeforrottság és tömörség a példás fegyelem és páratlan rugalmasság, ezek nélkül pedig a párt és az általa vezetett Szovjethatalom nem állhatott

* Lenin—Sztálin. Párt és pártépítés. Szikra 1950. 17—18. old.

** Ugyanott, 18. old.

volna ellen a világimperializmusnak. «*A párt erősödik azzal, hogy megtisztítja magát*» — mondja joggal Las-salle.“*

Sztálin elvtárs ugyanebben a brosúra-vázlatban megcáfolta azt az elterjedt véleményt, hogy a XX. század kezdetén az orosz önkényuralom továbbra is Európa zsandárja maradt.

„A tények megmutatták — írta Sztálin elvtárs — hogy az orosz önkényuralom az európai tőke segítségével nélkül még arra sem képes, hogy saját munkásosztályát sakkbantartsa. Amíg Oroszország munkásosztálya szunnyadt, az orosz parasztság pedig, mivel még hitt a cár-atyuskában, meg se moccant, az orosz önkényuralomnak valóban módjában volt zsandárkodni Európa felett, de az 1905-ös év, s mindenekelőtt az 1905 január 9-i sortüzek felrázták az orosz proletariátust, ugyanennek az évnek agrármozgalma viszont a muzsiknak a cárba vetett hitét ásta alá. Most az európai ellenforradalom súlypontja az orosz földesurakról az angol-francia bankár-imperialistákra helyeződött át. A német szocdemek, akik a proletariátus ellen 1914-ben elkövetett árulásukat arra hivatkozva próbálták igazolni, hogy az orosz önkényuralom mint Európa zsandárja elleni háború — haladó háború, tulajdonképpen a mult árnyékát játszották ki ütőkártyául, persze hamiskártyás módjára, mert hiszen Európa igazi zsandárjai, akik elegendő erővel és eszközzel rendelkeztek a zsandárkodásra, nem Pétervárott, hanem Berlinben, Párizsban és Londonban székeltek.

Most már mindenki előtt világos, hogy Európa nemcsak a szocializmust viszi be Oroszországba, hanem az ellenforradalmat is, a cárnak nyújtott kölcsönök formájában stb., míg Oroszország Európába, a politikai emigránsokon kívül — a forradalmat.“**

* Ugyanott, 24—25. old.

** Ugyanott, 25—26. old.

Sztálin elvtársnak ez az elvi útmutatása leleplezte a II. Internacionále szociálsovinisztáinak ferdítéseit, amelyekkel azok meghamisították a történelmi igazságot.

Sztálin elvtárs 1923-ban a Presznye-kerületi munkásklubban és a Szverdlov Egyetem kommunista frakciója előtt előadást tartott a párt stratégiájáról és taktikájáról. Sztálin elvtárs ezeken az előadásokon történelmi példákkal részletesen megvilágította és illusztrálta azokat a kérdéseket, amelyeket a párt stratégiájára és taktikájára vonatkozó, 1921-ben írt brosúrávázlatban vetett fel. Sztálin elvtárs előadásaiban azoknak a tapasztalatoknak az alapján mutatta be a lenini stratégiai terv igazságát, valamint a burzsoá ellenforradalmárok és mensevik-eszer szolgálk stratégiai terveinek csődjét, amelyeket a bolsevik párt történetének különböző fejlődési szakaszain szerzett.

Sztálin elvtárs „Az Októberi Forradalom és a középrétegek kérdése” című cikkében általánosította az európai és az orosz forradalmak tapasztalatait és rámutatott arra, hogy „a proletariátus nem tarthatja meg a hatalmat a középrétegek, elsősorban a parasztság együttérzése, támogatása nélkül, különösen olyan országban, mint a mi országunk, a Köztársaságok Szövetsége. A proletariátus nem is álmodhat komolyan a hatalom meghódításáról, ha ezeket a rétegeket legalább nem semlegesítette, ha ezek a rétegek még nem tudtak elszakadni a tőkésosztálytól, ha zömük még mindig a tőke hadseregét alkotja.”*

Sztálin elvtárs „Az Októberi Forradalom és a középrétegek kérdése” című cikkében az európai és az orosz forradalmak történelmi tapasztalataiból indult ki. Sztálin elvtárs cikkében leleplezte Kautsky és társai mensevik elméletének opportunistá lényegét és

* *Lenin—Sztálin. Az Októberi Forradalomról.* Szikra 1949. 199. old.

vulgáris jellegét. Kautsky és társai azon a hazug „alapon” cáfolták a proletárforradalom szükségességét, hogy a társadalom középrétegei és elsősorban a parasztság született ellenségei a proletárforradalomnak. Sztálin elvtárs bebizonyítja, hogy „...Marx...”, ez a valamennyi marxista közt legelvhűbb marxista, nyomtatékosan azt tanácsolta a kommunisták pártjának, hogy ne tévessze szem elől a parasztságot, vonja a proletariátus oldalára és előre biztosítsa magának támogatását a közelgő proletárforradalomban”.*

Sztálin elvtársnak ez a munkája, többi munkájához hasonlóan, a trockisták és a leninizmus egyéb ellenségei ellen irányult, akik tagadták a parasztság forradalmiságát és nem bíztak abban, hogy a proletariátus maga után tudja vonni a parasztságot a társadalom szocialista átalakításában.

Sztálin elvtárs ebben a munkájában meggyőzően bebizonyította, hogy „a parasztság meghódítása nálunk a szocializmus zászlaja alatt folyt le. A parasztságnak, amely a proletariátustól kapott földet, a proletariátus segítségével győzte le a földesurakat és a proletariátus vezetésével emelkedett hatalomra, feltétlenül meg kellett értenie, hogy felszabadítása a proletariátus zászlaja, a proletariátus vörös zászlaja alatt folyt és fog még folyni a jövőben is. Ennek a körülménynek a szocializmus zászlaját, amely azelőtt mindig volt a parasztság szemében, feltétlenül olyan zászlóvá kellett változtatnia, amely magára vonja a parasztság figyelmét és megkönnyíti felszabadulását a lesujtottság, a nyomor és az elnyomás alól.”** Sztálin elvtárs rámutatott arra, hogy ugyanez még fokozottabb mértékben vonatkozik az elnyomott nemzetiségekre, amelyek az Októberi Forradalom győzelmének eredményeképpen szintén a szocializmus zász-

* Ugyanott, 200. old.

** Ugyanott, 202. old.

laja alá állnak és a forradalmi proletariátus mögött haladnak.

A gyakorlati élet és az országunkban folyó szocialista építés tapasztalatai bebizonyították, hogy a szocialista ideológia nem maradt egyedül a munkásosztály tulajdona. Ez az ideológia eljutott a parasztság és a korábban elnyomott nemzetek dolgozó tömegeinek tudatáig is. Ebben rejlik a szocialista forradalom mozgatóerőiről és tartalékairól szóló lenini elmélet igazsága és nagy ereje.

A párt stratégiájáról és taktikájáról szóló leninista elmélet kidolgozásában igen fontos mozzanat volt, hogy Sztálin elvtárs megvilágította és kifejtette a pártépítés fontosabb alapelveit. Sztálin elvtárs ezzel a kérdéssel több ízben foglalkozott a szakszervezetekre vonatkozó 1921. évi vita és a pártonbelüli helyzetre vonatkozó 1923. évi vita időszakában.

Sztálin elvtárs „A párt feladatairól” című cikkében rámutatott arra, hogy „a párt nemcsak az azonosan gondolkodó emberek szövetsége, a párt ezenkívül az azonosan cselekvő emberek szövetsége, a közös eszmei bázis (program, taktika) alapján harcoló, azonosan cselekvő emberek harci szövetsége is”.*

Sztálin elvtárs továbbfejlesztette a pártra vonatkozó lenini tanítást és arra tanítja kádereinket, hogy a párt a proletariátus élcsapata, amely alulról, az önkéntesség elvén épül fel. A pártfegyelemnek tudatos fegyelemnek kell lennie, aminek az az alapja, hogy a párttagok meg vannak győződve nagy ügyünk igazságosságáról.

Sztálin elvtárs leleplezte az úgynevezett „demokratikus centralisták” áruló tevékenységét, akik belülről igyekeztek felbomlasztani a pártot, leleplezte azt a demagóg kijelentésüket, hogy nincs pártonbelüli de-

* *Lenin—Sztálin. Párt és pártépítés. Szikra 1950. 448. old.*

mokrácia és a következőképpen jellemezte a pártonbelüli demokrácia lényegét:

„Nyilvánvalóan kétféle demokratizmus van: — írta Sztálin elvtárs — az öntevékenység és a pártvezetésben való aktív részvétel felé törekvő párttömegek demokratizmusa, és az elégedetlen pártmágnások demokratizmusa, akik egyeseknek másokkal való felváltásában látják a demokratizmus lényegét. A párt az előbbi demokratizmus mellett száll síkra és azt vaskézrel meg is valósítja.”*

A szélesen kibontakozott pártonbelüli demokrácia volt az egyik feltétele annak, hogy pártunk megerősödött és tekintélye megnövekedett a néptömegek előtt. Pártunk, a bölcs lenini-sztálini vezérvonal és a szakadatlan bolsevik szervezőmunka eredményeképpen, hatalmas, hatmillió főnyi harcos szervezet lett, amely győzedelmesen vezeti a nagy szovjet nép egész életét és tevékenységét.

*

Sztálin elvtárs 1921 és 1923 között írott műveiben igen nagy figyelmet fordított a tömegek körében végzett politikai munkára, a párt és a nép közötti kapcsolat megszilárdítására, a dolgozók kommunista szellemben való nevelésére.

Sztálin elvtárs többször hangsúlyozta, hogy a párt azért erős, mert marxista szellemben nevelt káderei a legszorosabb kapcsolatban állnak a nagy néptömegekkel. „... a Szovjethatalom idején nem lehet elképzelni olyan marxista kádereket, — mondotta Sztálin elvtárs — akik egy vagy más módon nincsenek kapcsolatban a széles tömegekkel. Ezek olyan káderek volnának, akiknek semmi közük sincs sem a marxizmushoz, sem a tömegpárthoz.”**

* Sztálin Művei. 5. köt. Szikra 1951. 409. old.

** Ugyanott, 342. old.

Sztálin elvtárs már 1921 elején, „Nézeteltéréseink” című cikkében rámutatott arra, hogy a pártpolitika legfontosabb kérdése, hogy közeledjünk a tömegekhez, megnyerjük őket a párt irányvonalának és bevonjuk a gazdasági építésbe. „Aligha kell bizonyítanunk, hogy a munkás-paraszt államban nincsen egyetlen egy fontos, az egész államra jelentős határozat, különösen ha közvetlenül a munkásosztályt érinti — amely megvalósítható lenne anélkül, hogy valamilyen módon ne hatna ki az ország politikai állapotára. Általában nevetséges és komolytalan a politikát a gazdaságtól elválasztani. De éppen ezért szükséges, hogy minden ilyen határozatot előzetesen politikai szempontból is mérlegeljenek” — mondotta Sztálin elvtárs.

Lenin és Sztálin azt tanítja, hogy a gazdasági építés fontos feladatainak megoldása érdekében ezeket a feladatokat politikai szempontból kell mérlegelni, úgy, hogy a kommunista társadalom építésébe bevonjuk a munkásosztályt, a parasztságot, az értelmiséget. Ehhez azonban országunk dolgozóit rendszeresen, a kommunizmus szellemében kell nevelnünk.

A munkások és a dolgozók tömegszervezeteinek fontos szerepet kell játszaniuk a munkásosztály és valamennyi dolgozó kommunista szellemben való nevelésében és a párt köré való tömörítésükben. Ilyen tömegszervezetek: a szakszervezetek, a szövetkezetek, az ifjúsági szövetség, a nőszervezet stb. Sztálin elvtárs ezeket a szervezeteket olyan hajtószíjaknak nevezte, amelyek a pártot összekapcsolják a munkásosztállyal.

Sztálin elvtárs 1923 áprilisában a XII. pártkongresszuson, az OK(b)P Központi Bizottsága szervezeti beszámolójában nagy figyelmet fordított a dolgozók tömegszervezeteinek kérdésére.

„A politikában... — mondotta Sztálin elvtárs —

* Lenin—Sztálin. Párt és pártépítés. Szikra 1950. 380. old.

nem az osztály függ a párttól, hanem megfordítva. Politikai téren az osztály élcsapata, vagyis a párt vezető szerepének megvalósításához éppen ezért elengedhetetlen, hogy a pártot olyan pártonkívüli tömegapparátusok széles hálózata vegye körül, amelyek a párt csápjai, a párt azok segítségével közli akaratát a munkásosztállyal és a munkásosztály szétforgácsolt tömegből a párt hadseregévé válik.”*

Sztálin elvtárs a sajtó hatalmas jelentőségét is kiemelte. A sajtó a párt legfőbb eszköze, amelynek segítségével politikai hatást gyakorol a tömegekre. „A sajtó — mondotta Sztálin elvtárs — nem tömegapparátus, nem tömegszervezet, mindazáltal megfoghatatlan kapcsolatot létesít a párt és a munkásosztály között — olyan kapcsolatot, amely erejét tekintve nem gyengébb, mint bármely tömegjellegű közvetítő apparátus. Azt mondják, hogy a sajtó — a hatodik nagyhatalom. Nem tudom, milyen hatalom, de hogy ereje van és nagy a jelentősége — ez vitathatatlan. A sajtó a legerősebb fegyver, amelynek segítségével a párt a maga, neki szükséges nyelven mindennap, minden órában beszél a munkásosztállyal. Más eszköz a párt és az osztály közötti szellemi kapcsolat létesítésére, más ilyen rugalmas apparátus nincsen seholsem.”**

Sztálin elvtárs rámutatott arra, hogy a Nagy Októberi Szocialista Forradalom megtisztította az utat és a szocializmus eszméit, most már szabadon terjeszthetjük nemcsak minden nemzetiség proletártömegeinek, hanem paraszttömegeinek körében is. Sztálin elvtárs állandóan figyelmezteti a pártot, hogy a néptömegekben el kell hinteni a szocializmus eszméit, meg kell szervezni a munkások és munkásnők, parasztok és parasztnők politikai oktatását, fel kell emelni őket a szocialista építés ügyéhez.

* Ugyanott, 404. old.

** Ugyanott, 408—409. old.

Történelmi jelentőségük Sztálin elvtársnak a tömegek körében végzendő politikai munkára, a dolgozók tömegszervezeteire, a sajtónak a párt által végzett munkában elfoglalt helyére, a dolgozó nők megszervezésének és politikai oktatásának hatalmas jelentőségére vonatkozó útmutatásai. Ezek a történelmi jelentőségű útmutatások több mint negyed évszázadon át felfegyverezték pártkádereinket és még napjainkban is irányt mutatnak a pártszervezeteknek a szovjet néptömegek körében végzett politikai tevékenységükben.

*

Sztálin elvtárs megvédelmezte a leninizmust számos ellensége, — a mensevikek, trockisták, buharinisták, nacionalisták és más árulók ellen, leleplezte a leninizmus minden elferdítését és állandóan továbbfejleszti a marxista elméletet. A proletariátus vezető pártjának állami és politikai tevékenységében, valamint a munkásmozgalomban szerzett történelmi tapasztalatokkal konkretizálja és gazdagítja a marxi-lenini tanítást.

A párt Lenin súlyos betegségének éveiben, 1921 és 1923 között, és Lenin halála után megvédelmezte a leninizmust és szétzúzta annak ellenségeit, a trockistákat, buharinistákat és a többieket, akik a pártot le akarták sodorni a lenini útról. A párt továbbfejlesztette és megvalósította Lenin tanításait. Mindezt annak köszönhetjük, hogy Sztálin elvtárs hatalmas politikai és elméleti tevékenységet fejtett ki, hogy megingathatatlanul hitt a leninizmus igazságában és engesztelhetetlen volt a leninizmus ellenségeivel szemben.

Sztálin elvtárs lankadatlan és következetes harcot vívott a szovjet állam minden belső és nemzetközi ellensége ellen. Ennek eredményeképpen a párt, történetének ebben az igen bonyolult és feszült pilla-

natában, a népgazdaság helyreállításának kezdetén sikeresen oldotta meg a belső és nemzetközi nehézségeket, hatalmas sikereket ért el a gazdasági bomlás megszüntetése terén, maga köré tömörítette a munkásosztályt és a parasztságot és bevonta a szocialista építés városi és falusi feladatainak megoldásába.

A párt és a leninizmus ellenségei ellen vívott engesztelhetetlen harcban, Leninnek a csatasorból való kiválása után, véglegesen kialakult pártunk vezető magva Sztálin, Molotov, Kalinyin, Vorosilov, Kujbisev, Frunze, Dzerzsinszkij, Kaganovics, Ordzsónikidze, Kirov, Mikojan, Andrejev, Zsdanov, Svernyik, Jaroszlavszkij, Skirjatov és a többiek személyében, „... amely Lenin dicső lobogóját megvédelmezte, a pártot Lenin köré tömörítette és kivezette a szovjet népet az ország iparosításának és a mezőgazdaság kollektivizálásának széles útjára. Ennek a gócnak vezetője s a párt és az állam vezető ereje Sztálin elvtárs volt.”*

Sztálin elvtárs 1921 és 1923 közötti beszédei és cikkei világosan visszatükrözik a lenini-sztálini párt harcának történelmi képét, amelyet a leninizmusért, hazánk szocialista átalakításaért, a soknemzetiségű szovjet állam megszilárdításaért vívott.

Sztálin elvtárs 1921 és 1923 között írt művei híven tükrözik a lenini eszmét. A lenini eszme mindig hű és megbízható iránytűje lesz a bolsevikoknak — párttagoknak és pártönkívülieknek egyaránt. Ez az eszme irányítja a pártot és a szovjet népet a kommunizmus megvalósításaért vívott harcban.

* Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. Szikra 1949 99. old.

E. GENKINA

LENIN ÉS SZTÁLIN
A SZOVJET SZOCIALISTA KÖZTÁRSASÁGOK
SZÖVETSÉGÉNEK MEGALAPÍTÓI

Az emberiség története során több kísérlet történt soknemzetiségű állam megteremtésére. Mindezek az államok azonban, mivel a fajgyűlöletre és más népek rabságba döntésére épültek, szétbomlottak és elpusztultak. Csak a mi országunkban, a szocializmus alapján járt teljes sikerrel a soknemzetiségű állam megalapításának kísérlete — amint erre Sztálin elvtárs rámutat.

A Szovjetunió fennállása óta számtalan nehézséggel és akadállyal találkozott. Az ellenség nem egyszer próbálta megbontani a szovjet állam népeinek egységét és egybeforrottságát. A Szovjetunió azonban valamennyi megpróbáltatásból még erősebben, szilárdabban és törhetetlenebbül került ki.

A Szovjetunió alapjait az Októberi Szocialista Forradalom rakta le. Az Októberi Forradalom szétbontotta az imperializmus láncát, megalkotta a szovjet államot, kiszabadította a rabságból országunk valamennyi népét, felszabadította őket a társadalmi és nemzeti elnyomás alól. Éppen ezért a szovjet forradalom oroszországi győzelmével egyidőben megkezdődött annak az eszmének megvalósítása, amely a népek egységes államszövetségbe való egyesítését jelentette. Ennek az

igen fontos, történelmi jelentőségű feladatnak gyakorlati megoldásához azonban majdnem teljes öt esztendőre volt szükség. A bolsevikok pártja ez alatt az idő alatt Lenin és Sztálin vezetésével állhatatosan készítette elő a népeket az önkéntes egyesülésre. És amikor a Szovjetek I. összszövetségi kongresszusa 1922 december 30-án jóváhagyta a szocialista köztársaságok megalakulásáról szóló nyilatkozatot és szerződést, csak összegezte a párt nagy és bonyolult előkészítő munkájának eredményeit.

*

A szovjet állam fennállásának első napjaitól kezdve meghirdette valamennyi faj és nemzetiség egyenjogúságának nagy elveit. A teljes önkéntesség, egyenlőség és testvéri egység alapján teremtette meg országunk valamennyi nemzetiségének államszövetségét. Ezt a feladatot nem lehetett egycsapásra, a szovjet kormány egyetlen határozatával megoldani. Annak érdekében, hogy Oroszország népei egy egésszé kovácsolódjanak, hogy megalakuljon a megbonthatatlanul egységes, soknemzetiségű szovjet állam, hatalmas nehézségeket kellett leküzdeni.

A szovjet állam az Októberi Szocialista Forradalmat követő első esztendőkből még léteért harcolt a számos belső és külső ellenség ellen. A nemzeti köztársaságok többségének területe a forradalom utáni három esztendő alatt elkeseredett polgárháború porondja volt. Az ellenség szétverése nélkül és az ország egész területének az intervenciósoktól és fehérgárdistáktól való megtisztítása nélkül nem lehetett volna egy szövetségi államban egyesíteni az Októberi Forradalom által felszabadított valamennyi népet. Ezenkívül a népek egyesítéséért mindenekelőtt azért kellett küzdeni, hogy valamennyi nemzeti köztársaság dolgozóinak hatalmas tömegei önállóan, saját tapasztalatuk alapján értsék meg az államegység szükségességét.

Országunk népeinek egységes, megbonthatatlan államszövetséggé egyesítése hatalmas történelmi feladat volt. Ezt a feladatot Lenin és Sztálin, a bolsevik párt vezeterei oldották meg. Megmutatták ennek az igen bonyolult feladatnak megoldási útjait, leküzdöttek minden nehézséget, mozgásba hozták a milliós néptömegeket, egyesítették azokat a szocializmusért vívott közös harcban.

A bolsevik pártnak a nemzeti kérdés terén megalkotott programja, melyet Lenin és Sztálin már jóval a proletárforradalom győzelme előtt kidolgozott, lényegében kifejtett formában megadta a soknemzetiségű szocialista állam megteremtésének elméleti alapját. Ebben rejlik a párt programba foglalt követelésének igazi lényege: a nemzetek önrendelkezési joga, egészen az állami különválásig.

A párt ellenségei az Októberi Szocialista Forradalom diadala után minden eszközzel bizonyítani igyekeztek, hogy a bolsevik párt nemzetiségi politikája Oroszország „darabokra” esésére, arra vezetett, hogy az azelőtt „egységes és oszthatatlan” Oroszországról leváltak összetevő részei. A valóságban éppen a nép ellenségei törekedtek Oroszország szétszaggatására, a hatalmas országot fel akarták osztani az imperialista államok között, meg akarták semmisíteni állami egységet, valamennyi nemzetet egymás ellen akarták uszítani. Csak a bolsevik párt és a szovjet kormány politikája eredményezte, hogy Oroszországban egységes, hatalmas, megbonthatatlan, soknemzetiségű állam keletkezett, új alapokon, az önkéntesség, a testvériség, a népek egyenlősége és barátsága alapján.

Lenin megvilágította a párt nemzeti programjának lényegét és a népeknek a különválásig terjedő önrendelkezési joggal kapcsolatos követelését. Több ízben hangsúlyozta, hogy ha a korábbi uralkodó nemzet proletariátusa az *elszakadás szabadságának* követelésével lép fel, a korábban elnyomott nemzet proletariátusa az

egyesülés szabadságát követelheti és fogja is követelni. „Akik ezt a kérdést nem gondolták át, «ellentmondásnak» fogják találni — írta Lenin — hogy az elnyomó nemzetek szociáldemokratái az «elszakadás szabadságát», az elnyomott nemzetek szociáldemokratái az «egyesülés szabadságát» követeljék. De némi gondolkodás megmutatja, hogy más út a nemzetköziséghez és a nemzetek összeolvadásához, más út, mely az adott helyzetből ehhez a célhoz vezetne, nincs és nem is lehet...”*

Amikor a bolsevikok kikiáltották a nemzetek önrendelkezési jogát és az Októberi Szocialista Forradalom után ezt a jogot megvalósították, Oroszországnak a Szovjethatalom által felszabadított számos nemzetiisége egyre szélesebb és szélesebb körben kezdett előállni az egységes államszövetséggé való egyesülés szabadságának követelésével. A gyakorlatban az egyesülés 1922-ben valósult meg, elméletben azonban Lenin és Sztálin ezt már jóval a forradalom előtt előrelátta.

A párt felszabadító nemzeti programjának megfelelt felszabadító nemzeti politikája is. A bolsevik párt egész történetének folyamán rendkívüli állhatatossággal, következetességgel és hajlíthatatlansággal vitte és viszi valamennyi elnyomott nép forradalmi harca támogatásának politikai irányvonalát az elnyomók ellen, minden nemzetiséget a testvéri szolidaritás szellemében nevelt és nevel, elsősorban az orosz munkásosztállyal való szolidaritás szellemében. Lenin és Sztálin több ízben rámutatott, hogy a szocializmus győzelmét csak Oroszország valamennyi népének együttes erőfeszítésével lehet és fogják kivívni. A párt a forradalom előtt majdnem két évtizeden át nevelte az ország valamennyi nemzetiségű dolgozóit az egység szellemében. A népek barátságát hirdető ideológiáját szembeállította az orosz önkényuralom, a földbirtoko-

* Lenin. Marx, Engels, marxizmus. Szikra 1949. 284. old.

sok és a burzsoázia sovinizmusának és nacionalizmusának ideológiájával.

És a bolsevik pártnak ez a fáradhatatlan harca egyik legfontosabb feltételévé lett a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelmének. „... pártunk felszabadító politikája... — írta Sztálin elvtárs — megnyerte a cárizmus és az imperialista orosz burzsoázia ellen harcoló nagy nemzetiségi tömegek rokonszenvét és támogatását. Aligha lehet kételkedni abban, hogy a nemzetiségek rokonszenve és támogatása pártunk októberi győzelmének egyik döntő tényezője volt.”*

*

A népek barátsága — a szilárd, soknemzetiségű szovjet állam megalakításának legfontosabb és döntő feltétele. Ezt a barátságot a hazánk területén élő népek sokévszázados szoros kapcsolata, a külföldi hódítók, a cárizmus és a földbirtokosok, a kapitalisták elnyomása ellen vívott közös harcuk készítette elő. A Szovjethatalom megalakulása előtt azonban a népek barátsága alulról, az uralkodó kizsákmányoló osztályok politikája ellenére alakult ki. Ezek az uralkodó és kizsákmányoló osztályok felülről ellenségeskedést tápláltak a népek között. Az Októberi Forradalom után a népek barátsága nemcsak alulról alakult ki és szilárdult meg, hanem felülről is. Ebben döntő jelentősége volt a bolsevik párt és a Szovjethatalom irányító, vezető szerepének.

Hogy a népek egységes állammá történő igazi egyesülésének feltételei valóban biztosítva legyenek, új politikai hatalmat, új társadalmi rendet kellett teremteni. Ez a politikai hatalom a Szovjethatalom, ez a társadalmi rend a szocializmus. Csak az Októberi Forradalom győzelme, az ember ember által való kizsákmányolásának megsemmisítése, a termelési esz-

* Sztálin Művei. 5. köt. Szikra 1951. 198. old.

közök szocialista tulajdonának megteremtése számolhatta fel a nemzeti elnyomást, vezethetett el valamennyi nemzetiség felszabadításához, a nemzeti kérdés megoldásához.

A kommunista párt és a Szovjethatalom — a nemzetiségi politika gyakorlati megvalósításával kapcsolatos egész hatalmas munka irányítására — a Szovjetek II. összoroszországi kongresszusa október 27-ére (november 9.) virradó éjjel tartott ülésén, a szovjet kormány kebelén belül, külön szervet létesített — a Nemzetiségi Ugyek Népbiztosságát.

A párt erre a munkaterületre Sztálin elvtársat, Lenin legközelebbi fegyvertársát állította. Ezzel ismét hangsúlyozta, milyen hatalmas jelentőséget tulajdonítanak a bolsevikok a nemzeti kérdés helyes megoldásának.

Sztálin elvtárs a nemzeti kérdés legnagyobb ismerője. Lenin nagyra értékelte Sztálin elvtársnak „Marxizmus és nemzeti kérdés” című klasszikus munkáját. Lenin a párt XI. kongresszusán mondott beszédében külön foglalkozott Sztálin elvtársnak a Nemzetiségi Ugyek Népbiztosságában betöltött szerepével. „Mit tehetünk most — mondotta Vlagyimir Iljics — hogy a Nemzetiségi Ugyek Népbiztosságában biztosítva legyen a fennálló helyzet, hogy eligazodjunk a turkesztáni, kaukázusi és valamennyi egyéb kérdésben? Ezek mind politikai kérdések! Ezeket a kérdéseket meg kell oldani. Olyan kérdések ezek, melyek évszázadokon át foglalkoztatták az európai államokat, melyeket a demokratikus köztársaságok elenyészően csekély részben oldottak meg. Mi megoldjuk ezeket a kérdéseket és szükségünk van rá, hogy olyan emberünk legyen, akihez a nemzetek képviselőinek bármelyike elmehessen és részletesen elmondhassa, miről is van szó.”* Lenin ugyanebben a beszédében kijelentette, hogy a nem-

* *Lenin Művei*. 3. kiad. XXVII. köt. 263—264. old. (oroszul).

zetiségi ügyek népbiztosának tisztére csakis Sztálin elvtársat lehet kinevezni.

A Nemzetiségi Ügyek Népbiztosságára igen nehéz, igen bonyolult és nagyon felelősségteljes feladatok megoldása hárult. A Népbiztosság funkciói rendkívül sokoldalúak voltak. A nemzetiségek életének valamennyi — gazdasági, politikai, kulturális, katonai — problémája a Nemzetiségi Ügyek Népbiztosságában összpontosult. A Népbiztosság mellett nemzeti biztosságok és osztályok keletkeztek. Ezek számos nemzeti-ség körében dolgoztak, előkészítették és bolsevik szel-lemben nevelték a nemzeti köztársaságok új kádereit.

A nemzeti kérdés terén a szovjet kormány első legfontosabb lépése az Oroszország népeinek jogairól szóló Nyilatkozat volt, melyet Lenin és Sztálin aláírás-ával hoztak nyilvánosságra 1917 november 15-én, az Októberi Szocialista Forradalom győzelme után egy héttel.

A Nyilatkozat tükrözte a cárizmus által korábban elnyomott nemzetiségi milliók reményeit, törekvéseit és vágyait, meghirdette a népek felszabadítását a nem-zeti elnyomás alól, a rabság teljes és végleges meg-szüntetését.

„A munkások és parasztok Októberi Forradalma az általános felszabadulás jegyében kezdődött meg” — ezek a Nyilatkozat első szavai. A Nyilatkozat a to-vábbiakban rámutatott, hogy az Októberi Forradalom felszabadította a parasztokat a földbirtokosok uralma alól, a munkásokat a kapitalisták önkénye alól, Orosz-ország valamennyi népét a nemzeti elnyomás alól.

A Nyilatkozat rámutatott, hogy nincs és nem is lehet visszatérés a szégyenteljes politikához, mellyel a cárizmus egymásra uszította a népeket. „Mostantól kezdve ezt a politikát Oroszország népeinek önkéntes és becsületes szövetsége kell hogy felváltsa.”

Ennek megfelelően a nemzeti kérdés területén a szovjet kormány tevékenységének alapjává a követ-

kező alapelvek lettek: „1. Oroszország népeinek egyenlősége és szuverénitása. 2. Oroszország népeinek szabad önrendelkezési joga, a különválást és önálló állam alakítását is beleértve. 3. Minden és mindenféle nemzeti és nemzeti-vallási előjog és korlátozás megszüntetése. 4. Az Oroszország területén lakó nemzetiségi kisebbségek és etnográfiai csoportok szabad fejlődése.”*

Ebben a négy pontban határozták meg a szovjet állam cselekvési programját a nemzeti kérdésben. Az új társadalmi és államrend valóban meghirdette a népek teljes felszabadítását, egyenlőségét és szuverénitását. A népek és fajok egyenlőségének e nagy alapelveit még teljesebben és behatóbban fogalmazták meg az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság első, 1918. évi alkotmányában.

Az alkotmány első szakasza teljes egészében tartalmazta a dolgozó és kizsákmányolt nép jogairól szóló nyilatkozatot, melyet a Szovjetek III. összoroszországi kongresszusa fogadott el 1918 januárjában. A nyilatkozatot Lenin írta, Sztálin közreműködésével. Ebben a történelmi jelentőségű nyilatkozatban rendkívül világosan fogalmazták meg az új, szocialista társadalmi rend alapjait.

Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság Szovjetjeinek III. kongresszusán Sztálin elvtárs mondotta a beszámolót a nemzeti kérdésről. Beszért a Szovjethatalom nemzetiségi politikája megvalósításának feltételeiről, a nemzeti építés további feladatairól.

Sztálin elvtárs javaslatára a kongresszus elfogadta „Az Oroszországi Föderatív Köztársaság intézményeiről” szóló határozatot, amely megszabja az állam föderatív felépítésének alapjait. Ezzel végleg meghatározták és a törvényhozás útján lerögzítették

* Lenin—Sztálin. Az Októberi Forradalomról. Szikra 1949. 27. old.

az Oroszországi Föderatív Köztársaságnak — az elsőnek az egyenlők között — megteremtését.

Lenin a kongresszuson ezt mondotta: „Uralkodunk, miközben nem megosztjuk az ókori Róma kegyetlen törvénye szerint, hanem egyesítjük az élő érdekek és az osztálytudat elszakíthatatlan láncával valamennyi dolgozót... Teljesen önkéntesen, furfang és erőszak nélkül növekszik majd ez a szövetség, mely megdönt-hetetlen.”*

A Szovjetek III. kongresszusa az alkotmánynak csak elvi alapjait fektette le a dolgozó és kizsákmányolt nép jogairól szóló nyilatkozatban. A Szovjetek III. kongresszusától a V. kongresszusig eltelt időszakban hatalmas munka folyt az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság alkotmányának kidolgozása terén. Az alkotmányelőkészítő bizottság egész munkáját Sztálin elvtárs vezette. Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság első alkotmányának igazi megteremtője Lenin és Sztálin volt.

Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság alkotmánya, melyet a Szovjetek V. kongresszusa fogadott el 1918 júliusában, teljes világossággal meghatározta az új államhatalomnak — a Szovjethatalomnak — mint a világ legdemokratikusabb hatalmának lényegét.

Az első szovjet alkotmány végleg befejezte az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság megalakítását. Első fejezetében feljegyezte, hogy „az Oroszországi Szovjet Köztársaság, mint a nemzeti szovjet köztársaságok föderációja, a szabad nemzetek szabad szövetségének alapján létesült”. Csak a szovjet rendnek, a világ legdemokratikusabb államrendjének diadala nyitotta meg a teljesen új lehetőségeket a nemzeti kérdés megoldása, országunk népei barátság-

* Lenin Művei. 3. kiad. XXII. köt. 224. old. (oroszul).

gának megszilárdítása és fejlesztése számára. „... a proletariátus a szovjet rendben — írta Sztálin elvtárs — megtalálta a nemzeti kérdés helyes megoldásának kulcsát; felfedezte abban a szilárd, soknemzetiségű állam megszervezésének, a nemzeti egyenjogúság és önkéntesség elvén alapuló megszervezésének útját.*

Abban, hogy országunk népei egységes államszövetségben tömörültek, hatalmas szerepet játszott a nagy orosz nép. Belorusszijában és Ukrajnában, a Kaukázusontúl és Közép-Ázsiában orosz munkások vezették rohamra az önkényuralom és a kapitalizmus ellen Oroszország azelőtti nemzeti határvidékeinek néptömegeit, védelmezték a Szovjetek hatalmát. Moszkva és Petrográd proletárjai elsőként vívták meg az Októberi Forradalmat és valamennyi népnek megmutatták, hogyan kell harcolni és győzni. 1918—1922-ben a túlnyomó többségében orosz munkásokból és parasztokból álló Vörös Hadsereg a bolsevik párt vezetésével szétzúzta az intervenciósokat, fehérgárdistákat, a burzsoá nacionalistákat, akik a korábbi Oroszország határvidékeit az imperialisták gyarmataivá akarták változtatni. A Turkesztán felszabadításában döntő szerepet játszott osztagok egyike az ivanovói szövők osztaga volt. Azokat a hadműveleteket, melyek Közép-Ázsiát az ellenséges bandáktól megszabadították, Frunze és Kujbisev irányította. Sok orosz munkás és paraszt adta életét, hogy Ukrajna, Belorusszija, a Kaukázusontúl és az Észak-Kaukázus megszabaduljon az intervenciósoktól és a fehérgárdistáktól.

Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság szilárd alap volt a többi nemzeti köztársaság további építése és megteremtése számára. Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság

* Sztálin Művei. 5. köt. Szikra 1951. 200. old.

alkotmányának mintájára dolgozták ki a nemzeti köztársaságok alkotmányait. Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság Szovjetjeinek kongresszusain megjelentek országunk valamennyi népének képviselői. Ezek a kongresszusok a szovjet államiságnak, a nemzeti káderek nevelésének nagyszerű iskolái voltak.

Sztálin elvtárs a Nemzetiségi Ügyek Népbiztossága hatalmas és bonyolult munkájának irányítása során mindig hangsúlyozta az orosz nép vezető szerepét országunk valamennyi népének egybeforrasztásában Oroszország öntudatos munkásainak és parasztjainak példája nyomán és vezetésével irányítani és győzni — erre tanította Lenin és Sztálin országunk valamennyi népét.

Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság vezető és irányító szerepében teljes egészében megmutatkozott az orosz nép nagy egyesítő és felszabadító küldetése. Ezt a történelmi küldetést az orosz nép becsülettel és következetesen teljesítette kiváló tulajdonságai révén, melyekről Sztálin elvtárs sok esztendővel a Szovjetunió megalakulása után, 1945 május 24-én, a Kremlben tartott fogadáson mondott beszédében megemlékezett.

Lenin több ízben rámutatott, hogy Oroszország népeinek egységét és barátságát csak hosszas, rendszeres, türelmes munka eredményeképpen lehet kivívni.

„Mi a nemzetek önkéntes szövetségét akarjuk — írta Lenin — olyan szövetséget, amely nem túrne el semmiféle erőszakot egyik nemzet részéről a másik felett, olyan szövetséget, amely a legteljesebb bizalom, a testvéri együvértartozás világos felismerésén, teljesen önkéntes megegyezésen épülne fel. Ilyen szövetséget nem lehet egyszerre megvalósítani; a legnagyobb türelemmel és óvatossággal kell ennek elérésére törekedni, nehogy ártsunk az ügynek, nehogy bizalmatlanságot keltsünk fel és hogy kiküszöböljük

azt a bizalmatlanságot, amelyet a földesurak és kapitalisták évszázados elnyomása, a magántulajdon és annak elosztásáért és újraelosztásáért folyó ellenségeskedés hagyott ránk örökbe.”*

*

A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megteremtésében rendkívüli szerepet játszottak Lenin és Sztálin, korszakunk legnagyobb férfiai. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége valóban Lenin és Sztálin nagy szellemének alkotása. Lenin és Sztálin lángelméjére volt szükség, hogy megoldjanak ilyen bonyolult és nehéz feladatot, mint a soknemzetiségű szovjet állam építése, megmutassák az utat, lerakják az alapot és felépítsék a népek e hatalmas és legyőzhetetlen szövetségének épületét.

Lenin és Sztálin sok esztendőn át váll-váll mellett dolgoztak a nemzeti kérdés megoldása érdekében Oroszországban, hogy megvalósuljon a Szovjetunió népeinek testvéri egysége és barátsága. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után együtt készítették elő országunk nemzetiségei államszövetségüknek — a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakítását. A nemzeti kérdéssel kapcsolatos valamennyi fontos határozatot, kezdve az Oroszország népeinek jogairól szóló nyilatkozattól, Lenin és Sztálin együttesen írta alá. A polgárháború éveiben Lenin és Sztálin dolgozta ki és írta alá a Párt Központi Bizottságának a katonai egységről szóló irányelveit és azokat az irányelveket, melyek kimondták, hogy valamennyi testvéri köztársaság katonai erejét egyesíteni kell az intervenciók és a fehérgárdisták ellen vívott harcban.

A polgárháború diadalmas befejezése után Lenin és Sztálin fáradhatatlanul dolgozott a nagy szövetség

* *Lenin.* Válogatott művek. 2. kot. Szikra 1949. 649. old.

— a Szovjetunió megalakításán. Sztálin elvtárs a párt X. kongresszusán a nemzeti kérdésről elmondott előadói beszédében külön hangsúlyozta, mennyire szükséges a szocialista építés feladatainak megoldása érdekében Oroszország valamennyi nemzetiségének államszövetsége.

Abban az időben, amikor a Szovjetunió megalakításának előkészítésével kapcsolatos egész alapvető munka már közeljárt befejezéséhez, Vlagyimir Iljics Lenin súlyosan megbetegedett. A Szovjetek X. oroszországi kongresszusán nem szólalhatott fel és nem szólalhatott fel ezt követően a Szovjetek I. összszövetségi kongresszusán sem. Fennmaradt Leninnek Sztálin elvtárshoz intézett, 1922 december 15-i lelkeshangú levele, melyből kitűnik, milyen nagy jelentőséget tulajdonított Lenin annak a beszédnek, amit a Szovjetek X. kongresszusán akart elmondani, hogyan készült a beszédre, mennyire kívánt felszólalni a kongresszuson. A betegség újabb rohama azonban megakadályozta szándékának megvalósításában. Lenin beszédének csupán vázlatát írhatta meg. Ebben külön hangsúlyozta, hogy a polgárháború egygyéforrasztotta a dolgozókat és ebben van országunk legyőzhetetlen erejének biztosítója.

Oroszország népeinek egyesítő mozgalma, — mint Sztálin elvtárs rámutatott — fejlődése során több szakaszon ment át. Az egyesítő mozgalom első szakasza a polgárháború évei, „amikor a köztársaságok létét halálos veszély fenyegette és ezek a köztársaságok kénytelenek voltak katonai vonalon egyesülni annak érdekében, hogy megvédelmezzék létüket. Ez a szakasz a katonai egyesüléssel, a szovjet köztársaságok katonai szövetségével fejeződött be.”

A második szakasz a diplomáciai egyesülés, a szovjet köztársaságok egységes diplomáciai frontjának megteremtése. Ez 1922-ben, a génuai konferencia idején történt. A génuai konferencia volt az első nem-

zetközi értekezlet, melyre a Szovjetországot meghívták. A nemzeti köztársaságok, melyek a Szovjetország területén megalakultak, az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság küldöttségének adtak meghatalmazást.

Amikor a polgárháború befejeződött és az ország megkezdte gazdasági életének újjáépítését, elkezdődött az egyesítő mozgalom harmadik és utolsó szakasza. Felmerült a feladat, hogy az ország valamennyi népének erőfeszítését egyesíteni kell a gazdasági élet újjáépítése, a szocialista építés feladatainak megoldása érdekében.

1922 októberében a Szovjethatalom újabb komoly győzelmet ünepeelt. A Távol-Kelet felszabadult a japán intervenciók uralma alól. „Most, amikor a Szovjetország egész területe meg volt tisztítva az intervencióktól s a szocializmus építésének és az ország védelmének feladatai a Szovjetország népei közötti szövetség további megszilárdítását követelték, napirendre került a Szovjet Köztársaságok egységes állami szövetségben való szorosabb egyesülésének kérdése. A nép minden erejét a szocializmus építésére kellett egyesíteni. Meg kellett szervezni az ország erős védelmét. Hazánk minden nemzetisége számára biztosítani kellett a sokoldalú fejlődés lehetőségét. E célból még közelebb kellett hozni egymáshoz a Szovjetország népeit.”*

A háború befejezését követő első esztendőben hatalmas munka folyt a nemzeti köztársaságok építésének befejezése és a közöttük létesített szerződéses viszony megszilárdítása terén. Erre az időre teljesen kialakultak az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság autonóm köztársaságai és autonóm területei, az ellenség, a fehérgárdisták és az intervenciók kiűzése után megszilárdult az Ukrán és a Belo-

* A SzK(b)P története. Szikra 1950. 315. old.

russz Köztársaság, megalakult a Kaukázusontúli Föderáció, amely Azerbajdzsánt, Örményországot és Grúziát egyesítette. A Kaukázusontúli Föderáció megerősítése nagy szerepet játszott a kaukázusontúli népek történetében. A burzsoá nacionalisták garázdálkodása a Kaukázusontúl — a dasnakoké Örményországban, a musszavatistáké Azerbajdzsánban, a mensevikéké Grúziában — a nemzeti ellenségeskedés lánggalobbantására vezetett.

A Kaukázusontúl népeinek tömörítése, a nemzeti széthúzás megszüntetése érdekében valamennyi népet egységes köztársaságban — a Kaukázusontúli Föderációban kellett egyesíteni.

Ezt az egész munkát Sztálin elvtárs irányította. „Nincsen egyetlen szovjetköztársaság sem, amelynek megszervezésében Sztálinnak nem lett volna tevékeny és vezető része. Sztálin vezeti a harcot az Ukrán Szovjetköztársaságért, ő vezeti a Belorussz Köztársaság és a kaukázusontúli és középázsiai szovjet köztársaságok megalkotásának művét, ő segíti a Szovjetország nagyszámú nemzetiségét abban, hogy felépítsék a maguk autonóm szovjetköztársaságait és területeit. Lenin és Sztálin a nagy Szovjetszövetség megihletői és szervezői.”*

1922 végére valamennyi feltétel megvolt a Szovjetunió megalakításához. 1922 december közepén Ukrajna Szovjetjeinek VII. kongresszusa, Belorusszia Szovjetjeinek IV. kongresszusa és a Szovjetek I. kaukázusontúli kongresszusa elhatározta a Szovjetunió megalakítását. Az alulról, maguknak a nemzeti köztársaságoknak részéről megnyilvánult követeléseknek alapján az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság Szovjetjeinek X. kongresszusa 1922 december 26-án, Sztálin elvtárs előadói beszéde nyomán

* Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. Szikra 1949. 61. old.

elhatározta a négy köztársaságnak — az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaságnak, az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaságnak, a Belorussz Szovjet Szocialista Köztársaságnak és a Kaukázusontúli Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaságnak — az egységes Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségévé való egyesülését.

Hátra volt még az egyesülés utolsó, befejező szakasza, a Szovjetek I. összszövetségi kongresszusának összehívása. A Szovjetunió építésének befejezése és a Szovjetek I. összszövetségi kongresszusának összehívása terén Sztálin elvtárs hatalmas munkát végzett.

A párt Központi Bizottsága 1922 augusztus 11-én, élén Sztálin elvtárral, bizottságot létesített, hogy az a KB plénumára előkészítse a négy köztársaság — az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság, az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság, a Belorussz Szovjet Szocialista Köztársaság és a Kaukázusontúli Föderáció — kölcsönös kapcsolatainak kérdését. Szeptember 23—24-én Sztálin elvtárs résztvesz e bizottság munkájában, szeptember 27-én pedig megbeszélést folytat Leninnel a szovjet köztársaságoknak szövetségi állammá történő egyesítése kérdéséről. Október 6-án Sztálin elvtárs előadói beszédet mond a kérdéstről a KB plénumán, a plénum pedig ki nevezi Sztálint a Szovjetunió megalakításának előkészítésével foglalkozó bizottság vezetőjévé. Október 16-án Sztálin közli a Grúz Kommunista Párt Központi Bizottságával a Központi Bizottság teljes ülésének az egyesülés kérdésében hozott határozatát, november 18-án pedig Sztálin elvtárs beszélgetést folytat a *Pravda* tudósítójával és ekkor kifejti az egyesülés alapvető elvi kérdéseit.

November 30-án Sztálin elvtárs a Központi Bizottság Politikai Irodájának ülésén előadói beszédet mond a Köztársaságok Szövetségéről és a Politikai Iroda jóváhagyja „A Szovjetunió Alkotmányának fő

pontjait". December 5-e és 16-a között Sztálin elvtárs megírja történelmi jelentőségű „Nyilatkozat a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakításáról" című művet, december 16-án pedig a Központi Bizottság plénumának bizottsága elfogadja a Szovjetunió megalakításáról szóló Szerződés tervezetét és a Nyilatkozat tervezetét. Mindkettőt Sztálin elvtárs terjesztette elő. December 18-án Sztálin elvtárs a párt Központi Bizottságának plénumán előadói beszédet mond a szövetségi szerződés tervezetéről. A plénum bizottságot nevez ki a Szovjetek I. összszozvetségi kongresszusának előkészítésére. A bizottság vezetőjévé a plénum Sztálin elvtársat jelöli ki. December 20-án Sztálin elvtárs vezeti ennek a bizottságnak ülését. Az ülésen gyakorlati határozatokat hoznak a Szovjetek I. összszozvetségi kongresszusának összehívásával kapcsolatosan. December 26-án Sztálin elvtárs az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság Szovjetjei X. kongresszusán előadói beszédet mond a szovjet köztársaságok egyesítéséről és ugyanerről a kérdésről beszélt a kongresszus kommunista frakciójának ülésén.

December 29-én Moszkvában megnyílt a négy egyesülő köztársaság teljhatalmú küldöttségeinek értekezlete. Sztálin elvtárs az értekezleten előadói beszédet mondott a párt Központi Bizottságának nevében. Sztálin elvtárs javasolta, hogy a Szovjetunió alkotmányának tervezetét a leggondosabban, a szövetségi köztársaságok valamennyi észrevételének és kívánságának figyelembevételével készítsék elő. Sztálin elvtárs valamennyi javaslatát egyhangúan elfogadta az értekezlet. Sztálin elvtárs indítványára a konferencia a Szovjetek I. összszozvetségi kongresszusának díszelnökévé Lenint választotta meg. Az értekezlet megbízta Sztálint, hogy a kongresszuson előadói beszédet mondjon a Szovjetunió megalakulásáról.

A Szovjetek I. összszövetségi kongresszusa elfogadta a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakulásáról szóló Nyilatkozatot és Szerződést és ezzel új oldalt írt az emberiség történetébe.

Sztálin elvtárs a kongresszuson, december 30-án mondott történelmi jelentőségű előadói beszédében a Szovjetunió megalakulásának napját az új Oroszországnak a régi Oroszország felett aratott nagy diadala napjának nevezte. Sztálin elvtársnak nagy érdeme van abban, hogy a kongresszus egyhangúlag fogadta el a Nyilatkozatot és a Szerződést.

A Szovjetek I. kongresszusa azonban nem fejezte be a Szovjetunió megalakításával kapcsolatos egész óriási munkát. Ki kellett még dolgozni és jóvá kellett hagyni a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének első alkotmányát.

Az alkotmány előkészítésének időszakában merült fel az a nagyszerű sztálini gondolat, hogy a Szovjetunió Központi Végrehajtó Bizottságán belül a Szövetség Szovjetje mellett létesítsenek második Házat — a Nemzetiségek Szovjetjét. Ebben egyenlő alapon kell képviselve lenni valamennyi nemzeti köztársaságnak, függetlenül a lakosság létszámától.

A párt XII. kongresszusán Sztálin elvtárs kimerítően megindokolta azt a gondolatot, hogy a Szovjetunió Központi Végrehajtó Bizottságának kebelén belül második Ház létesüljön. Ugyanakkor élesen bírálta a grúz nacionalista elhajlók álláspontját, akik a Lenin és Sztálin kezdeményezésére röviddel azelőtt megalakított Kaukázusontúli Föderáció felszámolására törekedtek. Sztálin elvtárs előadói beszédében és zársvábjában a kongresszuson döntő harcra szólította a pártot a nemzeti kérdésben mutatkozó elhajlások ellen, két fronton — a nagyhatalmi sovinizmus és a helyi nacionalizmus ellen.

Sztálin elvtárs előadói beszédének tételei és a párt XII. kongresszusának határozatai irányvonalul

szolgáltak az alkotmányelőkészítő bizottság további munkája számára.

Az alkotmány kidolgozásával kapcsolatos valamennyi elvi kérdés pontos tisztázása terén nagy szerepet játszott a Központi Bizottságnak a nemzeti köztársaságok és területek felelős funkcionáriusaival folytatott negyedik értekezlete. Sztálin elvtárs az első és második napirendi ponttal kapcsolatos felszólalásaiban, előadói beszédében és zárszavában foglalkozott az értekezleten a nemzeti elhajlás veszélyével és ezt a kérdést összekapcsolta a kommunista káderek képzésének feladatával a határvidékeken.

A párt Központi Bizottságának lenini-sztálini irányvonalára és útmutatásaira épült az alkotmány minden egyes cikkelye. Ez határozta meg az egész alkotmány szellemét és lényegét.

Sztálin elvtárs irányította a Szovjetunió első alkotmányának, ennek a történelmi jelentőségű okmányának egész előkészítését. A legnagyobb figyelemmel őrködött afelett, hogy az alkotmányban mindaz bennefoglaltassék, amit országunk népei az Októberi Szocialista Forradalom után kivívtak, gondoskodott a kis nemzetek jogairól, a soknemzetiségű szovjet állam igazi megbonthatatlanságáról és egységéről. A Szovjetunió Központi Végrehajtó Bizottságának második ülészaka 1923 július 6-án elfogadta az alkotmányt. Ezzel ez a nagy ügy alapjában véve befejezést nyert. Megvalósításának nagy, történelmi érdeme Sztálin elvtársé.

A Szovjetunió alkotmányát a Szovjetek II. összszövetségi kongresszusa 1924 januárjában hagyta jóvá. Az alkotmány első szakasza meghirdette, hogy „az új szövetségi állam méltó betetőzése a népek békés együttélése és testvéri együttműködése alapjainak, melyeket még 1917 októberében raktak le”. A Szovjetunió alkotmánya meghatározta a Szovjetunió legfelsőbb hatalmi szerveinek — a Szovjetunió Központi

Végrehajtó Bizottságának, a Szovjetunió Népbiztosai Tanácsának és a Szovjetunió népbiztosságainak — hatáskörét és struktúráját. A Szovjetunió 1924. évi alkotmányának értelmében egy szövetségi állammá egyesült a négy köztársaság: az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság, az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság, a Belorussz Szovjet Szocialista Köztársaság és a Kaukázusontúli Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság. Az alkotmány első szakasza rámutatott azonban arra, hogy „a Szövetségbe való belépés nyitva áll valamennyi szovjet szocialista köztársaság számára, mind a már létezők, mindpedig a jövőben megalakulók számára”.

A Szovjetunió alkotmánya 1923 júliusában lépett életbe a Szovjetunió Központi Végrehajtó Bizottsága ülészakának döntésével. 1923 július 13-án a szovjet kormány valamennyi népet és kormányt nyilatkozatban értesített a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakításáról. Ebben a közleményben hangsúlyozták azokat a mozzanatokat, melyek elősegítették a Szovjetunió megalakulását. A Szovjetunió népei — mutatott rá a közlemény — együtt győztek a földbirtokosok és kapitalisták uralmát megdöntő, diadalmas proletárforradalomban, együtt szenvedték el az intervenció és a blokád súlyos történelmi megpróbáltatását és diadalmasan kiállották azt. A Szovjetunió népei együtt kezdtek hozzá az átélt viszontagságok után a népgazdaság helyreállításához.

„A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, mint az elnyomott népek természetes szövetsége, — mondotta a közlemény — békés és baráti kapcsolatok és gazdasági együttműködést keres valamennyi néppel. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége célul tűzi ki az egész világ dolgozói érdekeinek előmozdítását. A Szovjetunió a Balti-, a Fekete- és a Fehér-tengertől a Csendes-óceánig húzódó hatalmas területen megvalósítja a népek testvériségét és a

munka birodalmát, ugyanakkor arra törekszik, hogy elősegítse az egész világ népeinek baráti együttműködését."

Miután a Szovjetek II. összszozvetségi kongresszusa 1924 januárjában jóváhagyta a Szovjetunió első alkotmányát és a Szovjetunió megalakulásával kapcsolatos valamennyi kérdés megoldódott, Sztálin elvtárs felvetette és meghatározta a Szovjetunió megszilárdításának és fejlődésének további feladatait. Ezzel kapcsolatosan három alapvető és igen fontos kérdést jelölt ki. Sztálin elvtárs rámutatott, hogy a legfontosabb feladat megoldódott: a Szovjetunió megalakult. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége azonban csak akkor lehet hatalmas és megbonthatatlan, ha e Szövetség keretein belül kivívjuk a nemzetiségeknek nemcsak formális egyenlőségét, hanem tényleges egyenlőségét is. A tényleges egyenlőség megteremtéséhez szükséges, hogy az élenjáró orosz nép gazdasági segítséget nyújtson országunk többi népének. A második feladat, hogy az egységes soknemzetiségű állam keretein belül véglegesen megszűnjenek a nacionalizmusnak, a nemzeti elkülönülésnek csökevényei. A Szovjetunió megalakulása nem tudta egycsapásra és teljesen levenni a napirendről a nagyhatalmi sovinizmus és a helyi nacionalizmus csökevényei ellen vívott harc valamennyi kérdését. Ez a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége további megszilárdításának legfontosabb feladata. A harmadik feladat, melyet Sztálin elvtárs Lenin ravatala felett elmondott nagy esküjében kijelölt — a Köztársaságok Szövetségének erősítése és szélesítése volt.

Hogy ezeket a feladatokat milyen sikeresen oldottuk meg, bizonyítja a Szovjetunió egész története, az, hogy a Szovjetunió négy köztársaság szövetségéből tizenhat egyenjogú szovjet köztársaság hatalmas Szövetségévé lett.

1925 májusában a Szovjetek III. összszozvetségi

kongresszusa felvette a Szovjetunióba a Turkmen és az Üzbek Köztársaságot. Ezek a köztársaságok a középázsiai nemzeti elhatárolás végrehajtása után létesültek. 1931 márciusában a Szovjetunió VI. Szovjet kongresszusa alkotmányjogilag lerögzítette a hetedik szövetségi köztársaságnak, a Tadzsik Köztársaságnak belépését a Szovjetunióba. 1936-ban a Szovjetunióhoz már tizenegy köztársaság tartozott. A Kazah és Kirgiz Köztársaságokat szövetségi köztársasággá alakították át. Ekkorra a Kaukázusontúli Föderáció már betöltötte küldetését. A Kaukázusontúl népei között megvalósult a tartós béke és barátság, a Grúz, Örmény és Azerbajdzsán Köztársaság, mindegyik külön-külön, belépett a szovjet köztársaságok családjába.

1940-ben a Szovjetunió tizenhat köztársaság szövetségévé lett. 1940 márciusában a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetjének VI. ülészsaka elhatározta, hogy a Karél Autonóm Szovjet Szocialista Köztársaság Karél-Finn Szovjet Szocialista Köztársasággá alakul át. A Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetjének VII. ülészsaka 1940 augusztusában felvette a Szovjetunióba Litvániát, Lettországot és Észtországot. Ugyanakkor, Besszarábia felszabadítása után megalakult a Moldva Szovjet Szocialista Köztársaság. Ugyancsak 1940-ben Nyugat-Ukrajna és Nyugat-Belorusszia, miután a Vörös Hadsereg felszabadította ezeket a területeket, csatlakozott az Ukrán, illetőleg a Belorussz Szovjet Szocialista Köztársasághoz.

*

A Szovjetunió első alkotmányát 1924-ben fogadták el. 1936-ban a Szovjetunió Szovjetjeinek VIII. (rendkívüli) kongresszusa elfogadta az új, Sztálini Alkotmányt. Az 1924-től 1936-ig eltelt idő alatt országunk arculata gyökeresen megváltozott. Molotov elvtárs már 1935 januárjában, a Szovjetek VII. kongresszusán elmondhatta, hogy Lenin legfőbb végakarata teljesült: „A «nep» Oroszországa szocialista Orosz-

országgá lett." A szocializmus országunkban alapjában véve felépült. Az, amit az 1918. évi első szovjet alkotmány csupán célként jelölt ki, tényé lett. Le kellett fektetni az új alkotmányban azt, amit kivívtak, az alkotmányt összhangba kellett hozni azokkal a gyökeres társadalmi és gazdasági változásokkal, melyek az országban végbementek. Erről beszélt Sztálin elvtárs a Szovjetek VIII. összsövetségi (rendkívüli) kongresszusán mondott történelmi jelentőségű beszámolójában.

Sztálin elvtárs végigtekintett a Szovjetuniónak 1924-től 1936-ig bejárt történelmi útján és a kongresszus viharos tapsa közben mondotta: „Az eredmény az, hogy ma olyan tökéletesen kialakult és minden megpróbáltatást kiállott, soknemzetiségű szocialista államunk van, amelynek szilárdságát megirigyelhetné a világ bármely részének bármelyik nemzeti állama.”*

Már a Nagy Honvédő Háborút megelőző években egyre inkább világossá vált, milyen rendkívüli szerepet játszik a népek testvéri szövetsége bármely agresszor visszaverésének megszervezésében. A párt XVIII. kongresszusán Molotov elvtárs mondotta: „...nagyszerű eszközt találtunk arra, hogy egységes egésszé kovácsoljuk az egész soknemzetiségű Szovjetunió munkásainak és parasztjainak erőfeszítéseit, egyesítsük a különböző népek erőfeszítéseit, megvalósítsuk egyik nép segítségnyújtását a másik számára és közös cél felé vigyük az ügyet. Nyugat felé fordulva például a mi embereink azt mondhatnák: «Miért ne használnátok fel ti is ezt a nem rossz tapasztalatot? Hiszen mindazok a 'tengelyek' az első komoly ároknál megreccsennek és széthullanak. A népek jó Szövetsége viszont nem valamiféle 'tengely', hanem valóban nagy dolog!»"

A második világháború során a fasiszta „tenge-

* Sztálin. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Alkotmánytervezetéről. Szikra 1949. 13. old.

lyek" valóban széthullottak, országunk népeinek a nagy lenini-sztálini elveken épült tartós szövetsége azonban az egész világ előtt megmutatta, milyen hatalmas művet alkottak a Szovjetunió megteremtésével.

A soknemzetiségű szovjet állam még szilárdabban és hatalmasabban került ki a háborúból. „Országunk népeinek barátsága a háború minden nehézségét és megpróbáltatását kiállotta és méginkább megedződött valamennyi szovjet embernek a fasiszta hódítók ellen vívott harcában.” (Sztálin.) Ez valóban egyike volt a Szovjetunió győzelme legfontosabb feltételeinek a Nagy Honvédő Háborúban.

Sztálin elvtárs 1946 február 9-én, Moszkva Sztálin-választókerületének választási gyűlésén kijelentette, hogy szovjet társadalmunk és államrendünk győzedelmeskedett és „soknemzetiségű szovjet államunk kiállotta a háború minden próbáját és bebizonyította életképességét”.*

A szovjet államrend a soknemzetiségű állam példaképének bizonyult. A nemzeti kérdés lenini-sztálini megoldásának tapasztalatát a népi demokratikus országok átvették. Ez a tapasztalat lelkesíti és ihleti az imperialista rablók ellen szabadságukért és függetlenségükért küzdő népeket.

A Szovjetország népeinek testvéri családja, melyet Lenin és Sztálin forrasztott eggyé, fénylő csillagzattá lett. Ez a csillagzat ragyogó sugaraival megvilágítja a haladó emberiség számára a kommunizmus felé vezető utat.

* Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. I. kiad. 1. köt. Szikra 1949. 208. old.

I. SZMIRNOV

A SzK(b)P XIV. KONGRESSZUSA

A SzK(b)P XIV. kongresszusa a szocialista iparosítás kongresszusaként került be a bolsevik párt történetébe. Ez a kongresszus rendkívüli szerepet játszott a Szovjetunióban a szocializmus diadaláért vívott harcban.

Sztálin elvtárs ezen a kongresszuson beszámolójában sokoldalúan továbbfejlesztette a szocializmusnak egy országban lehetséges győzelméről szóló lenini tanítást, mélyenjáróan megalapozta a bolsevikok pártjának irányvonalát, melynek az volt a célja, hogy a szocializmus a Szovjetunióban a kapitalista környezet feltételei közepette diadalt arasson. Sztálin elvtárs ugyanakkor leleplezte a kapitalizmus trockista-zinovjevista restaurátorainak kapituláns ideológiáját. A bolsevikok pártja Sztálin elvtárs vezetésével szétzúzta, elseperte útjából az imperializmus trockista-zinovjevista ügynökeit, akik országunkat áruló módon a kapitalista rendszer függvényévé akarták változtatni.

A XIV. kongresszus kijelölte az iparosítás lenini-sztálini vonalát, perspektívát adott a pártnak a szocializmusért vívott harcban és ugyanakkor a szocialista építés diadalába vetett rendíthetetlen hittel fegyverezte fel a munkásosztályt. A szocialista iparosításról szóló tétel, melyet Sztálin elvtárs dolgozott ki, fénylően megvilágította a szovjet nép számára azokat az addig senki

által nem ismert utakat, melyeket be kellett járni, hogy országunkból a szocializmus legyőzhetetlen országa legyen. A szovjet nép, élén a bolsevik párttal, Sztálin elvtárs vezetésével leküzdötte az osztályelleneségek dühödt ellenállását és forradalmat vitt véghez a népgazdaság valamennyi ágában. Népünk hajlíthatatlanul végrehajtotta az iparosítás lenini-sztálini politikáját. Csakis ennek köszönhető, hogy a Szovjetunió elmaradt agrárországból — amilyen Oroszország azelőtt volt — erős ipari hatalommá vált.

A Szovjetunió szocialista iparosítása volt a kulcsa annak, hogy a falu szocialista átépítését megvalósíthassuk. A hatalom meghódítása után valamennyi feladat közül a falu szocialista átépítése volt a legnehezebb feladat. A szocialista iparosítás megteremtette az előfeltételeket a mezőgazdaság kollektivizálására, megteremtette a szocializmus győzelmének előfeltételeit, nemcsak a városban, hanem falun is.

Az ország szocialista iparosítása, melynek jelszavát a SzK(b)P XIV. kongresszusa tűzte ki, lehetővé tette, hogy hatalmas bázist teremtsünk a Szovjetunió aktív védelmére és egyben biztosította a Nagy Honvédő Háborúban aratott győzelmet.

*

A polgárháborút követő évek, melyekben áttértünk a népgazdaság helyreállításának békés munkájára, a bolsevik párt történetének egyik legfelelősségteljesebb időszakát jelentették. Ezeket az esztendőket az ipar és a mezőgazdaság állandó fejlődése, a munkásosztály létszámának emelkedése, a munkások és parasztok anyagi helyzetének javulása jellemzi. A SzK(b)P XIV. kongresszusa összehívásának idejére a helyreállítás időszaka sikeresen befejeződött.

1925-ben a Szovjetunió nagyipara a háborúelőtti termelésnek körülbelül háromnegyedét szolgáltatta —

ötszörte többet, mint 1920-ban. 1924/25-ben a Szovjetország már 385 millió rubelt fektethetett beruházásokba. A munkások száma 1925 októberében 7 millió volt.

A mezőgazdaság közeledett a háborúelőtti színvonalhoz, elérte a háborúelőtti színvonal 87 százalékát. 1921—23-ban a mezőgazdasági termelés a háborúelőttinek mindössze 58 százaléka volt.

A dolgozók anyagi helyzete megjavult. A munkások bére 1925-ben a háborúelőttinek már 95 százaléka volt. A szegényparasztság 1924/25-ben 290 millió rubel segélyt kapott az államtól. Növekedett a tömegek politikai aktivitása, szilárdult a bolsevik párt tekintélye.

Akkoriban az ország egész gazdasági fejlődése a szocialista elemek szüntelen növekedésének, a kapitalista elemekkel szemben mutatkozó túlsúlyának jegyében folyt. 1923/24-ben az állami és szövetkezeti ipar termelése az össztermelés 75,5 százaléka volt, a magánipar termelése 24,5 százalékra rúgott. 1924/25-ben az állami és szövetkezeti ipar részesedése 79,3 százalékra nőtt, a magánipar részesedése viszont 20,7 százalékra csökkent.

A „nep” első éveiben a kiskereskedelem nagyrésze kereskedők, üzérek és egyéb magánosok kezében volt. Az állami és szövetkezeti kereskedelem azonban rövidesen döntő módon kezdte kiszorítani a magánkereskedőket. A párt sikeresen valósította meg a jelszót, melyet Lenin a XI. kongresszuson tűzött ki: „Tanuljunk kereskedni!” A magánkereskedelem részesedése a kiskereskedelemben 1923/24-ben 57 százalék volt, 1924/25-ben 44,3 százalékra csökkent.

A szocialista szektor a népgazdaság valamennyi szakaszán egyre több és több hadállást hódított meg.

A Szovjetunió helyzete külpolitikai téren is tovább szilárdult. A nemzetközi helyzetet abban az időben bizonyos erőegyensúly jellemezte a szocializmust építő

ország és a kapitalista világ között. Sztálin elvtárs meghatározása szerint a háborút követő rövid lélekzetvételi szünet a lélekzetvételi szünet egész időszakává lett.

A kapitalista államok, miután meggyőződtek, hogy a Szovjethatalom szilárd és tartós, elismerték a Szovjet Köztársaságok Szövetségét. 1924-ben diplomáciai kapcsolat létesült Angliával, Franciaországgal, Japánnal, Olaszországgal. A nagy országok közül addigra már csupán az Amerikai Egyesült Államok nem ismerte el a Szovjetuniót.

Az imperialisták a jobboldali szociáldemokraták árulását felhasználva, a kapitalista országokban el tudták nyomni a forradalmi mozgalmat. Beállott a forradalom ideiglenes apályának időszaka. A kapitalizmusnak egy időre sikerült kikerülnie abból a zűrzavarból, melybe az első világháború következtében jutott. A párt ezt a jelenséget a kapitalizmus időleges, részleges stabilizációjának (megszilárdulásának) nevezte.

A kapitalizmus stabilizációjával egyidejűleg történt a Szovjetunió stabilizálódása is. A két stabilizálódás gyökeresen különbözött egymástól. Az előbbi a kapitalizmus új válsága felé haladt, a második országunk gazdasági és politikai hatalmának szakadatlan növekedését jelezte.

A népgazdaság háborúelőtti színvonala, amely felé akkoriban a Szovjetunió közeledett, elmaradott ország színvonala volt. 1925-ben, a XIV. kongresszus küszöbén, a Szovjetunió túlnyomóan agrárország volt. Az ipar az egész népgazdaság termelésének mindössze egyharmadát szolgáltatta. Kétharmad a mezőgazdaságra jutott. A szerszámgépek és egyéb gépek nagyrészt külföldről kellett behozni. Az ország természeti kincseit csak csekély mértékben kutatták fel és még csekélyebb mértékben használták fel. Azzal a technikával és azokkal az üzemekkel, melyeket a cárizmus-tól örökségül kaptunk, nem lehetett felépíteni a szo-

cializmust, sem pedig biztosítani a Szovjetunió népeinek szabadságát és függetlenségét.

A SzK(b)P XIV. kongresszusa összehívásának pillanatában a bolsevik párt, a munkásosztály, egész országunk előtt teljes élességgel merült fel építésünknek, a szocializmus sorsának kérdése a Szovjetunióban.

„Fel kell-e és fel tudjuk-e építeni a szocialista gazdaságot, vagy pedig arra vagyunk kárhozattva, hogy egy másik, a kapitalista gazdaság számára trágázzuk a talajt? Egyáltalában fel lehet-e építeni a szocialista gazdaságot a Szovjetunióban s ha igen, fel lehet-e építeni, ha a tőkés országokban elodázódik a forradalom és a kapitalizmus stabilizálódik? Fel lehet-e építeni a szocialista gazdaságot az új gazdasági politika alapján, amely, bár minden téren erősíti és gyarapítja országunkban a szocializmus erőit, de ugyanakkor — egyelőre — bizonyos mértékben a kapitalizmust is növeli? Hogyan kell építeni a szocialista népgazdaságot, hol és mivel kell elkezdni ezt az építést?”*

Mindezekre a kérdésekre egyenes és világos választ kellett adni. Másként a párt- és a gazdasági vezetők, az ipart és a mezőgazdaságot építő valamennyi munkás és paraszt egész gyakorlati tevékenysége perspektíva nélküli, vaktában végzett munka lett volna. Ilymódon a párt XIV. kongresszusának hatalmas, történelmi jelentőségű kérdéseket kellett megoldania.

Sztálin elvtárs az „Október, Lenin és fejlődésünk távlatai” című cikkében összehasonlította az 1925-ös esztendőt az 1917-es évvel. Ezek az időszakok fordulópontot jelentettek forradalmunk fejlődésében. 1917-ben arról volt szó, hogy a hatalom a burzsoázia kezéből a proletariátus kezébe megy át. 1925-ben az akkori sokalakulatú gazdálkodásról szocialista gazdálkodásra kellett áttérni. A párt Októberben diadalt aratott, mert kezében volt a leninizmus eszmei fegyvere, szilárdan

* A SzK(b)P története. Szikra 1950. 328—329. old.

irányt vett a burzsoázia hatalmának megdöntésére és a proletariátus diktatúrájának megteremtésére. A párt sikeresen megbirkózik az új körülmények között felmerült feladatokkal, mert szilárdan irányt vett a szocialista építés győzelmére — mondotta akkoriban Sztálin elvtárs.

1917 októberében a munkásosztály politikailag legyőzte a kapitalizmust, megteremtette politikai diktatúráját. A mostani feladat az volt, hogy a kapitalizmust gazdaságilag is leverjék. Ez azt jelentette, hogy megoldódik a legfontosabb ellentmondás, amely országunkban a Szovjethatalom győzelme után megvolt: a legélenjáróbb politikai rend és az elmaradott gazdasági alap közötti ellentmondás.

Sztálin elvtárs a kapitalizmusnak az imperializmus korszakában bekövetkező egyenlőtlen fejlődésének Lenin által feltárt törvényére támaszkodva, továbbfejlesztette és megvédélmezte a bolsevizmus ellenségeivel szemben a lenini tanítást, amely kimondja, hogy egy, egymagában veft országban — a Szovjetunióban — lehetséges a szocializmus felépítése.

Az 1925 áprilisában megtartott XIV. pártkonferencia megerősítette és a párt valamennyi tagja számára törvénnyé tette azt a lenini-sztálini álláspontot, amely szerint a szocializmus győzedelmeskedhetik a Szovjetunióban. A párt ebből az álláspontból kiindulva, Sztálin elvtárs vezetésével, konkrét harci programot fogadott el annak érdekében, hogy a Szovjetunióban felépüljön a szocialista társadalom.

A trockisták szembeszálltak a párt irányvonalával, szembeállították azzal a „permanens forradalom” mensevik „elméletét”, amely tagadja a szocialista építés diadalának lehetőségét országunkban. A buharinisták nem mertek nyíltan szembeszállni a párt irányvonalával, de suba alatt hirdették „elméletüket”, amely szerint a burzsoázia békésen belenő a szocializmusba. Zinovjev és Kámenyev, a megvetésre méltó kapitu-

lánsok, a XIV. pártkonferencia küszöbén kijelentették, hogy a szocializmus diadala a Szovjetunióban az ország technikai és gazdasági elmaradottsága miatt lehetetlen. Minthogy azonban visszaverték őket, egy időre álcázták magukat és a XIV. konferencián álszenteskedve szavazatukkal elfogadták a határozati javaslatot, amely jóváhagyta a pártnak a szocializmus szovjetunióbeli győzelmére vett irányvonalát. Zinovjev és Kámenyev, a nemzetközi imperializmus álcázott ügynökei, a határozati javaslat mellett szavaztak, közben azonban arra készülődtek, hogy a XIV. kongresszuson „bocsátkoznak ütközetbe a párttal”. Összegyűjtötték leningrádi híveiket és megalapították az úgynevezett „új ellenzéket”. Híveiket a leningrádi pártszervezet becsapásával becsempészték a SzK(b)P XIV. kongresszusára küldött leningrádi delegációba.

A párt XIV. kongresszusa 1925 december 18-tól 31-ig folyt le. A kongresszuson 665 szavazati joggal és 641 tanácskozási joggal rendelkező küldött vett részt. A küldöttek 643 000 tagot és 445 000 tagjelöltet képviseltek.

A Központi Bizottság politikai beszámolóját Sztálin elvtárs tartotta. Sztálin elvtárs beszámolójának első részében zseniálisan jellemezte a nemzetközi helyzetet, felvázolta a párt feladatait a nemzetközi kapcsolatok és a munkásmozgalom terén minden országban.

Sztálin elvtárs megindokolta a kapitalizmus stabilizációjának ideiglenes jellegét és hangsúlyozta a világkapitalizmus belső gyengeségét, tehetetlenségét, feltárta a kapitalista rendszer alapvető ellentmondásait: a proletariátus és a burzsoázia, az imperialista országok és a gyarmatok, a győztes és a legyőzött országok, maguk a győztes országok, valamint a Szovjetunió és a kapitalista világ között mutatkozó ellentmondásokat.

Sztálin elvtárs a Szovjetunió és a kapitalista világ

közötti ellentmondásokkal foglalkozva, a két rendszer — a szocialista és a kapitalista rendszer — kölcsönös kapcsolatainak legmélyebb elemzését adta.

„Azután, hogy megszületett a Szovjetország, azután, hogy a régi Oroszország Szovjetunióvá változott, megszűnt az egész világon mindent átfogó kapitalizmus. A világ két táborra szakadt: az imperializmus táborára és az imperializmus elleni harc táborára... A kapitalizmus országainak élén két fő ország — Anglia és Amerika — áll, mint angol-amerikai szövetség. Az imperializmussal elégedetlenek és az imperializmus ellen életre-halálra harcolók élén a mi országunk, a Szovjetunió áll.”*

A világon — mutatott rá Sztálin elvtárs — két fő, de ellentétes erőközpont keletkezik: Anglia és Amerika — a burzsoá kormányok számára és a Szovjetunió — az imperializmus jármának lerázásáért harcoló külföldi népek számára.

Sztálin elvtársnak ezek a tételei különös erővel hatnak napjainkban, amikor a Szovjetunió és a népi demokratikus országok népei és velük együtt az egész haladó emberiség is egységes harci frontban lép fel a reakció ellen, a demokráciáért és a szocializmusért.

Kormányunk külpolitikájának alapja — mutatott rá Sztálin elvtárs — a béke eszméje. Harc az új háborúk ellen, a háborús uszítók terveinek leleplezése — ez a feladatunk. Sztálin elvtárs meghatározta a szovjet állam külpolitikájának irányát és ezt mondotta: „...nem akarunk sem kalapács lenni a gyenge népek, sem pedig üllő az erősek számára. Sem az egyiket, sem a másikat nem kívánjuk, mi a béke mellett vagyunk, amellettt vagyunk, hogy lelepleződjenek mindazok a lépések, melyek háborúra vezetnek, bárminő pacifista zászlócskákkal álcázzák is azokat...”**

Sztálinnak ezek a szavai érthetővé teszik szá-

* Sztálin Művei. 7. köt. 281. old. (oroszul).

** Ugyanott, 296. old.

munkra a Szovjetuniónak, a béke zászlóvivőjének, az imperialista agresszorok, a háborús uszítók ellen küzdő következetes harcosnak külpolitikáját.

Sztálin elvtárs beszámolójában leleplezte az Egyesült Államokban kidolgozott Dawes-terv igazi céljait. (Akkoriban, az első világháborút követő időszakban, Dawes, amerikai bankár terve a mostani Marshall-terv előfutára volt.) A Dawes-tervnek az volt a célja, hogy az amerikai imperialisták meghódítsák az európai és a szovjet piacokat. A bolsevik párt Sztálin elvtárs vezetésével biztosította hazánk függetlenségét az imperialista rablókkal szemben.

A Szovjetunió belső helyzetének kérdéseire átérve, Sztálin elvtárs rámutatott, hogy országunkat agrárországból ipari országgá kell változtatni. Sztálin elvtárs iparunk maximális fejlesztését olyan szükséges minimumnak nevezte „népgazdaságunk függetlensége számára, amely nélkül országunk menthetetlenül gazdasági függvénye lesz a világkapitalizmus rendszerének”.*

A pártot az iparnak a szocializmus felépítésével kapcsolatos hatalmas jelentőségéről szóló lenini útmutatás vezette: „A szocializmus anyagi alapja — írta Lenin — csakis a gépekkel dolgozó nagyipar lehet, amely képes arra, hogy a mezőgazdaságot is átszervezze.”**

Sztálin elvtárs, Lenin útmutatásaira támaszkodva, megalapozta a szocialista iparosítás terveit. A feladat nem az volt, hogy az ipar volumenét az egész népgazdaságban egyszerűen növeljék, hanem, hogy mindenekelőtt a nehézipart és annak lelkét, a gépgyártást fejlesszék.

Ez volt pártunk vezérvonala. „Minden erőnket latba kell vetni, — mondotta Sztálin elvtárs a párt XIV.

* Sztálin Művei. 7. köt. 299—300. old. (oroszul).

** Lenin. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 879. old.

kongresszusán — hogy országunkat gazdaságilag önálló, független, belső piacra támaszkodó olyan országgá tegyük, amely vonzási központul szolgál mindazon országok számára, melyek idővel leválnak a kapitalizmusról, és beleömlenek a szocialista gazdaság medrébe.”*

Az iparosítás sztálini tervének nagy ereje és életképessége abban rejlett, hogy nem szakította el az ipart a népgazdaság más területeitől, hanem szilárdan összekapcsolta annak növekedését a mezőgazdaság, a közlekedés, a kereskedelem növekedésével, a dolgozók jólétének emelésével.

Ilyen hatalmas és ugyanakkor gazdasági tekintetben elmaradott országnak, amilyen akkoriban a Szovjetunió volt, történelmileg igen rövid időszak alatt végrehajtandó iparosítása hatalmas nehézségekkel járt. Egész sor iparágat újonnan kellett felépíteni, új védelmi ipart kellett létesíteni, be kellett indítani a felszerelés, szerszámgépek, gépkocsik, különféle műszerek és egyéb ipari termékek termelését. Mindezt azelőtt külföldről hozták be. Ezenfelül el kellett látni a falut traktorokkal, kombájnokkal, mezőgazdasági gépekkel.

Ehhez óriási anyagi eszközök kellettek. A kapitalista országok rendszerint külföldi tőkebeáramlásból teremtették meg nehéziparukat. Anglia például annak következtében iparosodott, hogy évtizedeken és évszázadokon át rabolta a gyarmatokat, s az ott gyűjtött tőkéket is befektette iparába. Németország a múlt század hetvenes éveiben a Franciaországtól kapott hadikárpótlásból gyorsította meg iparosítását. Egyik módzat sem jöhetett számításba nálunk, mert azok összeegyeztethetetlenek a Szovjethatalom természetével. A Szovjetek országa elvi szempontból nem folyamodhatott az iparosítás céljait szolgáló anyagi eszközszerzés

* Sztálin Művei. 7. köt. 299. old. (oroszul).

olyan szennyes forrásaihoz, mint a gyarmati vagy legyőzött népek kirablása. Lehetetlen volt számunkra az iparosításnak az az útja is, melyen a cári Oroszország haladt. A cári Oroszország ugyanis súlyos feltételek mellett koncessziókat nyújtott, rabságba döntő kölcsönöket vett fel. A szovjet nép nem azért fejezte be diadalmasan a polgárháborút, hogy az intervenciók felett kivívott diadal után önként vegye magára az imperialisták bilincseit. Egyébként pedig a külföldi kölcsönökből végrehajtandó iparosítás lehetetlen volt a Szovjetunió számára azért is, mert a kapitalista országok nem voltak hajlandók kölcsönöket nyújtani.

A szovjet állam számára az iparosításnak egyetlen útja maradt. Ez az út a megtakarítások és a szocialista felhalmozás útja volt. A Szovjetunióban olyan források kerültek felszínre, amilyenek a kapitalista országokban nem voltak és ma sincsenek. A szovjet állam számára, minthogy rendelkezett a gyárak, az üzemek, a közlekedés, a bankok, a kül- és belkereskedelem felett, lehetőség nyílt, hogy a hasznot, melyet ezen igen fontos gazdasági ágazatok hoztak, új vállalatok létesítésére fordítsa. Az Októberi Forradalom következtében gyökeresen megjavult a parasztság helyzete és így a parasztság is hozzájárulhatott a szocialista iparosításhoz, melynek egyaránt fontos jelentősége van mind a város, mind pedig a falu dolgozói számára.

Sztálin elvtárs ezután következő megnyilatkozásaiban rámutatott az anyagi eszközök felhalmozásának és észszerű felhasználásának elszakíthatatlan kapcsolatára. A legszigorúbb takarékossgot kellett bevezetni a kiadások terén, észszerűsíteni kellett a termelést, fokozni kellett a munka termelékenységét, csökkenteni kellett az önköltséget, fel kellett számolni az improduktív kiadásokat és mindenfajta pazarlást. A takarékoság rendszere országunkban a szocialista gazdálkodás legfontosabb módszerévé lett.

A párt a szocialista iparosítást a „nep” körülményei közepette indította meg. Sztálin elvtárs megvédelmezte és elméletileg továbbfejlesztette a „nep”-nek, mint népgazdaságunk szocialista alapjának építését megkönnyítő politikának lenini értelmezését. Sztálin elvtárs a SzK(b)P XIV. kongresszusán mondott zárszavában leleplezte a zinovjevistáknak azt a badar állítását, mely szerint a „nep” visszatérés a kapitalizmushoz. Sztálin elvtárs megadta a „nep” klasszikus meghatározását. Ez a meghatározás a marxista dialektikának a társadalmi élet bonyolult jelenségeire való alkalmazásának példaképeként vonult be a marxizmus-leninizmus kincsestárába.

„A nep a proletárállam különleges politikája. E politika teret enged a kapitalizmusnak, ugyanakkor a parancsnoki magaslatokat a proletárállam kezében tartja. E politika a kapitalista és a szocialista elemek harcát tételezi fel, célja a szocialista elemek szerepének növekedése a kapitalista elemek rovására, célja a szocialista elemek diadala a kapitalista elemek felett, az osztályok megsemmisítése, a szocialista gazdasági élet alapjának felépítése.”*

Ez a meghatározás a szocializmus diadala felé vezette a pártot, eszmeileg szétzúzta a trockizmusnak és az „új ellenzék”-nek azt a kísérletét, hogy a „nep”-et burzsoá restaurációra használja fel.

A leninizmusnak az „új ellenzék”-hez tartozó ellenségei a XIV. kongresszuson szembeszálltak az iparosítás sztálini tervével. Megpróbálták felvetni burzsoá-restaurátor „tervüket”, melynek az volt a célja, hogy országunkat a kapitalista világ agrárfüggvényévé tegye, gyengeségben és fegyvertelenül tartsa a kapitalista környezettel szemben. A leninizmusnak ezek az ellenségei azt javasolták, hogy mondjunk le az iparosítás politikájáról, tartsuk meg országunkat földművelő

* Sztálin Művei. 7. köt. 364. old. (oroszul).

országnak, amely főként nyersanyagot és élelmiszert termel kiviteli célokra. Áruló terv volt ez, melynek az volt a célja, hogy a Szovjetuniót rabságba döntse és kezét-lábát összekötözve, kiadja az imperialista rablóknak.

A trockista-zinovjevista árulók vonala egybeesett az imperialista burzsoázia vonalával, amely országunkat a kapitalista rendszer függvényévé akarta tenni. Sztálin elvtárs leleplezte az „új ellenzék” híveit, mint az imperialista tervek elősegítőit.

Sztálin elvtárs a XIV. kongresszuson elmondott beszédében elméletileg megalapozta, hogy iparunk, típusát tekintve, szocialista termelés, nempedig államkapitalista, amint azt a leninizmus ellenségei rágalmozó módon állították. Sztálin elvtárs a legmélyebben elemezte iparunk termelési viszonyait, a munkásosztálynak a termelési eszközökhöz, mint kollektív tulajdonhoz való viszonyát. Ezzel pontosan meghatározta az ország iparosításának szocialista jellegét és szétzúzta az „új ellenzék” antileninista koholmányait, melyek szerint állami iparunk nem szocialista ipar és ezért nem szolgálhat alapul a szocializmus számára.

Zinovjev és segítőtársai harcoltak a szocializmusnak egy egymagában álló országban való győzelméről szóló lenini tanítás ellen és azt állították, hogy a középparaszt nem lehet a munkásosztály szövetségese a szocialista építésben. A zinovjevisták a középparasztsággal kötendő szilárd szövetség lenini elvével szemben azt állították, hogy a középparaszt érdekei kibékíthetetlenül szembenállnak a munkásosztály érdekeivel. Abban az időben a parasztság fő tömegét a falun a középparasztok tették. Ilymódon a zinovjevisták áruló módon szembe akarták állítani a munkásosztállyal a falu dolgozóinak zömét. Ez, a dolog lényegét tekintve, a régi trockista elmélet előranciaigálása volt. E trockista elmélet szerint a proletariátus diktatúrájának időszakában a munkásosztály és a paraszt-

ság között kibékíthetetlen ellentétek vannak. Annak a lehetőségnek tagadása, hogy a parasztság fő tömegeit be lehet vonni a szocializmus építésébe, hogy a proletariátus magával ragadhatja a parasztságot — arra vezetett, hogy tagadták a szocializmus felépítésének lehetőségét országunkban.

Sztálin elvtárs letépte az álarcot a megvetésre méltó kapitulánsokról, feltárta trockista-mensevik lényegüket. Megmutatta, hogy Zinovjev és Kámenyev ugyanazt a nótát fújják, mint a párt ellenségei, akik ellen Lenin annakidején könyörtelen harcot vívott. Sztálin elvtárs megmutatta, hogy a párt egyik legfontosabb feladata a szocializmus építésének időszakában a munkásosztály szövetségének megszilárdítása a középparaszttal. Sztálin elvtárs feltárta a két elhajlást, mely akkor a pártban a parasztkérdést illetően mutatkozott. A jobboldali elhajlás képviselői — a buharinisták — lebecsülték, jelentéktelennek tüntették fel a kulákveszélyt. A „baloldali” elhajlás képviselői — a trockisták és zinovjevisták — a kuláktól való vakréműletet, félelmet hintették el, lebecsülték a középparaszt szerepét. Ezek az elhajlások — mondotta Sztálin elvtárs — egyaránt veszélyesek és ha továbbfejlődnek, felbomlaszthatják és elpusztíthatják a pártot. Szerencsére vannak pártunkban crök, melyek mind az első, mind a második elhajlásnak véget tudnak vetni.

Az ezután következő események alátámasztották Sztálin elvtárs előrelátásának helyességét. A párt valóban szétzúzta és egyszersmindenkorra megszüntette mind a „bal”-, mind pedig a jobboldali elhajlást. Ezzel biztosította a munkásosztály szövetségét a középparaszttal a szocialista építés terén.

A bolsevik párt Sztálin elvtárs vezetésével a következő években végrehajtotta a kulákságnak mint osztálynak felszámolását és sokmillió parasztgazdaság kollektivizálását. Eredményül elértük azt, „... hogy a

munkások és a parasztok szövetsége magasabb fokra emelkedett, a szocialista társadalom erkölcsi és politikai egységévé lett, amire az egész világtörténelem nem ismert példát.”*

A SzK(b)P XIV. kongresszusa a párt fő feladataként fogadta el a szocialista iparosítás végrehajtását, a harcot a szocializmus diadaláért országunkban. A kongresszus egyhangúlag elvetoa az ellenzékiek kapituláns terveit, melyek csak a szocializmus ellenségeinek lettek volna előnyösek. Porbaomlottak az ellenség számításai, melyekkel országunkban vissza akarta állítani a kapitalizmust, alá akarta aknázni a kommunista párt lenini egységét, meg akarta gyengíteni a proletariátus diktatúráját. Sztálin, Lenin ügyének nagy folytatója, hű tanítványa és fegyvertársa, magasra emelte a szocializmusért vívott harc diadalmas lenini zászlaját. Sztálin elvtárs a leninizmus zászlaja alatt tömörítette a pártot és magabiztosan harcra vezette a szovjet népet a szocializmus diadaláért.

A XIV. kongresszus elfogadta az iparosítás programját és kijelölte a párt szervezeti megszilárdítását, a proletárok legjobbjainak a pártba való bevonását, az egész szervezési munka megjavítását szolgáló intézkedéseket.

A XIV. kongresszus jóváhagyta a párt új szervezeti szabályzatát, amely előírta a párt szociális összetételének megjavítását. A kongresszus enyhítette a szervezeti szabályzatnak a munkások pártba való belépésére vonatkozó kikötéseit, csökkentette az ajánlók számát. Ugyanakkor a kongresszus külön határozatban utasított minden pártszervezetet, hogy mindenkit, akit a bolsevik pártba felvesznek, alaposan meg kell vizsgálni, nem szabad megengedni a válogatás nélküli fel-

* Molotov. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 31. évf. fordulója. Szikra. 23. old.

vételt és az egyéni kiválasztás bolsevik módszerét kell követni.

A Szovjetunió megalakulásával kapcsolatban megváltozott a párt elnevezése. A kongresszus elhatározta, hogy a párt nevét Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt-ról, a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjára változtatja.

Ugyancsak határozatot hozott a kongresszus a szakszervezetek és a Komszomol munkájáról is. A szakszervezetek számára feladatul tűzték ki a munkásosztály politikai nevelését, a munkástömegek bevonását az ország iparosításáért vívott aktív harcba. A Komszomol VII. kongresszusa a SzK(b)P XIV. kongresszusának a Komszomolról szóló határozatai alapján 1926 márciusában kidolgozta a Komszomol aktív részvételének tervét a szocialista építésben.

*

A zinovjevisták, akiket a kongresszuson szétverték, Leningrádba való visszatérésük után pártellenes harcot indítottak a kongresszus határozatai ellen.

A párt a kongresszus után Molotov, Kirov, Vorosilov, Kalinyin, Andrejev elvtársakat és más kongresszusi küldötteket küldött Leningrádba. Ezek az elvtársak megmagyarázták a leningrádi pártszervezetnek, milyen áruló módon viselkedett a kongresszuson a leningrádi küldöttség, leleplezték a zinovjevisták pártellenes vonalát.

A leningrádi bolsevikok egyhangúlag elítélték a pártellenes zinovjevista „új ellenzéket” és teljes egészében jóváhagyták a XIV. kongresszus határozatait. A város pártszervezete tagjainak 97 százaléka a SzK(b)P-nak a XIV. kongresszuson elfogadott fő irányvonala mellett szavazott. A leningrádi bolsevikok Lenin—Sztálin pártjának első soraiban maradtak. Sztálin elvtárs a SzK(b)P leningrádi szervezetének szentelte 1926 elején megjelent „A leninizmus kérdéseirhez” című művét. Sztálin elvtárs ebben a történelmi jelen-

tőségű munkájában eszmeileg szétzúzta a zinovjevisták likvidátori és kapituláns „filozófiáját”, megalapozta a párt XIV. kongresszusának irányvonalát, az ország szocialista iparosítása és a szocialista társadalom felépítése felé mutató irányvonalat.

Ugyancsak szétzúzták a leningrádi Komszomol zinovjevista vezető csoportját is. A Komszomol leningrádi kormányzósági bizottsága egy Zinovjev által rendezett ülésen a Komszomol történetében hallatlan határozatot hozott, melyben kimondotta, hogy nem engedelmeskedik a SzK(b)P XIV. kongresszusa döntéseinek. A leningrádi Komszomolnak ez a zinovjevisták álláspontjára helyezkedett vezető csoportja egyáltalán nem tükrözte a Komszomol tömegeinek hangulatát. A leningrádi Komszomol-szervezet hamarosan szintén elfoglalta a Komszomolban az őt megillető helyet.

A párt és a nép ellenségeinek széázása elengedhetetlen feltétele, biztosítéka volt az ország iparosítása és a szocializmus felépítése megvalósításának a Szovjetunióban. A párt, amely tömörült a Sztálin elvtárs által vezetett lenini Központi Bizottsága körül, biztosította mind a trockistáknak, mind pedig Zinovjev és Kamenyev „új ellenzék”-ének széázását. A trockisták és zinovjevisták egyesültek és 1926 nyarán pártellenes ellenzéki blokkot alkottak. Ebben a blokkban a trockisták és zinovjevisták összegyűjtötték valamennyi korábban széázott ellenzéki blokk maradványait és megvetették az antileninista illegális párt alapjait. A zinovjevistáknak a SzK(b)P XIV. kongresszusán elhangzott pártellenes felszólalásaitól egyetlen fekete vonal húzódott a blokk galád ellenforradalmi tevékenységéig, a szovjet nép ellen szőtt összeesküvésekig. Az imperialista kémszervezetek mind e bérenceinek egyetlen bűnös céljuk volt: megghiúsítani a párt politikáját, akadályozni az ország szocialista iparosítását.

A bolsevikok pártja minden erőt összpontosítva a

lenini-sztálini Központi Bizottság körül tömörítette a kommunistákat és kérlelhetetlen harcot vívott a kapitulánsok, a kishitűek ellen.

Sztálin elvtárs történelmi jelentőségű érdeme az a hatalmas elméleti munka, melyet abban az időszakban a nemzetközi helyzet marxi-lenini elemzésével, a szovjet állam szocialista jellegének feltárásával, a trockizmus és az „új ellenzék” kapituláns, likvidátor lényegének leleplezésével végzett.

Sztálin elvtársnak a SzK(b)P XIV. kongresszusán elhangzott előadói beszéde és zárszava ragyogó példája a marxista-leninista elmélet alkotó fejlesztésének. A marxi-lenini elmélet irányt mutat a szocialista társadalom építésében. Sztálin a legmélyebben kidolgozta a szocialista iparosítás legfontosabb problémáit, megteremtette az eszmei és elméleti, valamint politikai előfeltételeket a szocializmus felépítése számára a Szovjetunióban. Ez a munkássága választ adott a párt nagy, történelmi jelentőségű tevékenységének legaktuálisabb kérdéseire a kapitalizmusból a szocializmushoz vezető átmenet irányítását illetően.

Most, hogy már végigtekinthetünk a szocialista építés egész megtett útján, különösen világosan áll előttünk azoknak az elméleti tételeknek mozgósító ereje, melyeket Sztálin elvtárs még 1925-ben mondott ki. Sztálin elvtárs a szovjet gazdasági életnek, a benne mutatkozó kapitalista és szocialista elemek kölcsönös viszonyának ragyogó és mély marxi-lenini elemzésével, az osztályok akkori kölcsönös viszonyának elemzésével bebizonyította, hogy a szocializmus felépítése országunkban lehetséges és megadta a szocialista iparosítás konkrét programját.

Sztálin elvtárs beszámolójában rendkívül szembe-tűnően mutatkozik meg a bolsevik párt nagysága, irányító és szervező szerepe a szovjet állam életében, döntő szerepe a szocialista rend győzelmében.

„... nálunk a párt — mondja Sztálin elvtárs —

koronája mindennek." A szovjet állam hatalmas sikerei nem lettek volna lehetségesek, "...ha Pártunk nem állt volna feladatainak magaslatán, ha nem növekedett és nem erősödött volna. A pártnak mint vezetőerőnek jelentősége ebben a tekintetben felmérhetetlen... bel- és külpolitikánk valamennyi alapvető kérdésében a párté volt a vezetőszerp. És csakis ezért lehettek sikereink a bel- és külpolitikában."*

A párt Sztálin elvtárs vezetésével megőrizte és megsokszorozta a hatalmas eszmei örökséget, melyet Lenin hagyott reá. A trockizmus és az „új ellenzék” ellen vívott kérlelhetetlen harcban megvédelmezte sorainak szilárd egységét. A bolsevik párt eszmei diadalt aratott a mensevizmus felett és 1917 októberében diadalra vezette a munkásosztályt. Ugyanilyen nagy jelentősége volt a szocializmus diadala szempontjából országunkban a trockizmus és az „új ellenzék” 1925-ben történt eszmei szétverésének.

Sztálin elvtárs felfegyverezte a pártot és a munkásosztályt az országunkban folyó szocialista építés diadalába vetett törhetetlen hittel, annak megértésével, hogy a Szovjetunió dolgozóinak a szocialista társadalom felépítéséért vívott harca nemzetközi jelentőségű.

„Sztálin Művei”-nek 8. kötetében elsőízben került nyilvánosságra „A szocializmus felépítésének lehetőségéről országunkban” című mű. Sztálin elvtárs itt éppúgy, mint több más művében, megmutatta, hogy a szocializmus győzelmének országunkban két különböző oldala van. Az egyik a belső viszonyok területére terjed ki, a másik a külkapcsolatok területére.

„...a szocialista társadalmat — írta Sztálin elvtárs — felépíthetjük saját erőinkkel a forradalom nyugati győzelme nélkül is, de a mi országunk egyedül

* Lenin—Sztálin. Párt és pártépítés. Szikra 1950. 562—563. old.

nem képes biztosítani országunkat a nemzetközi tőke merényletei ellen — ehhez arra van szükség, hogy a forradalom Nyugaton néhány országban győzelmet arasson. Más dolog a szocializmus felépítésének lehetősége országunkban és más dolog országunk biztosításának lehetősége a nemzetközi tőke merényletei ellen.”*

Következésképpen tehát mindaddig, amíg a kapitalista környezet létezik, megmarad a Szovjetunió ellen irányuló külföldi kapitalista támadás veszélye is. E veszély megsemmisítésére meg kell semmisíteni a kapitalista környezetet. Sztálin elvtárs ezzel együtt rámutatott, hogy „... a Szovjetország népe és annak Vörös Hadserege az újabb külföldi kapitalista intervenciót — ha a Szovjethatalom helyes politikát folytat — ugyanúgy vissza fogja verni, mint ahogy visszaverte az első kapitalista intervenciót 1918—1920-ban.”** A szovjet népnek az 1941—1945. évi Honvédő Háborúban aratott nagy diadala legmeggyőzőbb bizonyítéka ennek a sztálini előreletásnak.

A párt XIV. kongresszusa óta eltelt idő alatt országunkban hatalmas szocialista átalakulások mentek végbe. A Szovjetunió erős ipari hatalommá vált, amely, az egész ipari termelés volumenét tekintve, már a második ötéves terv végén az első helyre került Európában, megelőzte Angliát, Németországot és Franciaországot. 1940-ben a Szovjetunió ipari termelése az 1913. évinek tizenkétszeresére emelkedett. 1940-ben 5,5-szer több szenet, 4,3-szer több acélt, majdnem négyszer több nyersvasat, 3,5-szer több kőolajat termeltek, mint amennyit Oroszország termelt 1913-ban. A nehéz-

* Sztálin Művei. 8. köt. 97. old. (oroszul).

** A SzK(b)P története. Szikra 1950. 331. old.

ipar termelése ugyanezen idő alatt tizenötszörösére, a gépgyártásé ötvenszeresére nőtt.

A szocialista iparosítás ilyen irányvonalának köszönhető, hogy a termelési eszközök gyártásának aránya, amely a cári Oroszországban az egész ipari termelésben százalékosan 40,7 volt, 1940-re 61 százalékra nőtt meg.

A sztálini ötéves tervek évei alatt szovjet földön az új üzemek, gyárak, villamos erőművek ezrei épültek fel. Szibériában és az Uralban, Közép-Ázsiában, a Kaukázusontúl és a Távolkeleten új hatalmas iparvidékek jelentek meg.

„Ezeket az eredményeket elsősorban azáltal értük el, hogy végrehajtottuk az állam iparosításának bolsevik politikáját és a nehézipar fejlesztését állítottuk az előtérbe. Erre annál inkább szükség volt, mert az elenséges kapitalista környezetben népünknek mindig arra kellett gondolnia, hogy készen álljon egy esetleges támadás elhárítására.”*

A dolgozók szocialista munkaversenye, melyet a bolsevik párt szervezett és irányított, döntő szerepet játszott az iparosítás sztálini programjának diadalmas megvalósításában.

Az ország iparosítása anyagi alapul szolgált a szovjet népnek és a Szovjet Hadseregnek a Nagy Honvédő Háborúban aratott nagy diadalai számára. A Honvédő Háború utolsó három esztendejében tizenöt-szörte több lövedéket, bombát és aknát gyártottunk, mint a cári Oroszország az első világháború utolsó három esztendejében. Puskát és géppisztolyt ötször annyit, ötvenszerre több kézi és állványos gépfegyvert, harmincszorta több löveget gyártottunk. Ezenkívül gyártottunk évente több mint harmincezer páncélost és önjáró löveget és mintegy negyvenezer repülőgépet.

* V. M. Molotov. A külpolitika kérdései. Szikra 1949. 570. old.

Ezeket a harceszközöket a cári Oroszországban az első világháború idején szinte egyáltalában nem gyártották.

A háborúutáni időszakban új erővel mutatkoznak meg a szocialista népgazdasági rendszer előnyei, iparunk felsőbbrendűsége. A Szovjetunió, amely egyes-egyedül belső erőforrásaira támaszkodik, sikeresen küzd le a helyreállítási munkálatok nehézségeit. A háború utáni ötéves terv nemcsak a helyreállítást, de iparunk további felvirágoztatását is céljául tűzte ki. Az ötéves terv végére az ipari termelés volumenének, az 1940-es év színvonalával összehasonlítva, 48 százalékkal kell növekednie.

Az ötéves terv elsősorban a nehéziparnak (kohászat, szén- és kőolajipar, gépgyártás stb.) helyreállítását írja elő. Ez az egész népgazdaság alapja. A terv ezzel együtt előírja az ipar technikai bázisának jelentékeny felújítását és kiszélesítését. Az ötéves terv végére a szovjet iparban 1 300 000-re emelkedik a fém-megmunkáló szerszámgépek száma. Ez majdnem egyharmadával lépi túl az Egyesült Államok 1940. évi gépállományát. Nincs ma már olyan gép vagy munkapad — kezdve a hatalmas blumingtől a legfinomabb műszerig — melyet a szovjet üzemekben, szovjet munkások kezével ne lehetne előállítani.

A szovjet nép a háborúutáni sztálini ötéves terv első három esztendejének programját túlteljesítette. A szovjet ipar termelése már 1947-ben elérte a háborúelőtti színvonalat. 1948-ban iparunk az 1940. évit 18 százalékkal felülmúló színvonalon dolgozott.

Az országban kibontakozott az egész népet átfogó munkaverseny az ötéves terv négy év alatti teljesítéseért, a szocialista ipar további megszilárdításáért, amely államunk gazdasági és katonai erejének, a világkapitalizmus rendszerétől való függetlenségének alapja.

A szocialista társadalom építésének befejezése és a szocializmustól a kommunizmushoz vezető fokozatos átmenet elszakíthatatlan kapcsolatban áll azzal a fel-

adattal, melyet Sztálin elvtárs a SzK(b)P XVIII. kongresszusán tűzött ki: gazdasági tekintetben, azaz az egy-egy lakosra jutó ipari termék tekintelében túlszárnyalni a fő kapitalista országokat. A szovjet nép, a nagy Sztálin irányította bolsevik párt vezetésével, fáradhatatlanul harcol ennek a nagy feladatnak megvalósításáért, a szocialista iparosítás további sikereiért és magabiztosan halad a kommunizmus útján.

A. MATYUGIN

A MOSZKVAI BOLSEVIKOK HARCBAŇ A NÉPGAZDASÁG HELYREÁLLÍTÁSÁÉRT

A polgárháború diadalmas befejezése és az intervenciósok kiűzése után a Szovjetország új történelmi szakaszba lépett. Ez a szakasz a szocializmus békés építésének időszaka. Országunk munkásaira és parasztjaira hatalmas feladatok hárultak: az ipar, a földművelés, a közlekedés helyreállítása, a városok és falvak újjáteremtése, az egész társadalmi élet átállítása szocialista alapokra.

Ezeknek a feladatoknak megoldása rendkívül nehéz dolog volt. A négyesztendős imperialista háború és az intervenciósok ellen vívott hároméves háború következtében országunk súlyos gazdasági helyzetben volt.

Nehéz napokat élt át akkoriban Moszkva, a szovjet főváros is. Nem volt elég nyersanyag, fűtőanyag, élelmiszer és szakképzett munkás. Mindez akadályozta az ipar munkáját. 1920 nyarán Moszkvában 460 gyár és üzem állt le. Az ipari termelés a háborúelőttihez viszonyítva erősen csökkent, 1920-ban mindössze 15 százaléka volt az 1913. évinek.

A városgazdálkodás helyzete sem volt jobb. 1920 végén majdnem teljesen megszűnt a közúti villamosforgalom. A gázgyár megszakításokkal dolgozott. A

vízvezetési hálózat sok helyen elpusztult. A lakóházakat tatarozni kellett volna.

A lakosság létszáma a városban az 1913. évi 1 600 000-ról 1920-ban 1 027 000-re csökkent. A gyári és üzemi munkások száma a háborúelőtti színvonalhoz viszonyítva 40 százalékkal csökkent. A moszkvai munkások egy része a Vörös Hadseregben vagy közellátással kapcsolatos, illetőleg párt- és állami munkán volt az ország más vidékein. Sokan életüket áldozták a polgárháború harcterein, a szovjet haza védelmében. Mások az éhség elől menekülve szétszéledtek a falvakban. Azok a munkások, akik továbbdolgoztak a főváros üzemeiben, példátlan nélkülözéseket szenvedtek el.

A háborúról a békés építésre vezető átmenet nehézségei 1921 tavaszára teljes erővel érezhetőkké váltak. Különösen erősen mutatkoztak meg ezek a nehézségek a fűtőanyag- és élelmiszerhiányban. Ebben az időben a politikai helyzet az országban már csak azért is kiéleződött, mert a parasztság elégedetlenkedett az egész gabonafelesleg kötelező beszolgáltatása miatt. Elégedetlenség mutatkozott a munkásosztály bizonyos részében is, többek között Moszkva egyes üzemeiben.

A Szovjethatalom ellenségei megpróbálták kihasználni ezt az elégedetlenséget. A mensevikek, az eszerek és az anarchisták gazul rágalmazták a bolsevik pártot, bizonygatni próbálták, hogy a kommunisták nem tudják kivezetni az országot a gazdasági romlásból. Igyekeztek a dolgozó tömegeket szembeállítani a Szovjethatalommal. Az antileninista elemek áruló politikát folytattak az OK(b)P soraiban is, többek között a moszkvai pártszervezetben.

A párttagság kevésbbé állhatatos részének körében ingadozás mutatkozott. A pártba befurakodott korábbi mensevikek, eszerek, bundisták pártellenes hangulatot szítottak.

A párt ellenségei, élükön Trockijjal, ráerőszakolták a pártra a „szakszervezeti vitát”. Ennek a vitának

idején nemcsak a szakszervezetek szerepéről, hanem főként a pártnak a parasztsághoz, az egész dolgozó lakossághoz való viszonyáról is folyt a vita.

Moszkva volt a harc központja. Itt különösen kiéleződött a harc. „Az ellenzék itt összpontosította fő erőit, s a főváros szervezeteinek megnyerését tűzte ki céljául. De a moszkvai bolsevikok határozottan visszaverték ezeket a frakciós fondorlatokat.”* Sem a trockisták, sem a „munkásellenzék” képviselői nem találtak támogatásra a moszkvai bolsevikok körében. A fővárosi bolsevikok nyílt harcban zúzták szét az ellenzékiet.

A párt ellenségeinek leleplezése és a tömegeknek a gazdasági nehézségek leküzdésére való mozgósítása szempontjából felbecsülhetetlen jelentőségük volt akkoriban Lenin és Sztálin beszédeinek.

1921 január 18-án a *Pravda* közölte a „tizek” platformját, melyet Lenin, Sztálin és a párt Központi Bizottságának más tagjai írtak alá. Ebben a platformban kifejtették nézeteiket a szovjet állam rendszerében működő szakszervezetekről, melyeket az irányítás és gazdálkodás, a kommunizmus iskoláinak tekintettek. A tömegekkel szemben folytatott pusztá parancsolgatás és kényszerítés trockista módszerével Lenin és Sztálin a meggyőzés és nevelés módszereit állította szembe.

A *Pravda* 1921 január 19-én közölte Sztálin elvtársnak „Nézeteltéréseink” című cikkét. Ebben a cikkben Sztálin kifejtette, hogy a munkásosztály millióit harcba kell indítani a gazdasági bomlás ellen, fel kell kelteni a nagy tömegek kezdeményezését, öntudatát, öntevékenységet, a munkások millióit be kell vonni a termelés újjáteremtésébe a demokratikusan felépített szakszervezeteken keresztül.

A Moszkvai Pártbizottság felhívást intézett „a főváros és a kormányzáság valamennyi pártszervezetéhez”, hogy támogassák Lenin és Sztálin téziseit. Ez-

* A SzK(b)P története Szikra 1950 307. old

után Moszkvában és az egész kormányzáságban kommunista vitagyűlések folytak le. A párt tagjai és tagjelöltjei gyűléseiken túlnyomó többséggel a „tizek” lenini-sztálini platformja mellett szavaztak. Szótöbbséggel elfogadta ezt a platformot a Moszkva-kormányzósági pártkonferencia (1921 februárjában).

Ilymódon a moszkvai bolsevikok a Szovjethatalom nyílt és titkos ellenségeinek valamennyi támadását visszaverték.

A moszkvai bolsevikok leleplezték a trockisták és követőik pártellenes politikáját, határozottan elvetették követeléseiket és lelkesen kezdtek hozzá a gyárak, az üzemek helyreállításához. Ezenkívül komoly segítséget nyújtottak a szétrombolt mezőgazdaság újjáteremtésében.

1921 februárjában Moszkvában a párt tagjait a mezőgazdaság frontjára mozgósították. A főváros 518 kommunistája utazott ki Moszkva-, Voronyezs- és Tambov-kormányzóság kerületeibe, hogy a gyakorlatban vegyen részt a mezőgazdaság helyreállításában, a munkásosztály és a parasztság szövetségének megszilárdításában.

A fővárosi szervezet kemény politikai harc közepette készülődött az OK(b)P X. kongresszusára. Lenin és Sztálin a legnagyobb aprólékossággal, minden tekintetben átgondolta az új gazdasági politikára való átmenet megszervezését.

*

A párt X. kongresszusa emlékezetes határkő hazánk történetében. A kongresszus döntései különleges szerepet játszottak országunk szocialista átalakításában és a nép aljas ellenségeinek leleplezésében. A kongresszus igen fontos döntéseket hozott az új gazdasági politikára („nep”) való átmenet kérdésében, ami a népgazdaság helyreállítása és a szocializmus építése szempontjából feltétlenül szükséges volt. A kongresszus elhatározta, hogy az egész gabonafelesleg köte-

lező beszolgáltatását terményadóval helyettesíti. A parasztok lehetőséget nyertek, hogy a mezőgazdasági terményfelesleget szabadon áruba bocsássák. Ennek következtében közvetlen érdekükké vált a vetésterület növelése és a terméseredmények emelése. Ez viszont jótékonyan befolyásolta a nagy- és kisipar helyreállítását.

A magánkereskedelem fejlesztése a kapitalizmus részleges újjáéledésére vezetett ugyan, de a magántőke, olyan feltételek között, amikor a gazdasági élet valamennyi parancsnoki magaslata az állam kezében volt, nem jelentett különösen komoly veszélyt.

Lenin és Sztálin azt tanította, hogy nem kell félni a kapitalizmus részleges térnyerésétől. A magánipar fejlődése az állam ellenőrzése alatt elősegíti az ipari áruk termelésének növekedését. A Szovjethatalom szervei által szabályozott kereskedelmi szabadság és pénzforgalom meggyorsítja a mezőgazdaság fellendülését. A szovjet állam minden eszközzel fejleszti a szocialista nagyipart, a szövetkezeteket és ezzel előkészíti a kapitalista elemek elleni döntő támadást.

A „nep” kezdeti időszakát, körülbelül 1921 márciusától 1922 márciusáig, Lenin és Sztálin a visszavonulás időszakának nevezte. Ez azonban nem a vereséget szenvedett párt visszavonulása volt. Ellenkezőleg, az intervenció és a polgárháború korszakában az ellenséggel szemben diadalt aratott párt visszavonulása volt ez.

„A hadikommunizmus kísérlet volt arra, hogy rohammal, frontális támadással vegyük be a tőkés elemek erődjét városban és falun egyaránt. Ebben a támadásban a párt messze előre rohant, s az a veszély fenyegette, hogy elszakad bázisától. Lenin most azt ajánlotta, hogy menjünk kissé vissza, ideiglenesen vonuljunk vissza valamivel közelebb a hátszázághoz, a rohamról térjünk át az erőd hosszasabb ostromára,

hogy miután erőt gyűjtöttünk, megint támadásba menjünk át.”*

Ilymódon tehát a „nep” nem volt a szocializmus felépítésének a bolsevik párt által kijelölt tervétől való visszavonulás, amint ezt a szmenovehisták, men-sevikek, trockisták és a Szovjethatalom egyéb ellenségei vélték. Lenin már az új gazdasági politika bevezetése után egy évvel, az OK(b)P XI. kongresszusán kijelentette, hogy a visszavonulás befejeződött és kitűzte az erők átcsoportosításának, a magántőke ellen indítandó támadás előkészítésének feladatát.

Bölcs lenini-sztálini politika volt ez, amely részlegesen teret engedett a kapitalizmusnak, számításba vette a szocialista szektornak a burzsoá elemek ellen vívandó harcát és előkészítette a kizsákmányoló osztályok végleges felszámolását és a szocializmus teljes diadalát a kapitalizmus felett.

A moszkvai bolsevikok a X. kongresszus döntései és Lenin további útmutatásai alapján széleskörű kampányt indítottak, hogy megmagyarázzák Moszkva és a kormányzás munkásainak és parasztjainak az új gazdasági politika jelentőségét. A munkások, munkásnők és az ifjúság részvételével összehívták a kerületi Szovjetek plénumait és az üzemi bizottságokat. A napirenden egyetlen kérdés szerepelt: „Az új gazdasági politika és a munkásosztály.”

1921 szeptemberében a főváros valamennyi kerületében gyűléseket rendeztek. A gyárakban és üzemekben a párt legjobb agitátorai beszéltek a „nep” lényegéről. Közöttük volt Kujbisev, Kirov, L. Kaganovics, Guszev, Szereda, Lengnyik, Szmidovics, Lunacsarszkij és más elvtársak. Felbecsülhetetlen jelentősége volt a „nep” alapjainak a dolgozók előtt való megvilágítása szempontjából Lenin és Sztálin sajtóbeli és élőszóban elhangzott megnyilatkozásainak.

* A SzK(b)P története. Szikra 1950. 310—311. old.

A főváros munkásai és dolgozói helyesléssel fogadták a szovjet állam gazdasági politikájának megváltoztatását. Látták, hogy a bolsevik párt minden erejét latbaveti, hogy megjavítsa a néptömegek helyzetét. Megértették azt is, hogy az építés útjában mutatkozó nehézségek hatalmasak.

A moszkvai bolsevikok a párt határozatait megvalósítva, a főváros egész gazdasági életét átszervezték. A nagy gyárakban és üzemekben bevezették az önálló elszámolást és alárendelték az állami ipari központoknak. Az ipar valamennyi ágában végrehajtották a termelés összpontosítását. A kisüzemek egy részét bérbeadták. Az OK(b)P Moszkvai Bizottsága és a Moszkvai Szovjet különös figyelmet fordított a textilipar fejlesztésére. A textilipar Dzerzsinszkij elvtárs szerint abban az időben igen fontos szerepet játszott a város és a falu kapcsolata terén.

1921 ősztől kezdve, a hatalmas nehézségek ellenére, megkezdődött a főváros gazdasági helyzetének fokozatos javulása. A működő ipari üzemek száma növekedni kezdett. Különösen észrevehető volt az élénkülés a könnyűiparban. A moszkvai proletariátus hősi erőfeszítéseinek eredményeképpen három-négy esztendői üzemszünetelés után füstölni kezdtek a gyárkémények. A fémfeldolgozó ipar legnagyobb üzemei, a „Sarló és kalapács”, a „Vörös proletár”, egyre fokozták a termelést. A munka termelékenységének görbéje emelkedni kezdett. Növekedett az ipari termelés. A vezető szerepet játszó szocialista nagyipar fellendülésével együtt újjáépült a kisipari termelés is. Sikeresen folyt a villamosítás lenini tervének teljesítése. 1922-ben ünnepélyesen üzembehelyezték a kasiri vízierőműtelepeket. Ez lehetővé tette, hogy az üzemek áramot kapjanak, növekedjék a villamosforgalom, villamosítsák Moszkva munkás-peremvárosait. „Iljics lámpái” megkezdtek diadalmenetüket. Moszkva-kormányzóságban; egymásután épültek a vízierőműtelepek.

A főváros és a kormányzóság ipara helyreállításának sikereivel kapcsolatosan megszűnt a moszkvai proletariátus deklasszálódásának folyamata. Visszatértek a gyárakba és üzemekbe a régi, szakképzett káderek, új tartalékok érkeztek faluról. Moszkva proletariátusának létszáma az 1920. évi 87 000-ről 1923-ban 103 000-re növekedett.

Átszervezték a szövetkezetek munkáját is és kezdett kibontakozni az állami kereskedelem. A moszkvai fogyasztási szövetkezet megnyitotta Moszkva számos kerületében áruházait. Megnyitották áruházait a főváros állami kereskedelmi szervezetei is. A Moszkvai Szovjet mellett bel- és külkereskedelmi bizottság alakult. Az ipari egyesülések kereskedelmi tevékenységének egységesítésére szindikátusok — országos jelentőségű szervezetek — alakultak.

A kereskedelem annyira fontos ügy volt, hogy Lenin alapvető láncszemnek tartotta azt a párt előtt álló soronkövetkező feladatok láncolatában. Nem minden kommunista értette meg azonban helyesen a kereskedelem jelentőségét. Voltak emberek, akik lekicsinyelték a kereskedelem jelentőségét. Leninnek az OK(b)P VII. moszkvai kormányzósági értekezletén „Az új gazdasági politikáról” elmondott beszámolójáról folyt vita során (1921 októberében) az egyik ilyen gyászkommunista kijelentette: „Minek beszél az állami kereskedelemről? A börtönökben nem tanítottak bennünket kereskedni.” Iljics erre a fennhéjázó megjegyzésre válaszolva, megkérdezte: „Harcolni talán a börtönben tanítottak bennünket? Az államot irányítani a börtönben tanítottak? Sehol sem tanítottak bennünket erre!”* Lenin türelmesen megmagyarázta a moszkvai bolsevikoknak a szövetkezeti és állami kereskedelem fejlesztésének jelentőségét és szükségességét. A szövetkezeti és állami kereskedelem fejlesztése nélkül le-

* *Lenin Művei*. 3. kiad. XXVII köt. 74. old. (oroszul).

hetetlen lett volna megszilárdítani a proletariátus és a parasztság összefogását.

A kereskedelem fejlesztése megkövetelte hitelintézetek létesítését. Moszkvában megkezdte tevékenységét az Állami Bank moszkvai irodája, a Moszkvai Városi Bank és a különleges bankok: az Ipari, a Szövetkezeti és a Külkereskedelmi Bank.

1922-ben elkészítették a Moszkvai Szovjet első költségvetését.

Moszkva bolsevikjei az ipar és a városgazdaság helyreállítása érdekében megkezdtek az anyagi eszközök mozgósítását. Valamennyi intézménynél bevezették a szigorú pénzügyi takarékossgot. A státusokat csökkentették, a nem szükséges intézményeket megszüntették. Kibontakozott a harc a szilárd szovjet rubelért.

Az ipar és a mezőgazdaság helyreállítása terén elért sikerek, az állami és szövetkezeti kereskedelem fejlesztése lehetővé tették a munkások és a parasztság dolgozó tömegei anyagi helyzetének jelentékeny javulását. Az élet hónapról-hónapra könnyebb lett. A múlté lett a rossz táplálkozás, a nélkülözés, a tömeges megbetegedések. A moszkvai munkások reálbére fokozatosan emelkedett és 1924 október-decemberében az 1913. évinek 119 százalékát érte el. Az 1922. évi jó termés lehetővé tette az élelmiszerjegyek megszüntetését. A munkások számára lehetővé vált, hogy szabadon vásároljanak élelmicikkeket az állami, szövetkezeti és magánüzletekben. A munkások jelentékeny része a szövetkezetek útján hitelbe kapott árut.

Javultak a munkások élet- és lakásviszonyai is. A „nep” első éveiben folytatódott a munkások átköltöztetése a pincelakásokból a város legjobb házaiba. Valamennyi területen tatarozták a fürdőket, iskolákat, kórházakat. 1923-ban megkezdődött az új lakóházak építése.

A főváros munkásainak tízezrei számára vált le-

hetővé, hogy a moszkvakörnyéki, a krimfélszigeti és a kaukázusi üdülőkben és szanatóriumokban üdülhessenek és gyógyulást szerezhessenek.

A munkásosztály anyagi helyzetének javulása a nagy tömegek kultúrigényeinek megnövekedésére vezetett. A munkásifjúság számára megnyitották a gyáriüzemi iskolákat, a munkástanfolyamokat, a munkás-egyetemeket, technikumokat, szovjet és pártiskolákat.

A moszkvai bolsevikok Moszkva és Moszkva-terület gazdasági életének helyreállítása terén az első eredményeket a Szovjetunió 1923. évi országos mezőgazdasági kiállításán mutatták be. Ez a kiállítás világos képet adott a főváros szocialista iparának és a moszkvai kormányzóság mezőgazdaságának fejlődéséről.

*

Az új gazdasági politika bevezetése lehetővé tette a szocializmus erőinek megszilárdítását. Igaz, hogy a magántőke is kezdett némi szerepet játszani. Így például az iparban teret engedtek a magánüzemek tulajdonosainak, a bérlőknek és részvényeseknek. Néhány gyár idegen kapitalisták, koncessziósok kezében volt. Moszkva és a moszkvai kormányzóság magániparának százalékos aránya azonban jelentéktelen volt. 1922—1923-ban a magánüzemek munkásainak részaránya mindössze 3 százalék, a magánipar termelésének részaránya pedig mindössze 3,4 százalék volt. Jelentéktelen volt a magántőke szerepe a hitel területén is.

A magánvállalkozók csupán a kereskedelemben tartották még hadállásaikat. 1921 szeptemberében Moszkva tíz piacán körülbelül tízezer volt a magánkereskedők száma. Moszkva utcáin az állami és szövetkezeti üzletek mellett magánüzletek, boltok, vendéglők, bárók nyíltak. A hangoskodó, spekuláns magánkiskereskedők ezrei töltötték meg a pályaudvarokat. „Feltámadt” és megélénkült az általános spekuláció, feléledtek a gabonakereskedők, a vállalkozók,

szállítók, bérlők, a mindenfajta közvetítők és üzérek. Ezek mindannyian haszonra éhesen, ravaszkodva, minden hájjal megkentén, ügyeskedve igyekeztek a saját érdekeiknek megfelelően kihasználni a „nep”-et. 1922 végére Moszkva kiskereskedelmének több mint 90 százaléka a magántőke kezében volt.

A magánkapitalista szektor fejlődésével növekedni kezdett a főváros lakosságában a burzsoá réteg részaránya.

A jövedelem- és vagyonadó adatai szerint 1924 végén Moszkvában körülbelül 42 000 kis- és nagytőkés volt.

Jellemző jelenség volt a nem állami szolgálatban álló „szabadfoglalkozásúak” — mérnökök, építészek, művészek, képzőművészek — számának növekedése.

A nepman burzsoázia és a burzsoá értelmiség ideológiája, a szmenovehizmus lett. Mint áramlat, a fehér emigráns értelmiség körében jelentkezett. 1921 nyarán, külföldön, „Szmena Veh” („Írányváltoztatás”) címmel folyóirat jelent meg. Az „írányváltoztatók” azt állították, hogy a „nep” bevezetésével a bolsevikok elálltak a szocialista társadalom építésétől és átálltak a kapitalizmus vágányaira. Ebből kiindulva, a Szovjet-hatalommal folytatandó együttműködést hirdették. A szmenovehizmus a határokon túlról Szovjetországba is áttért.

A szmenovehista ideológia hirdetői a burzsoá értelmiség képviselői voltak. Ezek behatoltak a moszkvai intézményekbe, gazdasági egyesülésekbe, szindikátusokba, szövetkezetekbe. Sóváran várták a burzsoá rend visszatérését és e visszatérés érdekében dolgoztak.

A szmenovehista beállítottág leplezett formában behatolt a tudományba, az irodalomba és a művészetbe is. A szmenovehizmus jellemvonása a burzsoá kultúra, különösen az angol-amerikai kultúra előtti meg-

hunyaszkodás, a szocialista építésbe vetett hit hiánya volt.

A szmenovehista ideológia ellenforradalmi lényegét Sztálin elvtárs tárta fel és leplezte le.

„A szmenovehizmus — mondotta — a felnövekvő és fokozatosan a kulákkal és a régi értelmiséggel összekapcsolódó új burzsoázia ideológiája. Az új burzsoázia megteremtette a saját ideológiáját, a szmenovehizmust, melynek lényege, hogy az új burzsoázia véleménye szerint a kommunista pártnak át kell alakulnia, az új burzsoáziának pedig konszolidálódnia kell, miközben kitűnik, hogy nekünk, bolsevikoknak, anélkül hogy észrevennénk, a demokratikus köztársaság küszöbéig kell jutnunk, majd át kell lépnünk ezt a küszöböt és valamilyen, a katonai vagy polgári méltóságok közül kikerülő «cézár» segítségével közönséges burzsoá köztársasággá kell válnunk.”*

A moszkvai bolsevikoknak a gazdasági élet helyreállításával kapcsolatos tevékenysége az országunk burzsoá fejlődésének hívei ellen vívott kérlelhetetlen harc közepette folyt le. Lenin kifejezésével élve, ez élethalálharc volt a kapitalizmus és a kommunizmus között.

A harc a szocialista építés valamennyi szakaszán folyt: a gazdasági élet területén éppúgy, mint a politika és az ideológia terén. Az ellenséges osztályerők a párt-, szovjet- és szakszervezeti szervezetek munkájában mutatkozó legkisebb hibákat is igyekeztek kihasználni.

Kitűzött céljukat azonban nem sikerült elérniök. A bolsevikok pártja és a moszkvai pártszervezet Lenin és Sztálin irányításával szétzúzta a munkásosztály valamennyi és mindenfajta ellenségét és a dolgozókat a népgazdaság szocialista alapokon történő továbbfejlesztésének útján vezette.

* Sztálin Művei. 7. köt. 341. old. (oroszul).

A burzsoá elemek újjászületése és befolyásuknak az OK(b)P nem elég állhatatos tagjai közé történt behatolása szükségessé tette, hogy a párt megtisztítsa magát az osztályidegen és bomlasztó elemektől, megszilárdítsa kapcsolatait a tömegekkel és fokozza a harcot a burzsoá ideológia ellen.

A moszkvai kommunisták, akiket Lenin és Sztálin lelkesített, ragyogóan megbirkóztak ezekkel a feladatokkal. 1921 második felében, a pártban végrehajtott tisztogatás idején a moszkvai szervezetből kiűzték a karrieristákat, az önző célokat hajhászókat, a bürokratákat, a tisztességtelen és elzüllött elemeket. A kizártak között voltak az egykori mensevikek és eszerek, akik belopták magukat a pártba, de lélekben a Szovjethatalom ellenségei maradtak. A tisztogatás eredményeképpen a fővárosi pártszervezetnek több mint 15 százalékát zárták ki a pártból.

A moszkvai bolsevikok a tisztogatás után fokozott erővel láttak hozzá az üzemi sejtek megerősítéséhez: az állhatatos és a pártmunkában tapasztalt kommunistákat küldték oda. A politikai tömegmunka új formáit kezdték alkalmazni. A gyári és üzemi sejtek bevezették a pártnapok rendezését, a pártonkívüliek bevonását az alapfokú politikai iskolákba, a küldöttgyűlések megszervezését az üzemekben és gyárakban. A kommunista sejtek körül pártonkívüli munkásokból álló aktíva alakult ki. A pártonkívüli munkások csoportokba egyesültek. 1923 elején Moszkva hat kerületében 6200-ra rúgott ezeknek a párt körül tömörülő pártonkívüli aktíva-csoportoknak a száma.

Különös figyelmet fordítottak a kommunista befolyás erősítésére a magánipari és kereskedelmi vállalatok munkásai körében. Itt a közvetlen osztályharc körülményei közepette alakultak meg a pártcsoportok és szakszervezeti csoportok.

Az új feladatokhoz alkalmazva, átállították a szovjet apparátus és a proletár tömegszervezetek mun-

káját. A szovjet intézmények személyi állományát megtisztították az osztályidegen és bürokrata elemektől. 1921-ben a főváros több mint háromszáz élenjáró munkását küldték ki munkára a Moszkvai Szovjet intézményeibe. A Szovjeteknek ezidőtájt létesített szekcióiba ezerszám özönlöttek a dolgozók.

Gyökeresen átszervezték a szakszervezetek munkáját. A „nep”-re való áttéréssel megváltoztak a szocialista építés formái és módszerei. A szakszervezetek legfőbb feladatává az lett, hogy mozgósítsák a munkásokat a népgazdaság helyreállítására és a szocialista ipar megteremtésére és gondoskodjanak tagjaik anyagi helyzetének javításáról.

A szakszervezetek nagy figyelmet kezdtek arra fordítani, hogy a termeléshez való szocialista viszonyra neveljék a munkásokat. 1921-ben és 1922-ben a gyári üzemi bizottságok a főváros legfontosabb gyáraiban és üzemeiben megszervezték a munka hőseinek, a munkában hosszú időt eltöltött, a fővárosi üzemekben 30—40 év óta dolgozó munkások és mérnökök ünneplését.

Az iparban dolgozó munkások túlnyomó többsége tagja volt Moszkva és a kormányzáság szakszervezeteinek. A munkabért a szakszervezetek és a gyárak vezetősége között kötött kollektív szerződésekkel kezdték szabályozni.

Megnövekedtek és bonyolultabbakká váltak a Komszomol-szervezetek feladatai. A főváros komszomolistái, a gazdasági fellendülés és a munkásifjúság anyagi helyzetének javulása közepette, az OK(b)P sejtjeinek irányításával kulturális és felvilágosító tömegmunkát végeztek. A Komszomol-klubokban általános képzettséget fejlesztő tanulókörök nyíltak. Nagy szerepet kezdett játszani a testnevelés és a sport, az együttes séták, kirándulások, a tudományos ismeretek propagálása, a vallásellenes nevelés. Moszkvában megjelent a *Junoseszkaja Pravda* című Komszomol-lap,

amely az ifjúságot a Lenin—Sztálin pártja iránti odaadás szellemében nevelte.

A moszkvai bolsevikok a burzsoá ideológia ellen vívott harc élén haladtak. Moszkva a marxista-leninista elméleti gondolat központja. A fővárosban megnyílt 1921-ben a Marx—Engels Intézet, 1923-ban pedig a Lenin Intézet. Mindkét intézmény a marxi-lenini tudomány nagy megalapozói kézíratainak őrzőhelyévé és a marxizmus-leninizmus klasszikusainak kiadói központjává lett.

Az elméleti káderek képzésére Moszkvában kommunista egyetemek nyíltak, megnyílt a Vörös Tanárképző Intézet és más tanintézetek.

1921-ben az OK(b)P VI. Moszkva-kormányzósági konferenciája a moszkvai bizottság beszámolójával kapcsolatosan hozott határozatában kimondotta: A párt tagjai elméleti színvonalának emelése érdekében beadványt kell eljuttatni a párt Központi Bizottságához, hogy tudományos-elméleti folyóirat kiadására van szükség. 1922 januárjában jelent meg *A marxizmus zászlaja alatt* (Pod znamenjem marksizma) című folyóirat első száma. „A harcos materializmus jelentőségéről” című lenini cikk, amely a folyóirat harmadik számában jelent meg, hosszú évekre a párt ideológiai munkájának programjává lett.

A párt moszkvai bizottsága ezenkívül kiadta *A kommunista útítársá-t* (Szputnyik kommunyiszta), melyben Lenintől és a bolsevik párt más vezetőitől cikkek jelentek meg. Ezek a cikkek megvilágították a világ munkásmozgalmát és az ország belső helyzetét.

Igen fontos politikai szerepet játszott a *Pravda* és a *Rabocsaja Moszkva* (Munkás Moszkva) című napilap. E két lap a kommunistákat és a pártonkívüli munkásokat az új élet építését akadályozó minden régivel szemben megnyilvánuló kérlelhetetlenség szellemében nevelte.

A moszkvai szervezet magasabb színvonalra

emelte a pártoktatást, az ideológiai munkát, megszervezte a főváros és a kormányzóság lakossága körében a tudományos és politikai ismeretek terjesztését.

1924 elejére a moszkvai bolsevikok az ipar, a városgazdaság és a kultúra minden területén fellendülést értek el. Gyorsan folyt a kormányzóság mezőgazdaságának helyreállítása is. 1924-ben a vetésterület 125,5 százaléka volt az 1914. évinek. A legfontosabb gabonánövények terméseredménye túlhaladta a háborúelőtti színvonalat. Helyreállították az állattenyésztést is.

A pusztulást azonban még nem számolták fel teljesen. Egyes gyárak továbbra is álltak. Moszkvában 1923 végén több mint 150 000 volt a munkanélküli munkások és alkalmazottak száma. További nehézségek keletkeztek abból, hogy az ipari és kereskedelmi szervek eltértek a szovjet kormány politikájától. Úgynevezett „olló” keletkezett az iparcikkek és a mezőgazdasági termékek árai között. A termelési és kereskedelmi gépezet rendellenesen magas költségei megdrágították az ipari termékeket. Az ipari egyesülésekbe és kereskedelmi szervezetekbe behatolt burzsoá elemek és trockisták célul tűzték ki, hogy a falusi vásárlók rovására nagy hasznot préseljenek ki.

Ennek következtében a gabonaárakat mesterségesen lenyomták, az iparcikkek árát pedig aránytalanul felemelték. Ez értékesítési válságra vezetett, mert a parasztok nem vásárolták az iparcikkeket. A kereskedelmi szervezetek, különösen a moszkvai egyesülések raktárai tömve voltak áruval. Mindez akadályozta a munkások és parasztok helyzetének további javulását és veszélyeztette a város és a falu gazdasági összefogását.

A bolsevik párt erőteljesen hozzálátott a nehézségek felszámolásához. Az OK(b)P Központi Bizottsága határozatot hozott, melyben rámutatott, hogy az érté-

kesítési válságot a közszükségleti cikkek árának leszállítással és pénzreform végrehajtásával kell felszámolni. Valamennyi kereskedelmi szervezet utasítást kapott, hogy szállítsa le az árakat.

Az árleszállítást a munkások és parasztok szövetségének megszilárdítása érdekében hajtották végre. A moszkvai szervezetnek a legnagyobb kitartásra volt szüksége az OK(b)P Központi Bizottsága határozatának végrehajtása érdekében. Le kellett küzdeni a trockista-buharinista és nepman elemek ellenállását. A párt moszkvai bizottsága, a Moszkvai Szovjet és a Szakszervezetek Moszkva Városi Tanácsa felhívást intézett „Valamennyi szakszervezeti taghoz és az OK(b)P valamennyi tagjához”, hogy kitartóan törekedjenek a párt Központi Bizottsága határozatának végrehajtására.

Ugyanakkor, amikor a bolsevikok pártja és a Központi Bizottság a szocialista ipar kiszélesítésére és megszilárdítására, a munkásosztály és a parasztság helyzetének javítására vett irányt, a trockisták a nehézségekre spekuláltak és burzsoá-restaurátori programmal állottak elő. Javasolták az akkor még nem kifizetődő nagyüzemek bezárását, azt, hogy ne szállítsák le az iparcikkek árát, fokozzák a külföldről jövő árubehozatalt, csökkentsék a munkások bérét.

Moszkva ismét a harc középpontjává lett. Az ellenzékiek éppúgy, mint 1921-ben, mindenekelőtt a fővárosi szervezetet igyekeztek meghódítani, de harcuk most is vereséggel végződött.

Moszkva valamennyi üzemi és gyári pártkollektívája visszaverte a trockistákat, mindössze néhány főiskola és néhány hivatal pártsejtje támogatta őket.

Az OK(b)P moszkvai szervezete méginkább Lenin és Sztálin körül tömörült. Sztálin elvtárs beszédeiben és írásaiban világosan és mélyenjáróan elemezte a pártban és az országban uralkodó helyzetet, leleplezte a trockizmust mint az új burzsoázia ügynökségét, tö-

mörítette a kommunistákat és harcra mozgósította őket a szocializmus diadaláért országunkban.

Sztálin elvtársnak a krasznopresznjai aktívagyűlésen elhangzott beszéde, „A vitáról” című cikke, előadói beszéde a XIII. pártkonferencián, „A leninizmus alapjairól” című elméleti munkája és egyéb 1924-ben írott művei hatalmas jelentőségűek voltak a trockizmus eszmei szétfűzése és a leninizmus megvédelmezése terén.

1924 elején hatalmas gyász szakadt a pártra és a Szovjetországra. Vlagyimir Iljics Lenin január 21-én meghalt. Moszkva mély gyászba borult. A főváros dolgozói úgy fogadták Lenin halálának hírért, mint a leg súlyosabb veszteséget. A gyász oly nagy volt, hogy még a legedzettebb bolsevikok is sírtak. Január 23-án az emberek százezrei mentek el a szakszervezeti székházhoz, hogy elbúcsúzzanak nagy vezérüktől és tanítójuktól. A párt Központi Bizottsága felszólította a munkásosztályt, hogy összpontosítsa erőit Lenin végakarátának teljesítésére. Sztálin elvtárs, Lenin nagy tanítványa és ügyének folytatója, január 26-án, a Szovjetek II. összszövetségi kongresszusának szónoki emelvényéről a párt nevében nagy esküt tett vezérének. A sztálini eskü valamennyi dolgozó harci lobogójává lett.

A nagy Lenin halálára a moszkvai proletariátus azzal válaszolt, hogy tömörült az OK(b)P körül és tömegesen lépett be annak soraiba.

A „lenini behívó” nyomán beléptek az OK(b)P moszkvai szervezetébe a régi és nagyképzettségű ipari munkások. A legnagyobb ipari üzemek — a „Dinamo”, a „Szerp i Molot” (Sarló és kalapács), az „Iljics” nevét viselő gyár, az „AMO” (ma „ZISz”), a „Trjohgornaja manufaktura” — adták a legtöbb belépőt. A moszkvai proletariátus körülbelül 25 000 legjobb képviselőjét küldte Lenin—Sztálin pártjába. Több mint 7000 ifjú és leány lépett be a lenini Komszomolba.

A „lenini behívó” jelentősége rendkívül nagy. A bolsevik párt életében „teljes fordulat, teljesen új korszak ez”.^{*} Sohasem volt még az OK(b)P soraiba olyan tömeges beözönlés, mint amilyen Lenin halála után kezdődött. 1924 január 1-én a moszkvai pártszervezet taglétszáma kerekén ötvenezer volt. A következő év január 1-ére kilencvenezerre emelkedett. A „lenini behívó” idején a dolgozók legszélesebb tömegei kapcsolódtak be a politikai életbe. Megélénkült a munka az állami, szakszervezeti és szövetkezeti apparátus valamennyi láncszemében. A dolgozók minden rétegében, különösen a kommunisták és Komszomol-tagok körében, fokozódott az érdeklődés az ismeretek, Marx, Engels, Lenin és Sztálin műveinek tanulmányozása iránt. Az üzemekben, intézményekben és lakóházakban Lenin-sarkok nyíltak. Ezekben felolvasásokat és előadásokat tartottak a nagy tanító életéről és tevékenységéről. Az egész moszkvai pártszervezet rendkívüli energiával kezdett hozzá a marxi-lenini elmélet tanulmányozásához. A marxizmus-leninizmus tanulmányozása terén felbecsülhetetlen jelentősége volt Sztálin „A leninizmus alapjairól” című előadásainak, melyeket a Szverdlov Egyetemen tartott.

A „lenini behívó”-val együttjárt a Szovjetország új gazdasági és politikai fellendülése. Az alkotó tevékenység hulláma, amely a Szovjetunión végighömpölygött, megélénkítette a Szovjetek, a szakszervezetek, a szövetkezetek, a Komszomol és a dolgozók más társadalmi szervezeteinek munkáját. A főváros gyáraiban és üzeimeiben megkezdődött a munka tömeges fellendülése. 1924 augusztusában a párt Központi Bizottsága felszólította a munkásosztályt, hogy emelje a munka termelékenységét. A párt Központi Bizottságának „A munkabér-politikáról” című határozata többek között

^{*} V. M. Molotov. A párt és a lenini behívó. Moszkva 1924. 61. old. (oroszul).

ezt mondotta: „A napi jelszónak ennek kell lennie: a munka termelékenységének fokozása . . . A párt egész figyelmét és minden erejét ebbe az irányba kell fordítani.”*

A moszkvai pártszervezet elsőként karolta fel ezt a felhívást. A kommunisták a gyárakban és üzemekben mozgalmat indítottak a munka termelékenységének fokozásáért. Az OK(b)P moszkvai bizottságának kezdeményezésére az üzemekben és ipari egyesülésekben termelési tanácskozások és értekezletek folytak. Ezek harcra szólították a tömegeket a szocialista ipar további fellendítéséért.

Nagy jelentőségük volt a párt és a kormány vezetői szóban és írásban való megnyilatkozásainak. F. E. Dzerzsinszkij, a Legfőbb Népgazdasági Tanács elnöke és V. V. Kujbisev, a Munkás-Paraszt Ellenőrzés népbiztosa 1924 szeptemberében előadást tartott a munka termelékenységének emeléséről. 1924 november 7-én a „Dinamo” üzemben Sztálin elvtárs beszélt. Az egész ország munkásainak megmagyarázta, hogy növelni kell az árutermelést, le kell szállítani az árakat és erősíteni kell a város és a falu összefogását. Sztálin elvtárs felhívása új, hatalmas lökést adott a főváros kommunistái és pártonkívüli munkásai körében a munkalendületnek.

A munka termelékenységének fokozásáért vívott harc magával ragadta a főváros valamennyi gyárát, üzemét és közművét. Ebbe a harcba bekapcsolódtak mind a régi munkáskáderek, akik már harminc-negyven év óta dolgoztak Moszkvában, mind a lelkes ifjak, a Komszomol ifjúsága. A lógókat, munkakerülőket, iszákosokat a munkásosztály ellenségeinek nyilvánították. A munkás Moszkva, éppúgy mint az egész ország, hatalmas munkalendületben élt. 1924 december

* A SzK(b)P határozatokban. 1. rész. 627. old. (oroszul).

17-én Sztálin elvtárs ezt írta „Az Októberi Forradalom és az orosz kommunisták taktikája” című cikkében: „Lehet-e tagadni, hogy nálunk már megkezdődött a munka hatalmas fellendülése? Nem, nem lehet tagadni.”*

1925 végére a moszkvai ipar eljutott az 1913. évi színvonalig, a szocialista építés hatalmas tényezőjévé vált. Komoly győzelmet arattak a moszkvai szövetkezetek és az állami kereskedelem is. A magánkereskedőket fokozatosan kiszorították. A központi kereskedelmi szervezetek országszerte megnyitották vidéki kirendeltségeiket. A moszkvai ipar termelése hatalmas áradatként ömlött a Szovjetunió valamennyi részébe. Az ország viszont ellátta a fővárost élelmiszerrel, nyersanyaggal, tüzelővel. A főváros ipara vezető szerepet játszott a proletariátus és a parasztság gazdasági összefogásának megteremtésében.

Az ipar fellendülésével és a kereskedelem szocialista elemeinek fejlődésével együtt újjászületett a városgazdálkodás is. 1925 végére a városgazdálkodás valamennyi ágát — a villamost, vízvezetékét, csatornázást stb. — újjáépítették. A romok helyén új házak nőttek ki. Megjelentek az új munkástelepek: Uszacsovka, Dubrovka, Krasznoj Prjesnya és a többiek. Moszkva dolgozóinak lakásviszonyai egyre javultak.

Megváltozott a főváros külső képe is. Az utcák szebbek, világosabbak, tetszetősebbek lettek. A tatározott házak, kórházak, iskolák friss színeikkel gyönyörködtették a szemet. A város népessé vált: 1926-ban 1 800 000 volt a lakosság száma.

A külföldi országok dolgozóinak képviselői ellátogattak Moszkvába, hogy megtekintsék az új szocialista élet, az új kultúra építését. Moszkva forradalmi isko-

* *Lenin—Sztálin. Az Októberi Forradalomról. Szikra 1949. 218. old.*

lává változott a kapitalista országok munkásai és parasztjai számára. Ide hívták össze a Komintern és a Kommunista Ifjúsági Internacionále kongresszusait, ide irányult az elnyomott emberiség tekintete.

A bolsevik párt és Sztálin elvtárs, a népek vezére, a helyreállítási időszak befejezésével kapcsolatosan előtérbe állította a szocialista társadalom Szovjetunióban való felépítésének hatalmas történelmi feladatát. Ennek az óriási feladatnak teljesítését az ország iparosításával kellett kezdeni. Az iparosítás végrehajtásának tervét Sztálin elvtárs dolgozta ki zseniálisan.

A moszkvai pártszervezet, éppúgy mint az egész bolsevik párt, a trockista-zinovjevista kapitulánsokra mért döntő csapás után, erőteljesen hozzákezdett ennek az óriási feladatnak megvalósításához.

A főváros aktívaggyűlése 1925 október 26-án határozatában ezt írta: „Hová fejlődünk, ki kit győz le, ezekre a kérdésekre, melyeket Lenin még a «nep» kezdetekor vetett fel, a párt... már határozottan válaszolhatja, hogy bár lassan, de töretlenül haladunk a szocializmus felé. Gazdasági fejlődésünknek az utóbbi évek során bekövetkezett egész menete, parancsnoki magaslataink megszilárdulása azt a szilárd meggyőződést nyújtja, hogy Lenin jelszavát: «A nep Oroszországát szocialista Oroszországgá változtatni» — valóra váltjuk.”*

A XIV. moszkvai kormányzósági pártkonferencia, melyet 1925 decemberében tartottak, egyhangúlag támogatta az ország iparosításának sztálini tervét. A kapitalizmus burzsoá restaurátorait döntő módon visszaverték. V. M. Molotov az értekezleten leleplezte a nép ellenségeinek a Szovjetunió nagyipara állítólagos kapitalista jellegéről terjesztett szovjetellenes koholmányait. 1925 decemberében tartották Moszkvában a bol-

* A SzK(b)P moszkvai bizottságának archivuma,

sevik párt XIV. kongresszusát, amely új, dicső oldalt nyitott a szocialista társadalom építésének történetében.

A SzK(b)P moszkvai szervezete, a kongresszus határozatait teljesítve, harcra mozgósította a fővárosi proletariátus erőit, hogy országunk elmaradott országból élenjáró ország, agrárországból ipari ország, a „nep” országából szocialista ország legyen.

FUGGELÉK

I

A KULKERESKEDELMI MONOPÓLIUM

A „monopólium” szó azt jelenti, hogy egy személy, egy társaság vagy egy állam kizárólagos jogot szerez a kereskedelemre, iparra vagy valamely áru gyártására. A monopólium általában véve: kizárólagos jog valamire. A burzsoá országokban kapitalista monopóliumok alakulnak. Ezek olyan magántőkések egyesülései, akik bizonyos áruk termelését vagy eladását saját kezükben összpontosították. A kapitalista monopóliumok alakításának célja az árak felduzzasztása és óriási haszon bezsebelése. A Szovjetunió külkereskedelmi monopóliuma: a Szovjethatalom kizárólagos joga, hogy idegen államokkal kereskedelmet folytasson.

A Szovjethatalom 1918 április 22-én vezette be a külkereskedelem állami monopóliumát. A határozat, melyet Lenin és Sztálin írt alá, kimondotta:

„Az egész külkereskedelmet államosítjuk. Mindenfajta (kitermelőipari, feldolgozóipari, mezőgazdasági stb.) termékek vásárlásával és eladásával kapcsolatos ügyletet külföldi államokkal és különálló külföldi kereskedelmi vállalatokkal az Oroszországi Köztársaság nevében az erre a célra külön felhatalmazott szervek kötnek. Ezeknek a szerveknek kivételével tilos a külfölddel kötött mindenfajta export- és import-

ügylet...”* A külkereskedelem állami monopóliumát megvalósító szerv ma a Külkereskedelmi Minisztérium.

Miért volt szüksége a szovjet államnak, hogy fennállása első napjaitól kezdve a központi hatalom kezében összpontosítsa a kapitalista országokkal fenn tartott gazdasági és kereskedelmi kapcsolatokat? Ezt azért kellett megtenni, hogy biztosítsa a szocializmus termelőerőinek fejlesztését és megvédelmezze az országot a kapitalizmus gazdasági támadásával szemben.

A nálunk fennálló külkereskedelmi monopólium lehetetlenné tette a világimperializmus beavatkozását országunk gazdasági életébe. Az állami monopólium megakadályozta, hogy a kapitalista elemek az országon belül a nemzetközi tőkével egységfrontban lépjenek fel a Szovjethatalommal szemben.

A külkereskedelmi monopólium lehetővé tette a Szovjethatalom számára, hogy az egész szovjet állam érdekeinek és a szocializmus felépítési tervének megfelelően folytasson kereskedelmi forgalmat az idegen államokkal, a kapitalista magáncégekkel és egyesületekkel. A külkereskedelemből származó minden jövedelem az állam kezében összpontosult és ezt a jövedelmet helyesen használták fel, főként arra, hogy saját nehéziparunk megteremtésének érdekében külföldön gépeket és felszereléseket vásároljanak.

A bolsevikok pártja és a szovjet kormány, saját nehéziparunk fejlesztéséről gondoskodva, több ízben hangsúlyozta, milyen hatalmas jelentősége van e téren a külkereskedelmi monopóliumnak. A párt XII. kongresszusa, amely 1923-ban megvitatta az ipar kérdését, határozatában megemlékezett a külfölddel folytatott kereskedelemről.

„A külföldi vásárlásokat és rendeléseket, még ha

* A munkás- és parasztkormány törvényeinek és rendeleteinek gyűjteménye. 1918. 33. szám. 432. old. (oroszul).

a belföldieknél alacsonyabb áron történének is, mind-azokban az esetekben el kell ejteni, amikor nem feltétlenül szükségesek és amikor a megfelelő rendelés belföldi elhelyezése komoly lökést nyújthat állami iparunk megfelelő ágazata fejlődésének.

Csak a szocialista protekcionizmus (védelem -- Szerk.) következetesen és állhatatosan végrehajtott rendszere biztosíthatja a mostani átmeneti időszakban a kapitalista környezetben élő szovjet állam iparának valódi fejlődését.”*

A külkereskedelmi monopólium ellen valamennyi imperialista állam harcolt és harcol. A Szovjethatalom fennállásának első éveiben az imperialisták a fegyveres intervenció mellett országunkkal szemben gazdasági bojkottot is alkalmaztak, megszüntettek mindenfajta kereskedelmet, nem voltak hajlandók semmit sem eladni, sem vásárolni. Az imperialisták még azokban az esetekben is elzárkóztak a kereskedelmi ügyletek elől, amikor Szovjetország aranyért akarta a szükséges árukat megvásárolni.

Így volt ez körülbelül öt éven át. A burzsoá államokat gazdasági érdekeik azonban mégiscsak rászorították a Szovjetországgal folytatott kereskedelemre. 1922-ben a burzsoá államok kénytelenek voltak meghívni országunkat a génuai nemzetközi gazdasági konferenciára, melynek napirendjén az egyik legfontosabb kérdés a kereskedelmi kapcsolatok felújítása volt a szovjet köztársaságokkal. Az imperialisták itt ismét nyomást próbáltak gyakorolni országunkra. Kijelentették, hogy Oroszországgal a kereskedelem csak abban az esetben kezdhető meg, ha a Szovjethatalom megszünteti a külkereskedelmi monopóliumot. A szovjet küldöttség a konferencián kategórikusan visszautasította ezt az arcátlan követelést, éppúgy, mint

* A SzK(b)P határozatokban. 1. rész. 485. old. (oroszul).

a többi követelést is. (A cári adósságok megfizetése stb.)

A bolsevikok pártja és a szovjet kormány a következő években is elsöpörte a külföldi burzsoáziának mindazokat a próbálkozásait, melyekkel a külkereskedelmi monopólium megszüntetésére törekedett, hogy uralma alá rendelhesse országunk gazdag piacát és kegyetlenül kizsákmányolhassa a szovjet népet.

A külkereskedelmi monopólium ellen nemcsak a külföldi imperialista körök, hanem az országon belül működő kapitalista elemek is harcoltak. Sok erőfeszítést tett ebben az irányban a kulákság, amely a Szovjethatalom ellen vívott harc érdekében közvetlen kapcsolatot próbált létesíteni a világkapitalizmussal.

Több ízben követelte a külkereskedelem monopóliumának megszüntetését a trockisták ellenforradalmi bandája és segítőtársaik, a buharinisták és zinovjevisták. A trockisták, buharinisták, zinovjevisták a külkereskedelmi monopólium leggaládabb ellenségei voltak. Ezek az elemek, a Szovjetunió irányában ellenséges külföldi körökkel szoros kapcsolatban, igyekeztek felhasználni a külkereskedelem útjait a szocializmus ellen vívott harcra.

1922-ben Buharin Szokolnyikov, Zinovjev és Kamenyev támogatásával javasolta, hogy tegyék lehetővé a magántőke számára bizonyos árukategóriák importját és exportját úgy, hogy ezekre az árukra megnövelik a vámot.

Lenin élesen visszautasította Buharint. Vlagyimir Iljics 1922 október 13-án Sztálin elvtárshoz „A külkereskedelmi monopóliumról” írott levelében leleplezte Buharint, mint a kulákok és üzérek segítőtársát, aki a külfölddel folytatott kereskedelem terén részleges kereskedelmi szabadságra törekszik és részt akar ütni a külkereskedelmi monopólium erődjén.

„Buharin nem látja, — írta Lenin — ... hogy az imperializmus korszakában semmiféle vámpolitika sem

lehet hatásos . . . , hogy az említett körülmények között ezt a védelmet bármely gazdag ipari ország teljesen összezúzhatja. Elegendő, hogyha azokra az árukra, melyeket mi fokozott vámmal terhelünk meg, ők exportprémiumot vezetnek be az Oroszország felé irányuló kivitel terén.

Erre bármely ipari országnak több mint elegendő pénze van és ilyen intézkedés segítségével bármely ipari ország . . . biztosan összezúzza . . . iparunkat . . .

Buharin a gyakorlatban az üzér, a kispolgár és a parasztság felső rétege védelmére kel az ipari proletariátus ellen, mely utóbbi nem képes újjáteremteni iparát, ipari országgá tenni Oroszországot, ha vámpolitikával, hanem csakis ha a külkereskedelem monopóliumával védekezik . . . Éppen ezért a proletariátus és ipara szempontjából ennek a harcnak leglényegbevágóbb, elvi jelentősége van.”*

A bolsevikok pártja védelmezte a külkereskedelmi monopóliumot a kül- és belföldi ellenségek több ízben megindított rohama ellen és teljes határozottsággal kijelentette, hogy a külkereskedelem monopóliumának megszilárdítása terén semmiféle ingadozást sem enged meg. A XII. pártkongresszus az OK(b)P Központi Bizottságának beszámolójáról hozott határozatában leszögezte:

„A kongresszus kategórikusan hangsúlyozza a külkereskedelmi monopólium megingathatatlan voltát és azt, hogy a külkereskedelmi monopólium végrehajtása terén mindenféle mellékút, vagy ingadozás megengedhetetlen. A kongresszus megbízza az új Központi Bizottságot, hogy tegyen rendszeres intézkedéseket a külkereskedelmi monopólium rendszerének megszilárdítása és fejlesztése érdekében.”**

A párt szilárdan állt a munkásosztály és a dolgozó parasztság érdekeinek őrhelyén, védelmezte azokat a

* Lenin Művei. 3. kiad. XXVII. köt. 380—381. old. (oroszul).

** A SzK(b)P határozatokban. 1. rész. 472. old. (oroszul).

külföldi imperialisták és a kizsákmányoló osztályoknak az országon belül még mutatkozó maradványai — a nepmanok, a kulákok, a magánkereskedők és más effélék — ellen.

Milyen helyzetbe kerültek volna a munkások, a parasztok és egész országunk, ha a külkereskedelmi monopóliumot megszüntettük volna? Erre a kérdésre kimerítő és világos választ adott Sztálin elvtárs 1927 szeptember 9-én, „az első amerikai munkásküldöttség-gel folytatott beszélgetés”-ben.

— Mit jelenthetne a munkások számára a külkereskedelmi monopólium megszüntetése? — kérdezte Sztálin elvtárs.

És meg is adta rá a választ:

„Ez számukra az ország iparosításáról, az új üzemek és gyárak építéséről, a régi üzemek és gyárak kibővítéséről való lemondást jelentené. Ez azt jelentené számukra, hogy a Szovjetuniót kapitalista országokból származó árukkal árasztanák el, iparunk viszonylagos gyengeségénél fogva visszafejlődne, a munkanélküliek száma megnövekedne, a munkásosztály anyagi helyzete rosszabbodna, gazdasági és politikai hadállásai meggyengülnének. Ez végül is a nepman és egészben véve az új burzsoázia erősödését jelentené...

És mit jelentene a külkereskedelmi monopólium megsemmisítése a parasztság dolgozó tömegei számára? Azt jelentené, hogy országunk önálló országból félgyarmati országgá válna, jelentené a paraszttömegek elnyomorodását. Visszatérést jelentene ahhoz a «szabadkereskedelmi» rendszerhez, amely Kolcsak és Gyenyikin alatt uralkodott, midőn az ellenforradalmi tábornokok és a «szövetségesek» egyesült erői szabadon rabolták és fosztogatták a sokmilliós parasztságot. Végül is a kulákok és a többi falusi kizsákmányoló elem erősödését jelentené.”*

* Sztálin. A leninizmus kérdései. 10. kiad. 179—180. old. (oroszul).

Beleegyezhethetett volna-e a párt a külkereskedelmi monopólium megszüntetésébe, vagy akárcsak meggyengítésébe? Világos, hogy nem. Nem egyezhethetett bele, mert a külkereskedelmi monopóliumról való lemondás országunk önállóságának és függetlenségének elvesztéséhez vezetett volna.

A párt évről-évre szilárdította a külkereskedelmi monopóliumot. A párt egész politikájával védelmezte az országot a világimperializmus gazdasági elnyomása ellen.

Az imperialisták most is tovább próbálkoznak országunk gazdasági leigázásával. A második világháború után feltűnt az úgynevezett Marshall-terv. Az amerikai imperializmus a háborútól szenvedett országok megsegítésének ürügyével próbálja uralma alá kényszeríteni a világ valamennyi államát. A szovjet diplomácia egycsapásra leleplezte a világmentesítő töreknek ezt a politikáját. A Szovjetunió nem volt hajlandó résztvenni a Marshall-terv megvalósításában. Nem vették magukra az amerikai jármot az új népi demokratikus országok sem, melyek a Szovjetunió tapasztalatát követve, fáradhatatlanul dolgoznak népgazdaságuk helyreállítása és szocialista alapokon való átépítése érdekében.

A GÉNUAI KONFERENCIA

A génuai konferenciát 1922 április-májusában tartották Génua városában (Olaszország).

Ezt a konferenciát hivatalosan „nemzetközi gazdasági konferenciának” nevezték. A konferencián 28 állam vett részt. Az értekezlet összehívásának kezdeményezője az öt „meghívó” hatalom, Anglia, Franciaország, Japán, Olaszország és Belgium volt.

Az Amerikai Egyesült Államok megtagadta a részvételt a génuai konferencián. Az Egyesült Államok kormánya azonban megbízta olaszországi nagyköve-

tét, hogy „megfigyelő“-ként jelenjen meg az értekezleten.

A génuai konferenciára meghívták Szovjetországot is. Szovjetország küldöttsége nemcsak az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság érdekeit, hanem valamennyi szovjet szocialista köztársaság érdekeit képviselte, azok megbízásából is eljárta a konferencián.

1922 elejére az imperialista államok meggyőződtek, hogy olyan nagy országnak, mint Szovjetország, részvétele nélkül nem lehet sem a nemzetközi politika kérdéseiben dönten, sem a világ gazdasági életét rendezni. A kapitalista világ urai számára világossá vált, hogy a Szovjetországhoz fűződő kereskedelmi és egyéb kapcsolatok megteremtése nélkül az imperialisták nem vethetnek véget országaikban az ipari leromlásnak, nem számolhatják fel a napról-napra katasztrófálisan növekvő munkanélküliséget. Ilymódon a Szovjetország gazdasági elszigetelésének politikája éppúgy teljes kudarcot vallott, mint a katonai intervenció.

Az imperialista kormányoknak erősen érdekükben állott, hogy gazdasági kapcsolatokat létesítsenek országunkkal. Mindent megtettek azonban annak érdekében, hogy a Szovjetek országát előnytelen, súlyos feltételek elfogadására kényszerítsék.

Az imperialista államok főkolomposai, Lloyd George, angol miniszterelnök és a francia Poincaré, bár formálisan „Közép- és Kelet-Európa gazdasági újjáépítése” módozatainak megkeresését kiáltották ki az értekezlet céljául, a konferencián a valóságban főként az „orosz” kérdéssel foglalkoztak.

Ez az „orosz” kérdés számukra a Szovjetországgal szemben támasztott arcátlan követelés volt, hogy az semmisítse meg külkereskedelmi monopóliumát, ismerje el a cári, az ideiglenes és a fehérgárdista kormány valamennyi adósságát, juttasson vissza a kül-

földi tulajdonosoknak minden államosított vállalatot.

„Az imperialista kormányok, a forradalomnak a kapitalista országokban szenvedett vereségén felbuzdulva, a génuai konferencián — ezúttal diplomáciai formában — újabb nyomást próbáltak gyakorolni a Szovjet Köztársaságra. Az imperialisták arcátlan követelésekkel léptek fel a Szovjetországgal szemben. Azt követelték, hogy az Októberi Forradalom által államosított gyárakat adjuk vissza a külföldi kapitalistáknak, azt követelték, hogy fizessük meg a cári kormány minden adósságát.”*

A cári adósságok miatt különösképpen nyugtalankodott és azoknak megfizetését állhatatosan követelte a francia kormány. Poincaré egyenesen és nyíltan megmondotta, hogy Szovjetországnak nemcsak a korábbi kormányok valamennyi adósságát kell feltétel nélkül elismernie, de hozzá is kell kezdenie az ezekkel az adósságokkal kapcsolatos „kötelezettségek” gyakorlati teljesítéséhez.

Poincaré már jóval a konferencia kezdete előtt, 1922 február 6-án emlékiratot juttatott el Londonba. Ez az emlékirat a következő megállapítással végződött:

„Mindenekelőtt arról kell meggyőződni, vajjon a Szovjet hajlandó-e könnyítéseket tenni a kereskedelem, a szerzői és művészeti tulajdon számára, hajlandó-e a konzuli szabályzatot elfogadni, engedélyezni azoknak a külföldieknek beutazását és szabad tevékenységét, akik nélkül a kereskedelem nem indulhat meg újra...”**

A szovjet küldöttség a génuai konferencián kategorikusan elutasította az imperialisták lehetetlen követeléseit. Ezeknek a követeléseknek teljesítése azt jelentette volna, hogy a Szovjetország a nyugateurópai tőke gyarmatává válik.

* A SzK(b)P története. Szikra 1950. 327. old.

** A génuai konferencia okmányai. 28. old. (oroszul).

Mi volt a szovjet kormány célja azzal, hogy elment a gónuai konferenciára? Kormányunk mindenekelőtt nem osztotta azokat a reményeket, amelyeket a burzsoá sajtó hipokrita módon terjesztett a konferenciáról: hogy az Európa megmentője és az általános béke megszervezője lesz. A szovjet küldöttség ilyen kérdéseket vetett fel: az általános leszerelés, a nyersanyag- és az aranykészlet újrafelosztása, a hadiadóságok eltörlése stb.

Küldöttségünk közvetlen és alapvető feladata volt, hogy kivívja a Szovjethatalom elismerését, ami különösen fontos volt az ifjú Szovjetország számára. Ez az elismerés lehetővé tette, hogy a külföldi országokkal gazdasági és egyéb kapcsolatok létesüljenek, áttérjünk a nemzetközi piacon folytatott széleskörű kereskedelemre és a magánhitelekkel kapcsolatos tárgyalásokra.

A szovjet küldöttség szilárdan kijelentette, hogy a nyugati országoknak mindenekelőtt szerződéses formában fel kell venniök a rendes diplomáciai kapcsolatokat Szovjetországgal. Csak ebben az esetben lehet komoly tárgyalásokat folytatni a kölcsönös kapcsolatok rendezéséről valamennyi életfontosságú kérdésben — jelentette ki a küldöttség.

A szovjet küldöttség határozott álláspontot foglalt el, világosan és egyenesen a kapitalista államok elé terjesztette ellenköveteléseit, hogy fizessenek kárpótlást az intervencióért. Ezzel szétzúzta az imperialisták minden tervét.

A szovjet küldöttségnek a szovjet állam nemzetközi helyzete megszilárdításáért vívott harcában döntő mozzanat volt a Német Köztársasággal kötött rapallói egyezmény a Németország és Szovjetország közötti rendes kapcsolatok megteremtéséről. (A tárgyalások a konferencia rendes ülései között folytak.)

Ez a szerződés, melyet április 16-án írtak alá, előírta a diplomáciai és konzuli kapcsolatok haladéktalan felújítását. Szovjetország és Németország kor-

mánya kölcsönösen lemondott a hadikárpótlásról. A németek elálltak attól a követelésüktől, hogy az államcsinált ipart juttassák vissza a volt német tulajdonosoknak. Feltételül tűzték ki, hogy Szovjetország nem teljesíti más államok hasonló igényeit.

Az imperialisták által a génai konferencián teremtetett helyzetben különösen fontos volt ennek a megállapodásnak a megkötése. A szovjet küldöttség a rapallói szerződés megkötésével meggyőztette az Antantnak azt a kísérletét, hogy a konferencián egységes kapitalista frontot kovácsoljon Szovjetország ellen. Küldöttségünk jól kihasználta az imperialisták között mutatkozó ellentéteket, meggyőztette galád terveiket.

Több mint egy hónapon át folyt a diplomáciai háború az imperialista államok és az ifjú Szovjetköztársaság között a génai konferencián. Az imperialisták azonban semmit sem értek el Szovjetországgal szemben. Nem sikerült térdre kényszeríteniök és gyarmatukká tenniök a Szovjetországot.

A konferencián résztvett küldöttek határozathozatal nélkül utaztak haza. Mindössze azt mondták ki, hogy az értekezlet munkáját más városban, Hágában kell folytatni. A hágai konferenciára 1922 júniusában került sor. A két fél álláspontjának összeegyeztethetlensége miatt azonban ez az értekezlet sem vezetett megállapodásra.

Az anarcho-szindikalizmus opportunistai irányzat a nemzetközi munkásmozgalomban. Az anarchizmusnak egy válfaja, amely a szindikátusoknak, azaz a szakszervezeteknek társadalmi tevékenységére támaszkodik. (Szakszervezet franciául: syndicat.)

Az anarchizmus lényege, hogy ellenségesen viszonyul a marxizmushoz. Jellemző vonása az anarchizmusnak, hogy képviselői nemcsak a burzsoá államot

ellenzik, hanem mindenfajta államot elleneznek. Tagadják a proletariátus diktatúráját is.

A szindikalizmus ugyancsak negatívan viszonyul mindenféle államhoz, valamint a munkásosztálynak a burzsoá rend ellen vívott politikai harcához. A szindikalisták kizárólag a munkásoknak a kapitalisták ellen vívott szakszervezeti harcát ismerik el, a szakszervezeti tevékenységet a legmagasabb formának tekintik, ezt többre becsülik a munkásmozgalom politikai formáinál.

Az anarcho-szindikalisták tagadják a proletariátus politikai pártjának szükségességét és csupán a munkásoknak termelési érdekeik alapján, azaz szakszervezetekben történő egyesülését védelmezik. Szembeszállnak a szilárd proletárfegyelemmel. Az anarcho-szindikalisták tagadják a proletariátus diktatúráját és a munkásosztály forradalmi pártjának vezető szerepét. Ezzel elvonják a proletariátust a burzsoázia megdöntéséért vívott harctól. Szavakban védelmezik a munkásosztályt, de a valóságban a kapitalistákat segítik politikai és gazdasági uralmuk fenntartásában.

Az OK(b)P soraiban az anarcho-szindikalisták ellenzéki csoportot alkottak. Ez a csoport a népgazdaság helyreállításának éveiben védelmezte az anarcho-szindikalizmus eszméit. A csoport élén a „munkásellenzék” vezérei — Sljapnyikov, Medvegyev, Kollontaj — álltak. A csoport 1921-ben, a szakszervezeti vita idején alakult és került felszínre.

Az anarcho-szindikalisták platformja a szakszervezetek szerepét és jelentőségét hangsúlyozta szovjet államunkban. A Legfőbb Népgazdasági Tanács megszüntetését követelték és azt akarták, hogy valamennyi iparág élére „termelési szövetségeket” állítsanak. Az egész népgazdaság igazgatásának szervezését az ipari szakszervezetekben egyesült termelők oroszországi kongresszusának akarták átadatni. Szerintük ennek a kongresszusnak kellett volna megvá-

lasztania az egész népgazdaság központi igazgató szervét.

Ez a követelés azt jelentette, hogy a bolsevikok pártját és a szovjet államot el kellett volna távolítani a népgazdaság vezetéséből és irányításából. Jelentette volna egyben a bolsevik párt eltávolítását is a munkásosztály valamennyi tömegszervezetének, így a szakszervezeteknek irányításától is.

„A «munkásellenzéknek» — mutat rá a SzK(b)P rövid története — az volt a jelszava, hogy az egész népgazdaság vezetését át kell adni a «termelők oroszországi kongresszusának». Ez a csoport a párt szerepét a semmi-rel tette egyenlővé, tagadta a proletárdiktatúra jelentőségét a gazdasági építésben. A «munkásellenzék» a szakszervezeteket szembeállította a Szovjetállammal és a kommunista párttal. A munkásosztály legmagasabb szervezeti formájának nem a pártot, hanem a szakszervezeteket tartotta. A «munkásellenzék», lényegét tekintve, pártellenes anarcho-szindikalista csoport volt.”*

Lenin élesen bírálta az anarcho-szindikalisták platformját és rámutatott, hogy az anarcho-szindikalisták nem értik a proletariátus diktatúrája kérdésének és a proletárdiktatúrának az új szocialista társadalom építésében való szerepe kérdésének marxista feltevését. Lenin megmagyarázta az anarcho-szindikalistáknak, hogy a proletariátus nemcsak az iparnak, de a mezőgazdaságnak is vezetője. Ezt a vezetést a proletariátus diktatúrája az egész osztályt átfogó szervein, a Szovjeteken keresztül valósítja meg. Az anarcho-szindikalisták a munkásosztály egyes különálló rétegei, szűk céhérekeinek védelme felé próbálták taszítani a pártot, azt akarták, hogy az ipart ne egészében, hanem ágazatonként irányítsák.

Vlagyimir Iljics külön hangsúlyozta, hogy az

* A SzK(b)P története. Szikra 1950. 306. old.

anarcho-szindikalisták, amikor azt javasolják, hogy az ipar irányítását át kell adni a „termelők összoroszági kongresszusának”, szélesre tárják a kaput a kispolgári elemek előtt. Az ország gazdaságpolitikájában ily módon túlnyomó befolyásuk lenne a kispolgároknak, minthogy a termelők között ott vannak a parasztok, háziiparosok és kisiparosok sokmilliós tömegei is.

Lenin elemezte az anarcho-szindikalizmus megjelenésének okait a bolsevik pártban. Az OK(b)P X. kongresszusának eredeti határozati javaslatában ezt írta a pártunkban mutatkozó szindikalista és anarchista elhajlásról:

„A fent nevezett elhajlást részben az is előidézte, hogy volt mensevikek léptek be a pártba, valamint olyan munkások és parasztok, akik még nem sajátították el teljesen a kommunista világnézetet. Ezen elhajlás legfőbb oka azonban az, hogy a proletariátusra és az Oroszországi Kommunista Pártra befolyással van a kispolgári elem, amely országunkban rendkívül erős és elkerülhetetlenül elhajlást idéz elő az anarchizmus irányában, különösen olyankor, amikor a tömegek helyzete a rossz termés és a háború rendkívül pusztító következményei folytán erősen megrosszabbodott és amikor a milliós hadsereg leszerelése következtében a parasztok és munkások százezrei válnak ki a hadseregből, akik nem képesek rögtön megtalálni a létfenntartás rendes forrásait és eszközeit.”*

A „munkásellenzék” híveinek az anarcho-szindikalizmus felé irányuló elhajlása annak volt a következménye, hogy a „munkásellenzék” hívei nem helyesen értelmezték a kommunista párt szerepét abban a tekintetben, hogy a párt a dolgozók egész tömegét irányítja. Az anarcho-szindikalizmus a párt soraiban elméleti szakítás volt a kommunizmussal, a marxizmus-

* *Lenin. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 817. old.*

sal, amely azt tanítja, hogy „... csak a munkásosztály politikai pártja, vagyis a kommunista párt képes egye-
síteni, nevelni és szervezni a proletariátus és az összes
dolgozó tömegek olyan élcsapatát, amely egyedül ké-
pes arra, hogy ellenálljon a tömegek elkerülhetetlen
kispolgári ingadozásainak, a proletariátus soraiban fel-
lelhető szakmai szűkkeblűségnek vagy a szakmai elő-
ítéletek kikerülhetetlen hagyományainak és maradvá-
nyainak és képes vezetni az egész proletariátus egye-
sített tevékenységét, vagyis politikailag vezetni a pro-
letariátust, általa pedig vezetni az egész dolgozó tö-
meget”.*

Az anarcho-szindikalisták kérdését a párt 1921
márciusában tartott X. kongresszusa megvitatta. Lenin
március 16-án a kongresszuson előadói beszédet mon-
dott „A pártegységről” és „A pártunkban megnyilvá-
nuló szindikalista és anarchista elhajlásról”. Ebben le-
leplezte a „munkásellenzék” elméleti tarthatatlanságát
és rámutatott, hogy a „munkásellenzék” gyakorlati te-
vékenysége a proletariátus diktatúrájának felszámolá-
sára vezetne.

A párt X. kongresszusa határozatában szükséges-
nek mondotta az anarcho-szindikalista eszmék ellen
vívandó erélyes harcot. A kongresszus kimondta, hogy
ezeknek az eszméknek a propagálása összeegyeztethe-
tetlen a párthoz való tartozással és követelte, hogy a
„munkásellenzék” feloszlatozott csoportjának tagjai szün-
tessék meg anarcho-szindikalista tevékenységüket.

„... az OKP kongresszusa határozottan elutasítja
az említett eszméket, melyek szindikalista és anarchista
elhajlást fejeznek ki és elhatározza:

1. töretlen és rendszeres harcot kell vívni ezek
ellen az eszmék ellen;
2. ezeknek az eszméknek propagálását az Orosz-

* Lenin. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 818. old.

országi Kommunista Párthoz tartozással összeférhetetlennek mondja ki.”*

Az anarcho-szindikalistáknak egyáltalán nem volt jelentékeny befolyásuk sem a munkásosztályra, sem a párt tömegeire. A továbbiakban az anarcho-szindikalisták szétvert maradványai a trockistákhoz csatlakoztak és az ellenforradalom mocsarába süllyedtek.

KEB—MPE (KÖZPONTI ELLENŐRZŐ BIZOTTSÁG— MUNKÁS-PARASZT ELLENŐRZÉS)

A párt XII. kongresszusának határozata alapján szervezték meg 1923-ban a Központi Ellenőrző Bizottság és a Munkás-Paraszt Ellenőrzés egyesített szervét. A szerv 1934-ig működött. Két ellenőrzési rendszernek — a párt- és szovjetellenőrzésnek — összeolvasztása útján keletkezett. E két ellenőrzési rendszer addig nem volt szervezeti kapcsolatban egymással.

A Munkás-Paraszt Ellenőrzést (MPE) és a Központi Ellenőrző Bizottságot (KEB) Lenin és Sztálin kezdeményezésére létesítették: az elsőt 1920-ban, a másodikat 1921-ben, a X. pártkongresszus határozatával.

A KEB-nek és helyi szerveinek az volt a feladatuk, hogy segítsék a pártot bolsevik egységének és nagy tekintélyének megszilárdításában, valamint abban, hogy a munkásosztály legjobbjait bevonják a párt soraiba. A Központi Ellenőrző Bizottság legfontosabb feladata volt, hogy harcot vívjon a pártba behatolt ellenséges elemek ellen, s a párt tagjainak a párt programja és szervezeti szabályzata ellen elkövetett kihágásaival szemben.

A Munkás-Paraszt Ellenőrzés szerveiben megtestesült a tömegek nyilvántartó munkájának, valamint a munkás- és állami ellenőrzésnek lenini-sztálini eszméje. A MPE szoros kapcsolatot létesített a munkások és parasztok nagy tömegeivel és azok közreműködésé-

* A SzK(b)P határozatokban. 1. rész. 367—368. old. (oroszul).

vel valósította meg az ellenőrzést az állami és gazdasági szervek felett.

Miért merült fel a Munkás-Paraszt Ellenőrzés újjászervezésének és a KEB-MPE egyesült szerv megteremtésének kérdése?

A „nep”-re való áttéréssel és a polgárháború befejezésével országunkban megnövekedtek és bonyolultabbá váltak a szovjet állam népgazdasági és szervezési feladatai. Ezek a feladatok az ellenőrzési rendszerrel szemben új, fokozottabb követelményeket támasztottak. Ezenkívül Trockij és segítőitársai, a nép ellenségei, Lenin betegségével kapcsolatosan fokozták támadásaikat a párt, annak vezetősége, s a leninizmus ellen. A trockisták megpróbálták szétszakítani a párt bolsevik egységét, aláaknázni annak tekintélyét és minden áron el akarták szakítani a szovjet apparátust a pártapparátustól.

Hozzá kellett látni az államgépezet döntő megjavításához, biztosítani kellett a pártot bolsevik vonalának elhajlása, a szakadás veszélye ellen. Éppen ezért határozta el a párt XII. kongresszusa Vlagyimir Iljicsnek „Hogyan szervezzük át a Munkás- és Paraszt-Ellenőrzést?” és „Inkább kevesebbet, de jobban” című cikkeiben foglalt útmutatása nyomán (a kongresszuson Lenin, betegsége miatt nem jelent meg), hogy a KEB-MPE-ben egyesíti az ellenőrzés pártbeli és szovjet rendszerét.

Az új, egyesített szervben valóra vált Lenin végakarata, mely szerint szoros szervezeti kapcsolatot kell teremteni az ellenőrzés párt- és szovjetrendszere között. A KEB és a MPE most már egy egésznek két része voltak. Hajlékony és hatékony szervezet volt ez. A KEB-MPE feladatai és funkciói jelentékenyen szaporodtak, az új követelmények színvonalára emelkedtek.

A KEB és a MPE egyesítését valamennyi helyi ellenőrzési szervre is kiterjesztették: ezzel megvalósult

ellenőrző és felügyeleti tevékenységük teljes egysége és egybehangoltsága.

Ez az egyesített szerv hatalmas pozitív szerepet játszott. Egyike volt a párt fő emelőinek az állami és gazdasági szervek sikeres irányításának végrehajtása terén. Ez a szerv segítette a pártot az államgépezet gyökeres átalakításának és megszilárdításának gyorsabb végrehajtásában.

A KEB-MPE és szervei egész tevékenységük ideje alatt kemény és kérlelhetetlen harcot vívtak a párt bolsevik egységének megőrzéséért, a párt- és állami fegyelem megszilárdításáról szóló lenini végakarat teljesítéséért. A KEB-MPE komoly sikereket ért el a bürokratizmus és a hivatalbeli huzavona megnyilvánulásai ellen vívott harcban, s a szovjet apparátusnak a szocialista tulajdon fosztogatóitól való megtisztításában.

A KEB és szervei különösen fontos munkát végeztek a párt sorainak az ellenséges elemektől való megtisztításával. A párt a KEB aktív segítségével, Sztálin elvtárs vezetésével, leleplezte és szétzúzta a nép árulóinak valamennyi pártellenes csoportját: a trockistákat, a zinovjevistákat, a Buharin—Rikov-féle kapitulánsokat, a fasizmus különböző ügynökeit, a kapitalizmus restaurátorait országunkban.

A KEB-MPE minden módon segített a pártnak a bolsevik kritika és önkritika kibontakoztatásában, a pártonbelüli és a szovjeidemokrácia fejlesztésében. Hatalmas munkát végzett a KEB-MPE azon a téren, hogy fiatal munkás- és parasztkádereket emelt ki, képezett ki és jelölt vezető munkahelyekre az államgépezetben.

Mindezek az intézkedések, melyeket a KEB-MPE 1923-tól kezdve végrehajtott, igen fontos szerepet játszottak a bolsevik pártnak a népgazdaság helyreállításáért és átszervezéséért, a párt- és szovjet apparátus megszilárdításáért vívott harcában.

Később azonban — az első ötéves terv végén, a második ötéves terv elején — az akkorra kialakult ellenőrzési rendszer már nem felelt meg az új feltételeknek.

A szocialista építés hatalmas léptekkel haladt az országban. Az első ötéves terv évei soha nem látott sikereket hoztak a szovjet népnek. Diadalt aratott az iparosítás sztálini politikája, a mezőgazdaság kollektivizálásának politikája.

A második ötéves terv az osztálynélküli szocialista társadalom felépítésének új, óriási feladatait tűzte a szovjet nép elé.

Ezzel kapcsolatosan az ellenőrzési rendszer átszervezése feltétlenül szükségessé vált.

A KEB-MPE legfontosabb feladata akkoriban az volt, hogy ellenőrizze a Szovjethatalom törvényeinek, a párt határozatainak és utasításainak végrehajtását, megszervezze a végrehajtás ellenőrzését. A népbiztoságok és gazdasági szervek munkájának alkalmoszerű felügyeletéről át kellett térni a teljesítés operatív, rendszeres és hatékony ellenőrzésére. „Most azonban, amikor gazdasági munkánk megnőtt és bonyolultabb lett, — mondotta Sztálin elvtárs a XVII. pártkongresszuson — s amikor nincs meg már sem a szüksége, sem a lehetősége annak, hogy erre a munkára egy központi intézmény *felügyeljen*, a Munkás-Paraszt Felügyeletet át kell szerveznünk.”*

Ami a KEB-et illeti, a pártszakadás elhárításával teljesítette főfeladatát. A párt ebben az időben már szorosabban tömörült Központi Bizottsága és a népek vezére, Sztálin elvtárs körül, egységesebbé és szilárdabbá vált, mint bármikor azelőtt.

„Ma ...a szakadás veszélye nálunk már nincs meg — mondotta I. V. Sztálin a párt XVII. kongresszusán

* Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 572. old.

a KB beszámolójában. — Viszont égető szükségünk van egy olyan szervezetre, amely fő figyelmét a párt és annak Központi Bizottsága által hozott határozatok végrehajtásának ellenőrzésére tudja összpontosítani.”*

A párt XVII. kongresszusa, Sztálin elvtárs útmutatásait követve, átszervezte a KEB-MPE-t és helyi szerveit, megteremtette a SzK(b)P Központi Bizottsága mellett működő Pártellenőrző Bizottságot és a Szovjetunió Népbiztosi Tanácsa mellett működő Szovjet Ellenőrző Bizottságot. A Szovjet Ellenőrző Bizottság később Állami Ellenőrzési Népbiztossággá, majd Állami Ellenőrzési Minisztériummá alakult át.

A NACIONALISTA ELHAJLÓK

A szovjet népnek a polgárháborúban aratott győzelme után, a népgazdaság helyreállításával kapcsolatos békés munkára való áttérés időszakában a párt soraiban a nemzeti kérdésben két pártellenes elhajlás volt észlelhető: a nagyhatalmi (nagyorosz) sovinizmus és a helyi nacionalizmus.

Sovinizmusnak a nemzeti ellenségeskedés és a más népek elleni gyűlölet szítását nevezzük.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom a nagybirtokos-burzsoá rend megsemmisítésével végetvetett a nemzeti elnyomásnak, egyenlőjogúvá tette Oroszország valamennyi népét. A *jogok egyenlősége* azonban nem teremtett a népek között *valódi* egyenlőséget.

A cárizmus a nemzeti kisebbségekkel szemben az elnyomás, a rabságbadöntés politikáját követte. Ennek következtében a határvidékeken élő sok népcsoport mind a gazdasági, mind pedig a kulturális fejlődés területén jelentékenyen elmaradt az Oroszország köz-

* Ugyanott, 573. old.

ponti részén élő népektől. Azokban a köztársaságokban és területeken, ahol a multban elnyomott népek éltek, szinte egyáltalán nem voltak üzemek és gyárak, tehát nem volt saját ipari proletariátus sem. Ezeknek a köztársaságoknak és területeknek népei majdnem teljesen írástudatlanok voltak, nem volt saját írásrendszerük, nem volt módjuk orvosi segítség igénybevételére. Segíteni kellett ezeket a népeket, hogy az állami, gazdasági és kulturális fejlődés terén elérjék, Oroszország központi részének népeit.

Rendkívül nehéz feladat volt ez. Még bonyolultabbá tette ezt a feladatot az, hogy a gyarmati elnyomás és rabság alól csak röviddel előbb felszabadult népek még némileg bizalmatlanok voltak az orosz nép képviselőivel szemben, mert az orosz nép kizsákmányoló osztályai nyomták el őket évszázadokon át.

A nemzeti köztársaságok és területek elmaradottságát felszámolni, gazdasági életüket és kultúrájukat fejleszteni csak a cárizmus által korábban rabságban tartott népek szükségletei és nemzeti hagyományai iránt tanúsított figyelmes, elővigyázatos magatartással lehetett. Helyi nemzeti kádereket kellett nevelni, fejleszteni kellett azok öntevékenységet és kezdeményezését. Csak ily módon lehetett megszüntetni a nacionalizmus maradványait és a Szovjethatalom intézkedéseivel szemben az egykori nemzeti elnyomás alól felszabadított népek körében táplált bizonyos bizalmatlanságot. Ez volt a párt irányvonala a nemzeti kérdésben.

Nem ilyen politikát folytattak azonban a nacionalista elhajlók. Ezek elferdítették a párt nemzeti politikáját. A nagyhatalmi (nagyorosz) sovíniszták például ugyanúgy viszonyultak a korábban elnyomott népekhez, mint az egykori cári hivatalnokok, akik Oroszország nemzeti határvidékein végrehajtották a gyarmatosító politikát. A nacionalista elhajlók „tevékenységét” a fennhéjázás, a nemzeti kisebbségekkel szem-

ben tanúsított gögös és lenéző magatartás, e kisebbségek nemzeti hagyományainak semmibevevése jellemezte.

A nagyhatalmi sovinszták gépiesen átvették a Szovjetország központi területein alkalmazott intézkedéseket azokra a területekre, ahol a lakosság többsége a múltban elnyomott népekből tevődött össze, ahol a nacionalista csökevények még nagyonis megvoltak.

A Közellátási Népbiztosság egyes dolgozói például azt követelték, hogy Kirgizia lakói az élelmiszerfeleslegek beszolgáltatása során sertést szolgáltatassanak be az államnak. Ez a nagyhatalmi sovinizmusnak, a kérdéses nemzetiség sajátságai semmibevevésének szembe-tűnő megnyilvánulása volt. Tudjuk, hogy Kirgizia mohamedán lakossága, melynek körében a vallási csökevények akkoriban még nagyonis erősek voltak, nem fogyasztott sertéshúst és soha nem is tenyésztett sertést.

A nagyhatalmi sovinszták ilyenfajta formális, bürokratikus gyakorlatának semmi köze sem volt a bolsevik párt nemzeti politikájához. Ez a gyakorlat nem gyengítette, hanem fokozta a múltban elmaradott népek tudatában a nacionalista csökevényeket.

A nagyhatalmi sovinizmus nemcsak nagyorosz sovinizmus. A nagyhatalmi sovinizmus a nemzeti ellenségeskedés szítása az adott vidéken túlnyomó többségben lévő nemzet által a gyengébb nemzet ellen általában. Grúziában például régtől fogva megvolt az örmények, oszétek, adzsarok, és abházok — az ottani nemzeti kisebbségek — ellen megnyilvánuló grúz sovinizmus. Azerbajdzsánban is sovinizmus keletkezett az örmények ellen, Bokharában és Kívában üzbek sovinizmus a turkmenek és kirgizek ellen. Ez ugyanaz a nagyhatalmi sovinizmus volt, amely alapját és következményeit tekintve, semmiben sem különbözött a nagyorosz sovinizmustól.

A nagyhatalmi sovinizmus valamennyi formája

hatalmas kárt okozott a Szovjethatalom nemzeti politikájának. Grúzia nagyhatalmi sovinsztái például kitelepítették Tifliszből a nem grúz nemzetiségűeket (főként az örményeket), törvényt adtak ki, amely szerint a nem grúz nemzetiségűhöz férjhezmenő grúz nő elvesztette grúz állampolgárságát stb.

A nagyhatalmi sovinizmus felé való elhajlás a korábbi uralkodó nemzetek megdöntött osztályainak kísérlete volt, hogy a nagy tömegek körében hibásnak tüntessék fel a Szovjethatalom nemzeti politikáját, ezzel gyengítsék a szovjet államot és ismét kezükbe kerítsék az elvesztett osztályuralmat.

Igen veszélyes volt a párt és a szovjet állam számára a helyi nacionalizmus felé való pártellenes elhajlás is.

A helyi nacionalisták a párt- és állami munkában eltúlozták a *nemzeti* sajátságokat, háttérbe szorították a *dolgozók osztályérdekeit*. Nemzetük dolgozóinak érdekei helyébe e nemzet „általános nemzeti” érdekeit állították. A helyi nacionalisták nem a különféle nemzetiségeket egy testvéri családban egyesítő osztály szolidaritást, hanem az ugyanazon nemzeten belül a dolgozó népesség és a kizsákmányolók között meglévő állítólagos szolidaritást állították előtérbe. A helyi nacionalisták országunk különféle nemzeteit igyekeztek egymástól eltávolítani.

A helyi nacionalizmus felé való elhajlás a korábban elnyomott nemzetek kizsákmányoló osztályainak elégedetlenségét tükrözte a proletariátus diktatúrájával szemben. Tükrözte ezeknek az osztályoknak azt a törekvését, hogy aláaknázzák a szovjet rendet, nemzeti államukban elkülönüljenek és ott megteremtsék saját osztályuralmukat.

Ily módon tehát a nemzeti kérdésben mutatkozó mindkét pártellenes elhajlás egy forrásból — a burzsoá nacionalizmusból — táplálkozott és eltávolodás volt

az internacionalizmusnak és a népek barátságának lenini-sztálini politikájától.

A bolsevikok pártja történetének egész folyamán harcolt a nemzeti kérdésben mutatkozó elhajlások ellen. Ez a harc különösen kiéleződött a „nep” és a Szovjetunió megalakulása korszakában.

Az OK(b)P X. kongresszusán, 1921 márciusában, különleges napirendi pontként szerepelt a pártnak a nemzeti kérdés terén elvégzendő soronkövetkező feladatainak kérdése. Az előadói beszédet ebben a kérdésben Sztálin elvtárs tartotta.

Sztálin elvtárs rámutatott, hogy a nemzeti kérdésben két pártellenes elhajlás van — a nagyhatalmi sovinizmus felé való elhajlás és a helyi nacionalizmus felé való elhajlás. A kongresszus „A párt soronkövetkező feladatairól a nemzeti kérdésben” című határozatában elítélte mindkét elhajlást, mert a kommunizmus és a proletár internacionalizmus szempontjából mindkettő ártalmas és veszedelemes. A fő csapást azonban a kongresszus a nagyhatalmi sovinizmusra irányította, mint főveszélyre.

Az OK(b)P XII. kongresszusán (1923 áprilisában) ismét komoly figyelmet kellett fordítani a nemzeti kérdésre és a nacionalista elhajlók ellen vívott harcra. A kongresszuson leleplezték a grúz nacionalista elhajlókat (Mdivanit és a többieket) és nagyhatalmi politikájukat a Grúziában élő nemzetiségi kisebbségekkel szemben. A grúziai nacionalista elhajlók ellenezték a Kaukázusontúli Föderációt, a Kaukázusontúl népei közötti barátság megerősítését.

Sz. Ordzonikidze elvtárs, a XII. kongresszuson elmondotta, hogy a grúz nacionalisták vad, burzsoá nacionalista határozatot hoztak, amelyben kimondták, hogy lezárják határaikat az Észak-Kaukázusból és a Volga-vidékről érkező, a szárazság miatt bekövetkezett éhínség által sújtott menekülők előtt. A nacionalisták ezzel mesterségesen el akarták határolni Grúziát a

többi szovjet köztársaságtól, tehát meg akarták bontani a szovjet népek egységét és szilárd összetartozását.

A párt és a szovjet nép esküdt ellenségei, Trockij, Radek, Buharin, Szkripnyik, Rakovszkij, támogatták a grúz nacionalistákat.

Röviddel a XII. pártkongresszus után a párt, Sztálin elvtárs kezdeményezésére, 1923 júniusában a nemzeti köztársaságok és területek pártmunkásait külön értekezletre hívta össze a nemzeti kérdésben Moszkvába. Az értekezleten leleplezték a tatár burzsoá nacionalisták csoportját (Szultan-Galijev és mások) és az üzbek nacionalista elhajlókat (Fajzulla Hodzsajev és mások). Szultan-Galijev egy időben a Nemzetiségi Ügyek Népbiztossága kollégiumának volt tagja és ezt a tisztségét illegális nacionalista szervezet létesítésére használta fel. A szervezet célja az volt, hogy a párt politikája ellen dolgozzon a nemzeti kérdésben és megingassa a korábban elnyomott népcsoportok bizalmát a Szovjethatalom intézkedései iránt. Szultan-Galijev ezzel kapcsolatosan ellenforradalmi erőkre is támaszkodott. Ennek érdekében kapcsolatba lépett a bokharai és turkesztáni baszmacsokkal. Szultan-Galijevet kizárták a pártból.

A bolsevik párt erősödött és fejlődött a vezérvonaltól való mindenfajta elhajlás ellen vívott harcban, így a nemzeti kérdésben mutatkozó elhajlások elleni harcban is.

A nacionalista elhajlók szívesen támogatták a gaz, pártellenes elemeket, a kapitalizmus jobboldali és „baloldali” restaurátorait. Éppen ezért nem meglepő, hogy a nacionalista elhajlók ugyanabba a szovjetellenes mocsárba süllyedtek, mint a többi jobb- és „baloldali” árulók, s a szovjet nép esküdt ellenségeivé váltak.

A bolsevik párt a nagy Sztálin vezetésével lelep-

lezte és kizárta soraiból valamennyi pártellenes elemet, így a burzsoá nacionalistákat is.

A szocializmusnak a Szovjetunióban aratott diadala, a lenini-sztálini nemzeti politika következetes végrehajtása elvágta a nacionalizmus gyökereit országunkban. A Szovjetunió a népeknek a szovjet hazafiság által egygyéforrasztott családjává vált. A szovjet hazafiságban összehangolódnak a szovjet népek nemzeti hagyományai és a Szovjetunió valamennyi dolgozójának egyetemes létérdekei.

Sztálin elvtárs rámutatott, hogy a forradalom győzelme után a megdöntött kizsákmányoló osztályok és ügynökeik a nacionalizmus mérgezett fegyverét próbálják felhasználni a régi rend újjáteremtése érdekében. Ez az utalás megvilágítja a Jugoszláviában működő Tito-csoport nacionalista politikájának forrásait is. Tito klikkje nyíltan szakított az internacionalizmussal és a burzsoá nacionalizmus mocsarába süllyedt. Tito csoportja megfélekezett a történelem tanulságairól. Ez a csoport azt az áruló politikát ismétli meg, melyet a bolsevik párt által szétzúzott nacionalista elhajlók folytattak. Senkinek sem sikerült azonban, és nem is fog sikerülni, hogy a kommunista pártok kezéből kiüsse a proletár internacionalizmus lobogóját és azt a burzsoá nacionalizmus zászlajával cserélje fel. Nem sikerült ez országunkban a nacionalista elhajlónak, és nem sikerült Tito bandájának sem. Tito csoportja ugyanarra a történelmi szemétdombra kerül, ahova mindazok kerültek, akik a proletariátust a burzsoá nacionalizmus mocsarába próbálták vezetni.

II

„A SzK(b)P TORTÉNETE. RÖVID TANFOLYAM” IX. FEJEZETÉNEK TANULMÁNYOZÁSÁHOZ AJÁNLOTT IRODALOM

A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam. IX. fejezet. 300—337. old. Szikra 1950.

Lenin. A terményadóról. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 837—872. old.

Lenin. Naplójegyzetek. Lásd ugyanott, 993—997. old.

Lenin. A szövetkezetekről. Lásd ugyanott, 998—1005. old.

Lenin. Forradalmunkról. Lásd ugyanott, 1006—1009. old.

— Lenin. Hogyan szervezzük át a Munkás- és Paraszt Ellenőrzést? Lásd ugyanott, 1010—1014. old.

Lenin. Inkább kevesebbet, de jobban. Lásd ugyanott, 1015—1030. old.

Sztálin. Nézeteltéréseink. Lásd *Sztálin Művei*. 5. köt.

Sztálin. A szovjet köztársaságok egyesüléséről. Lásd ugyanott.

Sztálin. Lenin halálára. Lásd *Lenin—Sztálin*. Párt és pártépítés. Szikra 1950. 491—496. old.

Sztálin. A leninizmus alapjairól. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 9—101. old.

Sztálin. A leninizmus kérdéseihez. Lásd ugyanott, 135—194. old.

TARTALOM

<i>A. Kotyelenyec.</i> V. I. Lenin utolsó cikkei	7
<i>A. Jakovlev.</i> A terményadóról szóló lenini dekrétum és a parasztság	28
<i>M. Jovcsuk.</i> Sztálin elvtárs kidolgozza a helyreállítási időszak marxi-lenini elméletét	60
<i>E. Genkina.</i> Lenin és Sztálin — a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalapítói	100
<i>I. Szmírnov.</i> A SzK(b)P XIV. kongresszusa	124
<i>A. Matyugin.</i> A moszkvai bolsevikok harcban a népgazdaság helyreállításáért	147
Függelék	170

A fordítást átnézte : Mádi János
Felelős lektor : Pásztor Lajosné

„Fűzött könyv 4.21. MNOSZ 5602.“

5.50 Ft

